

LJUDSKI TEDNIK

CENA 20 lir,

TRST 18. nov. 1949

LETO ČETRTO številka 192

Poština plačana v gotovini.

Spedizione in abb. post. II. gruppo

OPOZORILO!

Spričo nove ureditve izvoza Primorskega dnevnika in ostalih listov Založništva tržaškega tiska v cono B, Jugoslavijo in v inozemstvo sploh, je nastala v zvezi s carinskimi in klirinškimi pristojbinami ter večjimi prevoznimi stroški potreba, da se povišajo cene naših listov. Ustrezno novim stroškom za vsako izmed navedenih področij veljajo, za «Ljudski tednik» naslednje nove cene:

V Jugoslaviji:
izvod 15 din
mesečno 60 din

V conji B:
izvod 12 din
mesečno 48 din
UPRAVA

Z razredno zavestjo naprej!

V nedeljo 13. t.m. je bila na stadionu «1. maj» 1. sindikalna konferenca za obnovo tržaških razrednih sindikatov. Udeležilo se je veliko število delavcev iz vseh tovarn in podjetij, čeprav se je pred vhomom na stadion zbrala skupina znanih Vidalijevih aktivistov, da bi delavcem preprečila dohod kar pa ji ni uspelo. Tov. Petrov je poročal o stanju v Enotnih sindikatih in o življenjskih pogojih delavcev in kmetov v conji A, mnogi delavci so govorili o položaju v tovarnah in podjetjih, nato pa je bil izvoljen osrednji akcijski odbor.

Sindikalna konferenca je pokazala vse zle posledice kominformistične politike v Enotnih sindikatih, razkrinkala sedanje sindikalno vodstvo in dala pobudo za resnično sindikalno delo v interesu vseh delavcev, ne pa ozke klike kominformistov, katerim so interesi delavcev le postranskega pomena. Zato bo ta konferenca pravi mejnik v sindikalni zgodovini tržaškega delavstva. Pomenila bo preokret iz sindikalnega mrtvila k dejavnosti, h krepitvi delavske zavesti, k zaupanju v lastne moči.

Kominformistična politika v sindikatih je popolnoma razorožila tržaški proletarijat pred kapitalisti. Najhujša posledica te politike je pasivnost velikega dela delavstva in zadnji čas je, da se napravi tej pasivnosti konec. Pred delavstvo se postavlja vsak dan novi problemi, ki terjajo rešitev: zvišanje mezd, draginjske doklade, tovarniški odbori, vprašanje delavske mladine in še nešteta druga vprašanja. Ze kratek pregled v nekaterih strokovnih zvezah in podjetjih nam nudi žalostno sliko sindikalnega razsula.

Kovinarji so vedno bili hrbtenica delavskega gibanja v Trstu. Danes ni njih stroka sposobna izbojevati nobene večje zahteve. Sestajajo se plenumi za plenumi, z drugega odlagajo rešitev vprašanj na drugega, dajejo vodstvu nalog naj vprašanja reši, toda vse ostaja le pri starem in vsa ta namišljena dejavnost je le pesek v oči delavcem. Vodstvu niti ne uspe več, da bi jih mobiliziralo.

V železarni ILVA je bilo sindikalno življenje pred resolucijo zelo živo, sedaj spi. Kjer je bil prej na primer povodbor delavnice, je sedaj komaj kak zaupnik, ki mu ne uspe niti porati članarine. Malokdo sprejme sindikalne naloge, članarin zberejo na mesec komaj za 10.000 lir namesto 40.000 lir kot prej.

V tovarni strojev, kjer je nad 2.000 delavcev in namesčencev, in ki je bila nekoč prava trdnjava tržaškega proletariata, je zelo malo članov Enotnih sindikatov aktivnih, članarino pa jih plačuje le do 40 odst. V podjetju Kozmann je bilo svojčas vseh 180 delavcev vključenih v Enotnih sindikatih, sedaj jih ni niti polovica in obe sindikalni organizaciji se morata postaviti gospodarsko, da odteguje delavcem sindikalno članarino od mezd. V tovarni strojev se celo dogaja, da sami sindikalni voditelji nagovarjajo delavce, naj delajo nadure, ker imajo slabe mezde.

Pasivnost se opaža tudi pri tiskarskih delavcih, novinarski sindikat sploh ne deluje, sindikat prosvetnih delavcev so izključili iz zveze ES, češ da je nacionalističen. Nič boljši ni položaj med pristaniškimi delavci, ki so bili pred resolucijo zelo aktivni in so dali mnogo žrtev v vseh bojih za ohranitev pridobitev ljudske revolucije. Tudi tu odbijajo delavcem sindikalno članarino od mezd. Sindikat pomoščakov sploh ne deluje. V sindikatu pekovskih delavcev so razpušili upravni odbor, kar je vse te delavce silno razočaralo. Nekdaj jih je bilo vključenih 500 v Enotnih sindikatih, le trije v Delavski zbornici. Sedaj jih zbornajo na svoje plenumi komaj kakih 100.

Sindikat železničarjev tudi spi, od 300 članov jih plačuje članarino komaj kakih 30. Pri meštem podjetju Acegat niso mogli izvesti pred kratkim niti stavke. O sindikatu građevnih delavcev ni ne duha ne sluha, čeprav je šel pred objavo resolucije okoli 4000 članov. Kmetijska strokovna zveza in zveza malih kmetovalcev tudi ne kaže nobene aktivnosti.

Predalec bi zašli, če bi hoteli naštetih vse stroke in večja podjetja. Ze teh nekaj primerov nam

(Foto Magajna)

JESENSKO JUTRO

kaže, kam je privedla kominformistična politika Enotne sindikate in kakšne neuporabne usuge je napravila tržaškemu proletariatu. Zato pa ni mogel zavesti del tržaškega proletariata več držati križem rok. Razredni sindikat se mora obnoviti, delavcem je treba vrniti vero vase, vrniti razredno in sindikalno zavest. Odločnosti zavednih delavcev pa ni po gonu kominformistov. Zato kričijo, da hočejo ti delavci uničiti sindikat, ustanavljati novega, cepiti delavske vrste, kakor je to že svojčas delala Delavska zbornica po naročilu delodajalcev, itd. Vsi ti očitki pa kažejo le šibko stran kominformistov.

Se nedolgo od tega so v svojem časopisju trdili, da gre vse prav, da ni nikakih napač, da so se Enotni sindikati z izključeno nacionalistov in «rockistov» okrepi, da ni bilo delavstvo nikoli tako siožno in enotno. Dejavnost zavednih delavcev pa jih je prisilila, da so zadaje

čase začeli sklicevati številne sindikalne sestanke, da se je Vidalijeva irakcija začela zanašati za sindikate, da so javili kompartiju za vključevanje v ES in nov kongres. Slično te dejavnosti so bili celo prisiljeni priznati, da je sindikalni položaj težak. Toda priznati nočejo, kar je bistvenega: da so oni sami krivi tega težkega položaja. Zato bližajo zavedne delavce, zato jih obtožujejo, da hočejo le uničiti sindikat, čeprav so ga unčili oni s svojo kominformistično politiko.

Zavedni delavci pa ne uničujejo sindikat, temveč ga obnavljajo. Če pa ga hočejo obnoviti, morajo sedanje vodstvo izolirati, ga razkrinkavati, morajo vrniti sindikat delavcem, ga odtegniti vplivu pravih razbijalcev, ki so jim razbijalski cilji in politika infombiroja tudi v sin-

(Nadaljevanje na 5. strani)

KRONIKA

Pri volitvah v Kongres v New Yorku je demokrat Lehman porazil republikanca Fosterja Dullesa, Lehman je dobil 2.552.631 glasov, Foster pa 2.349.420 glasov.

V južnoameriški državi Kolumbiji so proglasili obsedno stanje. Policijske sile so obkrohile parlament, uvedli so cenzuro nad tiskom in radiom.

Denarni obtok v zapadni Nemčiji se je samo v oktobru zvišal za preko 500 milijonov mark in dosegel število 7477 milijard mark, kar se v Nemčiji dosedaj še ni zgodilo. To je resna inflacija.

V britanski koloniji Hong Kong se je uprlo 400 delavcev in uradnikov kitajske nacionalistične letalske družbe in se izreklo za demokratsko Maotseungovo vlado.

Ob priliki proslave obletnice Oktobrske revolucije so v Argentini aretirali in obsodili 579 komunistov.

Ameriški notranji minister J. A. Krug je podal ostavko na svoj položaj. Truman je ostavko sprejel in imenoval na njegovo mesto dosedanega namestnika notranjega ministra Oskarja Chapmana.

Predsednik sovjetske nadzorske komisije v Nemčiji gen. Čujkov je ponovno izjavil, da bo v kratkem ukrajena sovjetska uprava v Berlinu in v deželah sovjetskega področja.

Predsednik indijske vlade Pandit Nehru je izjavil, da je treba glede priznanja Maotseungove vlade podvzeti ukrepe, ki so v skladu z realnostjo.

Kovinarji v ZDA so prenehali stavkati, ker so predstavniki družbe «United States Steel Corporation» in Philip Muray, predsednik kovinarskega sindikata, podpisali sporazum, ki je sličen onim, ki so ga že prej podpisale druge velike jeklarne in ki predstavljajo nekak kompromis.

Po prihodu maršala Rokosovskega v Varšavo, so se začele vrstiti obsežne čitke v poljski komunistični partiji, iz katere so sedaj izključili tri ministre, med njimi bivšega sekretarja stranke Gomulko.

Predstavniki 7 arabskih držav v Washingtonu so izročili vladi ZDA memorandum, v katerem opozarjajo, da so perspektive za mir na srednjem vzhodu majhne, zaradi ponašanja države Izrael.

V bližini Londona je govoril Bevin in dejal o nemškem vprašanju, da je zelo delikatno in da je treba razumeti čustva Francije in drugih evropskih držav, ki so bile napadene od Nemčije.

Portugalska vlada je objavila, da so na preteklih volitvah zmagali vsi njeni kandidati. To je bilo možno, ker opozicija sploh ni nastopila in ker so bili iz kandidatnih list črtani vsi, ki so nasprotovali Salazarjevi diktaturi.

Zapadne velesile so sporočile vladam ZSSR, FLRJ, Madžarske, Romunije, Bolgarije in Češkoslovaške, da ne priznavajo donavske konvencije, ki je bila sklenjena lani v Beogradu, pač pa da priznavajo še vedno donavski statut iz 1. 1921.

V Novem Delhiju so izvršili smrtno obsodbo nad morilcem Gandhija.

V Turčiji so odkrili zaroto, ki je imela namen umoriti predsednika republike, nato pa strmoglaviti vlado. V zaroto so vmešani poslanec narodne stranke Sadik Akdogan ter Osman Bulukbaši in Fuad Arna, voditelja te stranke.

Argentinska vlada je podaljšala za leto dni trojno pogodbo s Cilejem in Veliko Britanijo, s katero so se obvezali, da se bodo vzdržali steherne vojaške akcije v Antarktidi.

Iz Bolgarije so lgnali Ilijo Cordiča, predstavnika jugoslovanske rečne plovbe v nekem bolgarskem pristanišču na Donavi.

Vprašanje trajnega miru

ni samo vprašanje nekaterih velesil, temveč je stvar, pri kateri morajo enakopravno sodelovati vsi narodi

RAZPRAVLJANJE O ITALIJANSKIH KOLONIJAH ZAKLJUČENO

Po brezkončnih debatah v posebnem političnem odboru za italijanske kolonije, je bilo konec preteklega tedna glasovanje o posameznih resolucijah, ki so na različne načine predlagale rešitev postavljenih vprašanj.

Kot prva je bila z glasovanjem zavrnjena sovjetska resolucija, ki je predlagala takojšnjo neodvisnost Libije, zahtevala umik tujih čet iz te kolonije ter opustitev vojaških oporišč v njej, zahtevala skrbništvo OZN nad Eritrejo (proti tej točki je glasovala tudi Jugoslavija, ki stoji na stališču, da je treba spoštovati samoodlobo Eritreje, da se priključi k Abesiniji) in končno skrbništvo OZN nad Somalijo, ki naj po 5 letih dobi popolno svobodo.

Odbor je nato z večino glasov sprejel paragraf, ki določa neodvisnost Libije s 1. januarjem 1952. Dalje je odbor sprejel predlog, da postane bivša italijanska kolonija Somalija neodvisna in suverena država čez 10 let, do tedaj pa naj se postavi pod skrbništvo OZN, upravlja pa naj jo Italija.

Končno je bila z večino glasov proti osmim (med njimi Jugoslavija) sprejeta celotna zaključna resolucija o usodi bivših italijanskih kolonij, ki bo predana v odobritev Glavni skupščini, ki se bo sestala konec drugega tedna v Flushing Meadows.

SOVJETSKA ZVEZA SE UPIRA REPATRIACIJI BELOGARDISTICNIH BEGUNCEV IZ FLRJ

V odboru za socialna, kulturna in humanitarna vprašanja so začeli obravnavati problem beguncev in razseljencev. Generalna skupščina OZN je o tem vprašanju že 1. 1946 sprejela sklep, da je repatriacija edina mogoča pot za rešitev tega problema. Vendar je izvajala mednarodna organizacija za begunce in razseljence — IRO — protirepatriacijsko politiko, s katero je štitiila zločince in kvizlinge. Sedanja razprava se giblje okrog francoskega predloga, da bi po razpustitvi IRO, kateri poteče mandat konec julija 1. 1950, ustanovili novo mednarodno organizacijo z isto nalogo.

O tem vprašanju je razložil stališče Jugoslavije tudi jugoslovanski delegat Dedijer, ki je poudaril, da se je pri akciji v korist beguncev treba ravnati po določenih praviilih in sicer: države se morajo držati pojma o beguncu, določenega v mednarodnem pravu in ne smejo mešati beguncev ter zločincev; države morajo razlikovati begunce od razseljencev, in omogočiti vsakemu razseljencu, da bo repatriiran v svojo državo, brž ko bo izrazil tako voljo. Jugoslovanski delegat je opisal odnos Sovjetske zveze do belogardističnih beguncev, ki so se po zmagovitvi Oktobrski revoluciji in po zlomu intervencij razšli po Ev-

ropi in katerih je v Jugoslaviji okrog 30.000. Čeprav je Sovjetska vlada tem beguncem priznala sovjetsko državljanstvo, se upira njihovi repatriaciji, ker jih hoče izkoristi v Jugoslaviji za svoje politične namene kot vohune in diverzante. Jugoslovanski delegat je navedel tudi, kako postopajo v SZ z jugoslovanskimi otroki, ki so bili tja poslani v šole, ki pa jih sedaj sovjetske oblasti nočejo vrniti staršem v domovini in jih načrtno potujejo. Na koncu je jugoslovanski delegat dejal, da je danes v Jugoslaviji okrog 35.000 beguncev iz Grčije ter drugih 5000 iz Bolgarije, Romunije, Albanije ter Madžarske. Dejaj je še, da je jugoslovanska delegacija prepričana, da ni treba ustanavljati kakršne koli mednarodne trajne organizacije, ki bi vodila vse posle v zvezi z begunci ter da je treba to vprašanje prepustiti človekoljubni akciji samih držav.

Sovjetski delegat je na Dedijerjeve izjave znal odgovoriti samo z običajnim zmerjanjem o «Titovj kliku». Na kar pa mu je jugoslovanski delegat vljudno pojasnil, da predstavlja «Titovo kliko» 16 milijonov Jugoslovancev, ki pa so ponosni na to.

O ATOMSKI ENERGIJI

V posebnem političnem odboru za atomsko energijo so že nekaj časa v teku razpravljanja o nadzorstvu nad atomsko energijo. V tem odboru je predložila resolucijo tudi Sovjetska zveza, ki poudarja, da je SZ storila vse, kar je bilo mogoče za rešitev vprašanja o nadzorstvu nad atomsko energijo in prepoved

uporabe atomskega orožja, kakor tudi, da so za ves neuspeh v delu komisije za atomsko energijo odgovorne ZDA in V. Britanija. Resolucija predlaga naj komisija za atomsko energijo nadaljuje svoje delo in izdela načrt konvencije o prepovedi atomskega orožja ter načrt konvencije o nadzorstvu nad atomsko energijo.

Drugo resolucijo je predložila delegacija Haitija, v kateri je rečeno, da je treba atomsko orožje prepovedati. Resolucija določa ustanovitev komisije 12 članov, ki naj bi imela nalogo predložiti do 31. julija 1950 Generalni skupščini konvencijo o prepovedi atomskega orožja in o mednarodnem nadzorstvu na energijo.

Stališče Jugoslavije o tem vprašanju je razložil delegat Kusanovič, ki je poudaril, da se vprašanja atomske energije ne sme reševati ločeno, temveč v najtesnejši zvezi s splošnim vprašanjem vojne in mira. Poudarila je, da je dolžnost vseh, da store vsem, da bi razpravo o atomski energiji, ki jo mnogo ljud, na svetu spremlja z razumljivim zanimanjem, povečala zaupanje narodov v OZN. Na koncu je jugoslovanski predstavnik dejal, da soglaš delegacija FLRJ s pobudo delegacije Haitija in da bo podprla njeno resolucijo, ker je prepričana, da je prav resolucija Haitija med vsemi najprimernejši okvir, v katerem bi se mogla zediniti nasprotujoča si naziranja o tem vprašanju.

PAKT PETIH

V političnem odboru se je v ne-

Adenauerjeva Nemčija hodoči steher ameriškega imperializma v Evropi

Prejšnji teden so imeli v Parizu zelo pestro diplomatsko delavnost, zaradi tega so ga pariški listi označili kot «teden diplomacije». Na posebnem sestanku so se zbrali vojni ministri Francije, Italije in V. Britanije, iz česar se je rodil sklep o ustanovitvi «sredozemske pokrajinske» skupine v sklopu ameriške strategije. Na drugi «atlantski» konferenci so se zbrali ministri 5. držav podpisnic Beneluxa, ki so razpravljali kako urediti nekatero nedavno dosežene sporazume v «Odboru za gospodarsko sodelovanje», dalje o odnosih med organi bruselskega in atlantskega pakta in seveda tudi o splošnem aktualnem vprašanju — o Nemčiji. O približno istih temah in predvsem o nemškem vprašanju se razpravljali končno še na konferenci raznih evropskih delegatov, ki sestavljajo stalno komisijo strasburške evropske zbornice.

Vsa ta pestra diplomatska delav-

nost pa je bila le prva priprava za najvažnejši diplomatski dogodek tedna, za konferenco med zunanjimi ministri ZDA, V. Britanije in Francije.

Kaj so «trije velika» razpravljali na tej konferenci? S popolno gotovostjo tega sedaj še ni mogoče vedeti, vendar je znano, da je bila glavna tema konference vprašanje Nemčije, med ostalimi postranskimi temami pa vprašanje odnosov evropskega zapada do nove kitajske republike.

Nemškemu vprašanju posveča ameriška diplomacija največjo pozornost in prerez skozi vso njeno delovanje na tem področju dokazuje, da je namen ZDA narediti iz zapadne Nemčije a pomočjo svojih agentov, ki sestavljajo zapadnonemsko vlado, steber ameriškega Evrope s točno določenimi nalogami za bodočnost. V zasledovanju tega svojega cilja je ameriška diplomacija nezaprta in gluha za vse, čeprav ponižne, ugovore svojih evropskih vazalov, predvsem Francije, ki gleda z razumljivim nezadovoljstvom in strahom na rast novega nemškega nacizma pod okriljem ameriške diplomacije.

posredni zvezi z vprašanjem atomske energije začelo razpravljanje o sovjetskem predlogu, ki poziva 5 velikih držav naj sklenejo «mirovni pakt». V tozadevni resoluciji Sovjetska zveza obtožuje zapadne sile predvsem ZDA in V. Britanijo, da pripravljajo novo vojno. Ko je Višinski obrazloževal sovjetski predlog, je protestiral proti ustvarjanju vojne psihoze v ZDA, katere cilj je hujskati prebivalstvo proti Sovjetski zvezi izkoriščajoč politiko do Nemčije, atlantskega pakta in atomske energije.

Protj sovjetskemu predlogu je razen predstavnika Kanade in drugih manjših zapadnih držav, nastopil britanski delegat, ki je zagovarjal tezo, da je Ustanovna listina OZN eden najsvetanejših paktov mira v zgodovini in da edino ona temelji na principih, ki zagotavljajo trajen mir. Britanski delegat je dejal: Če hoče Sovjetska zveza utrditi mir, mora prenehati s sovražno kampanjo proti državam, ki ne pripadajo Kominformus.

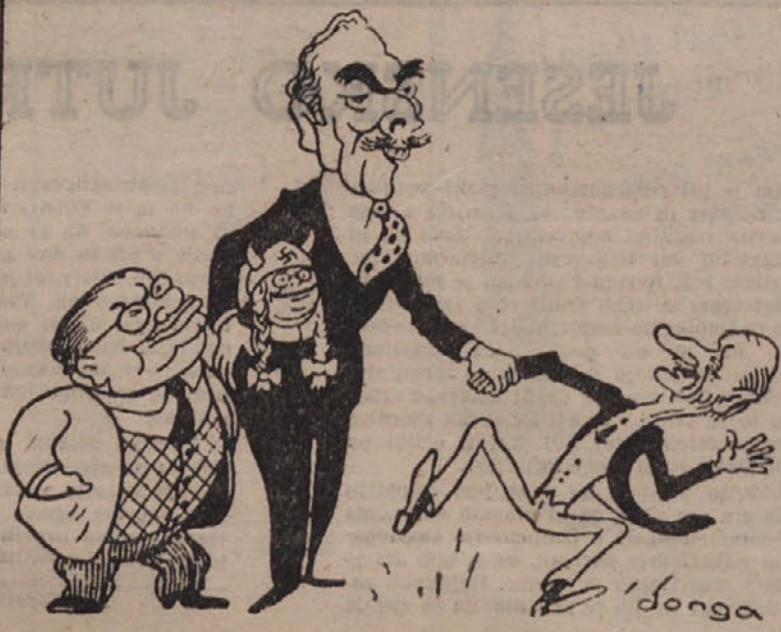
V debati o sovjetskem predlogu je sodeloval tudi jugoslovanski delegat Djilas, ki je izjavil, da je Sovjetska zveza prikazala samo eno stran vojne propagande, popolnoma pa je zamolčala sovražni pritisk, ki ga izvaja nad Jugoslavijo, ki jo hoče spreminiti v vazalno državo. Djilas je poudaril, da ni Višinski ničesar izjavil glede načel nevmesavanja v vprašanja drugih držav in o obrambi enakopravnosti malih narodov. Višinski smatra, da je mir vprašanje, ki pripada izključno velikim državam, toda moramo se spomniti, da ogrožanje malih narodov predstavlja začetek svetovnih konfliktov Djilas je izjavil, da bo jugoslovanska delegacija glasovala za splošno izjavo za mir, ki jo vsebuje sovjetska resolucija, ne pa za celotno resolucijo. Isto stališče bo zavzela Jugoslavija glede anglo-ameriškega predloga.

«Tako, otroci, to je vaš novi očka...» (Oesterreichische Zeitung)

katerih razrušitev si je posebno prizadevala Francija, in ki same proizvajajo dva milijona ton jekla na leto, bodo svojo produkcijo še dvignile. Tako bo Nemčiji dovoljeno proizvajati 14-15 milijonov ton jekla na leto namesto dosedanjih 11 milijonov ton. Adenauerjeva vlada pa je bila pri tem toliko «velikodušna», da je dovolila Francozom investicijo njihovega kapitala v nemško industrijo, kar dejansko pomeni posmehovati se Franciji, ki itak dobiva vse investicije kot posojilo od ZDA in bo torej investirala le ameriški kapital.

Nadalje so «trije velika» sklenili, da okupacijski statut za Nemčijo, ki je bil izdelan v Washingtonu, ne bo bistveno spremenjen, vendar bo nemška vlada uvažala odslaj številne olajšave tega statuta. Imenovala bo lahko svoje konzularne zastopnike v inozemstvu, ki bodo lahko izvrševali redne diplomatske posle. Za na prvi seji so se trije zunanji ministri sporazumeli o vključitvi bonnske vlade v «Evropski sveta», čemur bo brez nadaljnega v kratkem sledila vključitev zapadne Nemčije v atlantski vojaški blok. Cemu naj bi vendar služilo povisanje proizvodnje jekla, če ne oborožitvi zapadne Nemčije. Prav o tem razmišlja tudi pariški list «France Soire», ki je zapisal: «Pariška konferenca ni konec, temveč začetek. Vsa teža teh ukrepov za Francijo in Evropo je jasna: ZDA hočejo narediti iz zapadne Nemčije, ki jo popolnoma nadzoruje, vojaško, politično in ekonomsko svojega najmočnejšega evropskega zaveznika, udarno silo proti demokratskemu bloku.

Trije svetlika in njihov varovavec

V zvezi z odkrito sovražino in nemirojnimi političnimi albanse vlade, ki jo vztrajno izvaja še drugo leto proti FLRJ in ki popolnoma nasprotuje duhu ter vsebini pogodbe o prijateljstvu in medsebojni pomoči med FLRJ in Albanijo ter po odklonitvi najnovejšega predloga vlade FLRJ, s katerim se albanska vlada poziva naj začne kopeč voditi politiko prijateljstva do FLRJ, je vlada FLRJ naslovila na albansko vlado noto, v kateri odpoveduje prijateljsko pomoč med obema državama.

Jugoslovanska nota navaja v prvem delu številne primere, nesebične pomoči Jugoslavije, njenega vodstva in ljudstva albanškemu ljudstvu najprej pri organizaciji in podporanju njegove borbe za osvoboditev izpod fašističnih okupatorjev in domačih izkoriščevalcev, potem pa pri obnavi in graditvi nove demokratične Albanije. Jugoslovanska vlada je kot prva sprejela sklep o priznanju albanske vlade in vzpostavitvi diplomatskih odnosov. Vlada FLRJ je po svojih delegatih vedno in pred vsemi mednarodnimi forumi odločno branila in zastopala koristi albanškega ljudstva in zasluga Jugoslavije je, da je bila Albanija 1. 1945 priznana kot združena sila v vojni proti Nemčiji in da so ji bile zaradi tega priznane tudi reparacije. Znano je prizadevanje jugoslovanske delegacije na mirovni konferenci v Parizu v korist Albanije itd.

Izvajajoč tako internacionalistično politiko bratstva in prijateljstva do albanškega naroda, je Jugoslavija sklenila z albansko vlado številne pogodbe, ki so bile velikega pomena za obe državi predvsem pa za Albanijo. Kot prva je bila med obema državama sklenjena pogodba o prijateljstvu in medsebojni pomoči, potem pogodba o gospodarskem sodelovanju, nadeja pogodba o koordinaciji gospodarskih odnosov, o carinski uniji in izenačenju valute, konvencija o kulturnem sodelovanju in številne druge pogodbe in spo-

razumi. Izvajajoč te pogodbe, je vlada FLRJ poslala albanškemu ljudstvu v najkritičnejšem trenutku 20.000 ton pšenice in koruze in izven tega še 33 tisoč ton žita, ne da bi zahtevala kakršno koli povračilo. Ko je zadeja albanško ljudstvo oktobra 1946 katastrofalna poplava, so jugoslovanski narodi zbrali za pomoč Albancem 52 milijonov dinarjev. Jugoslovanska vlada je omogočila Albancem skupno pol razvoja in okviru petletnega gospodarskega načrta in ji v ta namen odobrila 1. 1947 2 milijardi din kredita, leto kasneje pa 3 milijarde din kredita. Na podla-

skemu ljudstvu: «Mi smo z nezlojivim bratstvom povezani z junaki narodni Jugoslavije maršala Tita, poročivom svobode, neodvisnosti, suverenosti našega naroda ter vseh drugih balkanskih narodov. Tik pred sramotno resolucijo Informbiroja pa je Hodža v skupščini dejal: «Naše ljudstvo bo vsak dan bolj utrjevalo in jeklenelo bratstvo, dragoceno prijateljstvo in zvezo z narodi Jugoslavije maršala Tita, s katerim se je složno borilo, da bi izbojevalo svobodo, s katerimi složno gradi boljše skupno življenje».

Po objavi zloglasne resolucije In-

ske vlade proti Jugoslaviji. Vlada FLRJ je za izboljšanje odnosov predlagala več sporazumov za reševanje posameznih nastalih naspotij, na kar je albanska vlada dosledno odgovarjala negativno ali pa sploh ni odgovarjala, razen v enem primeru, ko je svoj prvotni pristavek na nek jugoslovanski predlog požrla dano besedo. Na vsa ta miroljubna in pozitivna prizadevanja jugoslovanske vlade je vlada Albanije odgovarjala z nadaljnjim zaostrevanjem odnosov in krepljivo sovražnih dejanj ter izvalnega ravnanja proti neodvisnosti in nedotakljivosti FLRJ. Vendar je vlada FLRJ v prizadevanju, da bi ostala pogodba o prijateljstvu in medsebojni pomoči med obema državama v veljavi, opozorila albansko vlado z noto od 2. nov. tega leta, da ni dovolj, če samo vlada FLRJ izpolnjuje obveznosti, ki jih ima po pogodbi in je še enkrat pozvala albansko vlado, naj se vrne k prijateljski politiki do FLRJ. Albanska vlada je odklonila tudi ta jugoslovanski poziv in s tem dokazala, da ne želi politike prijateljstva do Jugoslavije, temveč da namerava še nadalje voditi politiko sovražstva do FLRJ, kar je popolnoma v nasprotju z veljavno pogodbo o prijateljstvu in medsebojni pomoči. Albanska vlada je s tem potepala obstoječo pogodbo in prekršila temeljna načela o odnosih med državami.

Jugoslovanska nota na podlagi vsega omenjenega zaključuje:

Na podlagi vsega omenjenega izjavlja vlada FLRJ kljub temu, da ne gleda ravnodušno na ogrožanje neodvisnosti in nedotakljivosti Albanije, kajti simpatije vlade in narodov Jugoslavije ostajajo nasprotni albanškemu ljudstvu še nadalje neomajne in iskrene, da je ne vežejo obveznosti iz pogodbe o prijateljstvu in medsebojni pomoči, ki je bila sklenjena med Federativno ljudsko republiko Jugoslavijo in Albanijo 9. julija 1946.

Jugoslovanska vlada odpovedala pogodbo o prijateljstvu in medsebojni pomoči z Albanijo

gl obeh kreditov je Jugoslavija poslala Albaniji lokomotive, vagoni, kamione, avtomobile, ribiške ladje, kmetijske stroje, stroje za tovarne, železo, cement, instalirala je radijsko postajo, kompletno tiskarno, poslala v Albanijo na prošnjo albanske vlade strokovnjake in omogočila albanški mladini študije v Jugoslaviji. Jugoslavija je nudila Albaniji pomoč tudi v vojaškem pogledu.

Vsi ti odnosi so pomenili po svojem jedru odlični primer v zgodovini mednarodnih odnosov. V njih je vlada FLRJ prikrival praktično uporabilo načelo socialistične pomoči znotraj državi brez vsakega izkoriščanja in političnih pogojev. Nad tako jugoslovansko politiko do Albanije je bilo nadešno albansko ljudstvo in tudi njegovo vodstvo. O tem se je večkrat izrazil predsednik albanske vlade Enver Hodža, ki je dejal ob novem letu 1948 v svoji poslanici alban-

formbiroja je Albanska vlada čez noč menjala svojo politiko do Jugoslavije, poteptala stovesne obljube, pogodbe in sporazume ter enostransko razvezala vse gospodarske sporazume z FLRJ.

Hkrati je albanska vlada preko svojih policijskih in drugih izvršnih organov začela doslej še nikjer izvaljen teror nad Jugoslavo in Albanijo, tako nad strokovnjaki kot nad političnim zastopstvom, ter najsrditeljsko sovražno gonjo proti Jugoslaviji. O primerih te gonje smo v našem listu že večkrat pisali in so našim čitateljem kakor tudi vsej javnosti že znani ter jih na tem mestu zato ne bomo ponovno naštevati.

Jugoslovanska nota albanški vladi poudarja, da je vlada FLRJ storila vse, da se odstrani in prepreči neljubni odnosi, ki so med obema vladama nastopili zaradi sovražnega nastrojenja nahujskane alban-

Zasedanje donavske komisije

Prejšnji teden se je v Galcu v Romuniji začelo zasedanje Donavske komisije, ki je bilo sklicano na osnovi konvencije o režimu plovbe na Donavi, sklenjene in podpisane v Beogradu 18. avgusta 1948. Zasedanja se udeležujejo predstavniki Sovjetske zveze, Jugoslavije, Romunije, Bolgarije, Madžarske in Češkoslovaške, torej vseh držav, ki mejne na plovni del Donave. Jugoslovansko delegacijo vodi jugoslovanski poslanik v Bukarešti Radoš Jovanović.

Zasedanje komisije se bo ravnalo po naslednjem dnevnem redu, ki je bil sprejet na prvi seji: 1.) volitev predsednika, podpredsednika in sekretarja, 2.) pravila procedure dela komisije; 3.) izdelava organizacijskega statuta in drugih organov komisije; 4.) določitev dneva prihodnjega zasedanja.

Po soglasni izvolitvi predstavnikov CSR, Bolgarije in FLRJ v verifikacijsko komisijo je prišlo do nesoglasja glede imenovanja članov v redakcijsko podkomisijo. Končno je bil sprejet madžarski predlog, da se v podkomisijo imenujejo predstavniki SZ, Madžarske in Romunije in ovržen jugoslovanski predlog, po katerem naj bi vsaka država imela v podkomisiji po enega zastopnika.

Z večino petih glasov je bil izvoljen za predsednika romunski delegat Rudenko, (Jugoslavija je glasovala proti). Podpredsednik in tajnik sta bila izvoljena z isto večino, Jugoslavija pa se glasovanja ni udeležila. Razloge za tako stališče Jugoslavije je navedel v svojem govoru jugoslovanski delegat.

Po kominformovski navadi, so govor jugoslovanskega delegata ostali delegati zlonamerno tolmáčili in izvajali iz njega kominformu primerne zaključke.

Demokratično japonsko ljudstvo nenehno izpoveduje svojo nespravljivost s protidemokratskimi odredbami, ki jih izdaja japonska vlada pod pokroviteljstvom Američanov. V preteklih dneh so demonstranti demonstrirali pred poslopjem japonske skupščine v času, ko je ta sprejemala celo vrsto protidemokratskih zakonov. Tokijska policija je proti demonstrantom nastopala zelo ostro in jih več aretirala.

URAN iz belgijskega Konga vzdržuje ameriško atomsko industrijo

V sedanji dobi atomske sile je postal radioaktivni uran najdragocenejša ruda, za katere posest tekmujejo z zagrizenim prizadevanjem velesile, na žalost ne vse zato, da bi jo izkoriščale v občečloveško korist, pač pa da bi z njeno pomočjo dosegle svoje blazne načrte po nadvladi sveta.

V zadnjem času se je mnogo govorilo o znanstvenih izsledkih in miroljubnih naporih na polju atomske energije v Sovjetski zvezi, o čemer pišemo nekaj tudi na drugem mestu te številke našega tednika. Možnosti za nadaljnji razvoj teh znanstvenih izsledkov v Sovjetski zvezi so neomejene, kajti zdaj se, da Sovjetska zveza razpolaga z neizčrpnimi ležišči atomske surovine — z ležišči urana. V soglasju s socialističnim ustrojem Sovjetske

zveze more človeštvo od izsledkov v Sovjetski zvezi pričakovati velike blagodati, ki bodo izpopolnile in dvignile njegov življenjski nivo.

Popolnoma drugo vlogo ima lahko ta predragocena ruda v rokah sil, ki si prizadevajo v imenu ozkega kroga svetovne monopolistične klike vladati vsemu svetu in to nadvlado doseči za vsako ceno. O tej popolnoma drugačni vlogi nas prepričujejo številke, ki jih je pred kratkim objavila ameriška vlada in iz katerih je razvidno, da gredo najvišje vsote državnega proračuna za atomsko oboroževanje in za naprave za izdelovanje atomskih bomb.

Kako pa je z ameriškim zaloga-
mi oz. viri urana, te ni mogoče potrebnih rudnine za proizvajanje atomskega orožja?

Točnih in tudi približno točnih podatkov o tem bo težko najti, vendar si bomo delno pojasnili ameriško prizadevanje za posest urana s podatki iz parlamentarnega zasedanja v Belgiji, na katerem je belgijska socialistična stranka iznesla zakonski osnutek za podzavljenje rudnikov urana v Kongu.

Ta belgijska kolonija proizvaja približno 60 odst. celotne svetovne produkcije (razen Sovjetske zveze) urana. Vsa produkcija pa je izključno rezervirana preko tajnega anglo-belgijsko-ameriškega sporazuma za ameriško atomsko industrijo. Rudniki urana v Shinkolobwe v Kongu pripadajo rudniški zvezi severnega Katanga in proizvajajo letno 12.000 ton visokozmogovne rude. Gotovo je, da je bila proizvodnja 1945 ko je bila vržena prva atomska bomba na Japonsko, mnogo nižja in da se je šele takrat Belgija začela zavedati bogastva, ki ga čima. Po dokaj verjetnih podatkih je Belgija od 1.1944 do danes izvozila v ZDA več kot 60.000 ton urana. Jeseni 1.1944 je bil sklenjen sporazum med Belgijo in ZDA za dobo 5 let, o smislu katerega je bila vsa produkcija rezervirana za ZDA. Sedaj je ta sporazum potekel in Belgiji so postavili ZDA mnogo višje zahteve poudarjajoč, da je dosedanjih 20 milijonov dolarjev za prejetih 60.000 ton urana sramotno nizka vsota. Ni znano, kako so to vprašanje rešili pri sklepanju novega sporazuma, znano pa je, da je uran iz Konga ves čas redno odhajal v ZDA, in da še odhaja, kar so pač ameriški diplomatski in poslovni ljudje znali doseči kljub eventualni nejevolji Belgijcev.

Benelux Fritalux Fibenel

Zdi se, da se evropski «maršaliziranci» dokaj dolgočasijo na svojih sejah in ker si pač nimajo kaj povedati (za vse dela, govori, skrbi misli in — kasna ameriški stric) si pomagajo iz brezdelja tako, da fabricirajo dovipna imena raznim zvezam in ustanovam. Pri tem zabavajo sebe, še bolj pa čitatelje raznih listov, ko se ti seznanjajo z bistroumjem maršaliziranih besedotvorcev.

Iz nekakšne zveze Belgije, Nizozemske in Luxemburga so naredili «Benelux». Tej domisljici je sledila nova, ki se imenuje «Fritalux» in ki pojasnjuje «hudimano slabo» ekonomsko zvezo med Italijo, Francijo, in Beneluxom. Toda Belgiji se nad tem imenom niso navdušili iz vrag ve kako globokega razloga in so za isto ekonomsko zvezo predlagali naziv «Fibenel». Nastal je globok spor, toda končno bodo le marali izbrati ali «Fritalux» ali «Fibene», prav na koncu pa se spriznili z najbolj konkretnim, to je z «Fairenlux».

NOVA OFENZIVA NA KITAJSKEM

V zadnjih dneh prihajajo iz Kitajske poročila o velikih strateških premikih četrnarodno-osvobodilne vojske in o pripravah za novo veliko ofenzivo v pokrajini Sečuan, Kveičou in Kvangsi, zadnje gospodarsko pomembne kitajske pokrajine. Cete za napad proti sedanji nacionalistični prestolnici Cunking se zbirajo: v južnem delu Severnega Sensija, v južnem Kansuju ter v zahodnem in južnem Hunanu. Nacionalistična vlada je že zbežala v Kuning. Po najnovejših vesteh so čete generala Lin Piao že vdrle v pokrajino Sečuan. Dve kolvni osvobodilne vojske korakata proti Cunkingu, od katerega sta oddaljeni 200 km, po najnovejših vesteh pa so najbližje čete oddaljene od Cun-

kinga samo še 150 km. Zunanji minister Nove Kitajske je sporočil predsedniku Glavne skupščine OZN, da kitajska nacionalistična vlada nima več pravice predstavljati Kitajske v OZN

«SEPARATNI MIR»

V diplomatskih krogih zapada se v zadnjem času mnogo govori o možnosti separatnega miru z Japonsko tako, da bi Japonska imela mirovno pogodbo z zapadnimi silami, s Sovjetsko zvezo in Kitajsko pa bi še nadalje ostala v vojnem stanju. Na tako možnost likvidacije vojnega stanja z Japonsko je opozoril Acheson, pretekle dni pa tudi japonski ministrski predsednik Yoshida, ki da spričo edelikatnega mednarodnega položaja ni hotel biti preciznejši. Yoshida je dejal, da bodošnja mirovna pogodba ne sme ponoviti napake Versaillesa.

Toda predvidevanja možnost sklenitve separatnega miru na Japonskem nima mnogo pristašev. Zmeraj konservativci, socialisti in komunisti so namreč odločno nasprotni takemu separatnemu miru poudarjajoč, da bi bilo za Japonsko izredno nevarno ostati za dolgo dobo v vojnem stanju z dvema najbližjima sosedoma: Sovjetsko zvezo in Kitajsko. Ta opozicija se tudi protivno ohranitvi ameriških vojaških baz na Japonskem po podpisu mirovne pogodbe.

ČITAJTE

LIUDSKI TEDNIK

KRONIKA

Tovariš Pavel Hrvatin, predstavnik Ljudske fronte v miljskem občinskem svetu, je podal izjavo, v kateri ostro obsoja kapitulantsko in šovinistično politiko kominformističnega župana Pačca, in zagotavlja, da se bo proti taki politiki vztrajno boril za pravice slovenskega prebivalstva.

Prosvetno društvo «Vojka Smuc» je poslalo pozdrave ranjenemu tov. Svarti in ostro obsodilo fašistične pretepaške metode kominformistov. Enake pozdrave je poslalo tov. Svarti tudi prosvetno društvo v Barkovljah.

Planinsko društvo Trst priredi v nedeljo prvi smučarski izlet v Kanalsko dolino.

Porotno sodišče je obsodilo dva mlada roparja, ki sta lani izvršila dva ropa, ker sta bila brez denarja. Ropar Poggji je bil obsojen na 3 leta ječe, 4 mesece zapora, 32.000 lir globe in na 5 let izgube državljanstvih pravic, Rovatti pa na 2 leti in 10 mesecev ječe in 32.000 lir globe. Sam državni pravdnik je zahteval milo kazen, češ da hodi mladina na kriva pota zaradi posledic vojne.

Pred okrajnim sodiščem pa se zagovarjajo policisti Alzetto, Forti in Franoli, ki so kržali seno iz svoje vojašnice v Banah ter ga prodajali domačinu Hrevatinu.

Kar za 19 let se je hotela pomladiti 57-letna Zavoreja Giovanna. V ta namen je šla s petimi pričami na sodišče, ki ji je izdalo notorni list. Zenska je namreč našla moškega, ki jo je hotel poročiti. Ker pa je le malce preveč pretirala znano spolno žensko slabost, je policija zvedela za stvar in jo skupno s pričami prijavila sodišču.

Uslužbenci zavoda za bolniško zavarovanje, zaposleni v upravnih in drugih uradih, so tri dni stavkali. V sredo bi se jim moral pridružiti tudi uslužbenci v ambulanti in lekarnah, zaposleni pri istem zavodu, pa so se zadnji tretetek premislili.

Policija je aretirala 50-letno Humberto Sancia iz Skednja, ki je posojala ljudem denar za prav oderuške obresti od 80 do 140 odstotkov.

Odbor za novoletno jelko pripravlja našim otrokom obdaritev. Politični priporniki so izdelali že lepe igrače zanje, žene pa pripravljajo nabiralno akcijo med demokratičnim ljudstvom. Obdaritve otrok bodo v zvezi s kulturnimi prireditvami.

Med Repentaborem in Opčinarji se je z motorjem smrtno ponesrečil 53-letni delavec Sensich Viljem, njegov spremljevalec Maricchio Riccardo pa jo je izkupil samo s poškodbami na nogah.

Oktober meseca je znašal dovoz blaga po železnici v Trst 63.770 ton, odvoz pa 108.189 ton. Promet je bil približno enak kot v istem mesecu leta 1938.

Mali trgovci so se silno razburili, ker misli občinski odbor povzročiti občinske davščine, zlasti pa trošarino.

Zaradi žalitve policistov, je bil obsojen na 4 mesece zapora pogojno in na 4.000 lir globe južnjak Raffaele Lamarca.

Morilci zlatarja Vouka, čigar umor je svojčas silno pretresel tržaško javnost, so prejeli pred porotnim sodiščem zaslužen kazen. Pieri Bruno je bil obsojen na 22 let in pol ječe, Falbo Anton na 15 let ječe, Fajdiga Ivan na 12 let, Jamnik Lidija na 4 leta in pol ječe. Dve obtoženki, ki sta kupili oropane predmete, sta bili obsojeni na nekaj mesecev zapora pogojno, Pierljeva ljubica Anita Baudas, sofer Kovačič Marjan in Floerani Valerija pa so bili oproščeni.

Zaradi pomanjkanja električnega toka so bile uvedene nove omejitve. Toka ne bo trikrat na teden od 7.30 do 17. ure, in sicer v ponedeljkih, sredo in petkih v severnem delu mesta, v torek in četrtek in sobotah pa v južnem delu.

Kolonialni ukaz VU se upira celo svetnikom „Giunte“

Zasedanja občinskih svetov so se tudi v preteklih dneh nadaljevala. Tako je imel dve seji tržaški občinski svet, v Nabrežini so se svetniki sestali v ponedeljek, v Zgoniku pa v torek.

Na sobotni seji tržaškega občinskega sveta je zastopnik Ljudske fronte tov. Dekleva predlagal, naj se izglasuje sklep o ustanovitvi slovenskih otroških vrtcev v ul. Donačoni, na Zgornji Skorklji in Zgornji Kolonji. Nadalje, naj za vsebni otroški vrtci v Rocolu in Kolonkocvu pridejo v občinsko upravo, naj se dajo na razpolago obširnejši prostori za otroške vrtce pri Sv. Jakobu in v Skednju ter naj se ponovno vzpostavi otroški vrtci v Rojanu, ki so ga premestili na Greto in s tem onemogočili obisk slovenskim otrokom v Rojanu.

Tovariš Dekleva je tudi načel vprašanje stolice za slovenščino na tržaški univerzi in predložil svetu, naj pozove župana Bartolija kot predstavnika občine v upravnem svetu tržaškega vseučilišča, naj v tem svetu napravi vse potrebne korake, da se ustanovi stolica za slovenščino. Za ustanovitev te stolice govorijo mnogi razlogi: številno slovensko prebivalstvo na Tržaškem ozemlju, potreba po spoznavanju slovenskega jezika in kulture, zemljepisna lega Trsta in njegova funkcija mostu med jugoslovanskimi in italijanskimi narodom.

Na torekovi seji pa je bilo glavno vprašanje, s katerim se je bavil tržaški občinski svet, krivični in poniževalni ukaz VU št. 206. Ta ukaz namreč odreja, da ne more biti noben nameščenev anglo-ameriške vojaške uprave postavljen pred sodišče brez dovoljenja vojaške uprave same. Ukaz torej predvideva tako imenovano pravosodno imuniteto vseh nameščenecv in je čisto kolonialnega značaja, ker uvaja pravi režim kapitulacij. Proti temu ukazu se je uprlo vse javno mnenje. Zaradi tega je izdala vojaška uprava o tem ukazu dodatno pojasnilo, ki pravi med drugim: «Ukaz št. 206 ne določa pravne osebnosti imunitete za posamez-

niške, ki so zaposleni pri upravi, temveč štiti upravo, njene funkcije in nameščenecv, kadar opravljajo svojo službeno dolžnost in uradujejo v okviru svoje pristojnosti.

To pojasnilo pa ni moglo zadovoljiti niti demokratičnejših in podobnih občinskih svetnikov, ki so sicer tako pokorni hlapeci anglo-ameriških imperialistov. Zato je občinski svet soglasno sprejel resolucijo, s katere zahteva, da se ukaz št. 206 ukine. V resoluciji se celo sklicuje na mirovno pogodbo, čeprav tržaški šovinistični svetniki tako radi pozabijo nanjo, ko gre za priznanje enakopravnosti slovenskega jezika. Zanimivo pri tem je, da je to prva resolucija, ki so jo soglasno sprejeli prav vsi občinski svetniki.

Na seji občinskega sveta v Nabrežini so predstavniki Ljudske fronte predlagali tri resolucije, in sicer za enakopravnost slovenščine z italijanščino, za ustanovitev slovenske kmetijske šole in za dostojno dvorano Slovenskemu narodnemu gledališču. V prvi resoluciji so tudi zahtevali, da se našim vsem povrne imena, ki so jih imela v preteklosti. Vse te resolucije pridejo na dnevni red kot zadnja točka zasedanja občinskega sveta. Na seji so razpravljali tudi o proračunu. Predvideni redni dohodki za leto 1950 znašajo 20.362.537 lir, stroški pa 32.583.870 lir. Torej bi znašal primanjkljaj nad 12 milijonov lir.

Zelo poučna je bila seja občinskega sveta v Zgoniku, kjer se je pokazal oportunizem informbirojevkega župana, še bolj pa hlapčevska nagnjenja predstavnika Slovenske demokratične zveze Grilanca. Tudi na tej seji so zastopniki Ljudske fronte predlagali resolucijo, s katero so zahtevali ustanovitev dvoletne slovenske kmetijske šole in dvorano za kulturne prireditve slovenskih umetnikov in nastope slovenskega gledališča.

Ko je tov. Obad, zastopnik Ljudske fronte, predlagal, naj občinski svet sprejme sklep, da je v zgoniški občini slovenščina enakopravni uradni jezik, je vidaljevski župan ugovarjal, češ da je to proti zakonu, da občinski svet ne more sklepati o tem vprašanju itd. Toda večina svetnikov ni sprejela njegovih ugovorov. Župan je oporekal tudi predlogu o slovenski kmetijski šoli in o dodelitvi prostorov za gledališče v Trstu, pa je tudi pri tem pogorel, ker so svetniki glasovali za predlagano resolucijo tov. Obada.

Najbolj strahopetno pa se je pri vsem tem obnašal zastopnik SDZ Grilanc. Večkrat je spregovoril in dejal svetnikom, naj nič ne zahtevajo, ampak samo prosijo. Dejaj je celo, naj bodo svetniki zaenkrat prosjaki. Tov. Obad pa mu je dal odgovor, ki ga je zaslužil, in mu dejal, da ne bomo na svoji zemlji nič prosjačili, temveč le zahtevali, kar nam gre. Spričo odločnosti zastopnikov Ljudske fronte so v Zgoniku tudi zastopniki drugih skupin zavzeli pravilno, res demokratično stališče kljub ugovorom župana in oportunizmu enega zastopnika SDZ, kar je vsekakor razveseljivo dejstvo.

Informbirojevski „revolucionarji“ pokorni izvrševalci fašističnih zakonov

Ze večkrat smo ugotovili, kako informbirojevci varajo svoje slovenske pristaše, ko demagoško govorijo o svojih zahtevah po dvojezičnosti in enakopravnosti slovenskega jezika sploh. Ugotovili smo tudi, da se je to njih demagoško stališče najbolj razgalilo ravno v miljskem občinskem svetu, kjer imajo večino in bi lahko pokazali v praksi, kako mislijo reševati in rešiti vprašanje enakopravnosti. Toda zadnje dni se je k vsem dokazom o hinavski politiki informbirojevcev pridružil še en dokaz, ki vso to umazano politiko osvetljuje.

Conski svet se je namreč pretelko soboto sestal in obravnaval vprašanje uporabe slovenščine v miljskem občinskem svetu. Ob tej priložnosti so poklicali na odgovor miljskega župana Pačca. Ta je gospodu Palutahu in drugim gospodom v conskem svetu zagotovil, da bo napravil vse, da se bo spoštoval zakon, to je, da ne bo smel nihče spregovoriti slovenski v miljskem občinskem svetu.

Conski svet je objavil poročilo o obljubi župana Pačca, kar je seveda informbirojevce presenetilo in spravilo v zadrego. Pred svojimi slovenskimi volivci so ostali popolnoma razgaljeni. Njih iznenadenje pa je kmalu minulo: našli so nov izgovor. Začeli so se sklicevati na zakone, češ, če se ne bomo držali teh zakonov, bomo v Miljah ob oblast in na vrat nam bodo morda obesili celo komisarja. To pa seveda ne bi bilo v interesu demokracije!

«Manjšina» bo torej morala potrpeti, kajti ti veliki revolucionarji se boje, da ne bi prekršili obstoječih fašističnih zakonov, ki jih je naše ljudstvo zrušilo s svojo borbo, s krvjo in žrtvami. Zanje ni važen zakon resnične demokracije, po kateri mora imeti vsaj narod pravico, da uporablja svoj jezik, zanje so bolj važni fašistični paragrafi. In taki ljudje pravijo, da se bodo

borili za naše pravice! Ti ljudje nam obljubljajo neko oboljšo rešitev, to je Italijo in nam že sedaj kažejo, kako bi branili v tej Italiji pravice Slovencev, če bi se po nesreči uresničili njihovi načrti.

Da je zanje vse kričanje o obrambi enakopravnosti sama laž in preračunan manever, nam priča tudi njihovo ravnanje na zadnji seji občinskega sveta v Nabrežini. Predstavniki Ljudske fronte so tu predložili v razpravljanje in odobritev resolucijo za priznanje slovenščine kot uradni jezik in v protest proti ukazu št. 193, ki samo dopušča uporabo slovenščine v slovenskih občinah. Dosledni branitelji enakopravnosti bi se pridružili tej resoluciji. Toda informbirojevci se niso, ker je zanje vprašanje dvojezičnosti le propagandno sredstvo. Zato so predložili svojo resolucijo, kakor da bi šlo za kako tekmovalje.

Sicer pa je stvar jasna. Na seji občinskega sveta v Miljah je občinski svetnik informbirojevec Postogna, ki ravno ne blestj po svoji duhovitosti, neprevidno povedal, da je uporaba slovenščine provokacija in pokazal, da mu je žal, če so se zaradi tega užalili razni «socialisti», republikanci in demokrati. Zadnji «Lavoratore» pa se pritožuje nad istimi strankami, zakaj ne čujejo sodelovati s kominformisti in pravi dobesedno: «Dejali ste, da je bilo sodelovanje s komunisti nemoogoče zaradi pogoja priključitve k Italiji. No, kaj pa sedaj?»

Hoteli so reči: «Sedaj, ko smo tudi mi za priključitev», pa so to zaenkrat še zamolčali. Če pa pride do priključitve, si mislijo, čemu bi branili dvojezičnost. Tedaj bi treba spoštovati zakone in karabinerji ter kvesturini bodo že poskrbeli, da ne bo mogel nihče te dvojezičnosti zahtevati. Takšna je torej v praksi vsa njih borba za dvojezičnost.

HOKUS POKUS ČESAR NI, VIDALI STRI

«Il Lavoratore» od 14. t. m. pri naša preko cele svoje strani članek «Kako so bili izročeni nacionalističnemu rablju najboljši slovenski in italijanski voditelji tržaškega ljudstva». Ze nekaj časa je tisk napovedoval nova odkritja, ki naj bi razkrinkala «Titove agente» kot špijone Gestapa, ki so zakrivilili smrt najboljših borcev za osvoboditev izpod fašizma. Taka «razkrinkavanja» niso nova borcem za resnico. Vrste se dnevno v kominformističnem časopisu, radio jih prenaša v svet. Najbolj klasičen primer pa je bil do sedaj brez dvoma Rajkov proces, v katerem so vse obtožbe o sodelovanju jugoslovanskih borcev z agenti Gestapa in imperIALIZMA, slovele na izmišljotinah, kar so Jugoslavlani lahko dokazali z imeni, številkami, datumi itd.

Na podoben način skuša danes «Il Lavoratore» «razkrinkati» demokratične borce na Tržaškem kot agente Gestapa, svoje dokaze pa naslanja na neko razbito skrinjo, ki so jo otroci našli na neken dvorišču v Barkovljah, ko so se igrali. V tej skrinji je bil ovoj s papirji, ki so ga otroci hoteli uporabiti za svojo igro. Nek tovariš jim je iz radovednosti vzel mapo, razumel pa ni ničesar, ker so bili papirji popisani v slovenščini. Ti dokumenti so nato hodili iz roke v roko, dokler se končno ni našel nekdo, ki jih je razumel ter iz njih razbral, da so dokumenti nekega tajnega agenta o likvidaciji internacionalističnih voditeljev partije v Trstu.

Čudno pri vsem tem je, da je v Barkovljah moral slovenski dokument dolgo potovati od tovariša do tovariša, preden ga je le nekdo razumel, ko vsi vemo, da so Barkovlje slovensko predmestje, in razen vili ob obali, naseljeno skoro izključno s Slovenci.

Ze to samo dejstvo kaže, kako nespretno lažejo in si izmišljujejo prave pravljice. Prepričani smo namreč, da kljub 18 mesecev Vidaljeve šovinistične gonje barkovljanski slovenski informbirojevci še niso popolnoma pozabili svojega materinega jezika.

Seveda so morali «slavni papirji» dolgo časa rotati iz rok v roke zato, ker so pač morali «priti na dan» ob pravem času. Drugače si pač nihče ne more tega romanja razlagati. Ta «dokumenti» hoče tudi dokazati, da naj bi bili Slovenci do italijanskih tovarišev šovinistično razpoloženi. Kdor pa le malo pozna zgodovino narodnoosvobodilne borbe pri nas, prav dobro ve, da ni večina slovenskega delovnega ljudstva nikoli gojila šovinističnih čustev do Italijanov in da je vedno znala razločevati med italijanskim ljudstvom in fašizmom, ki mu je sedel za vrat. Pri tem naj se spomnimo le, kako je slovensko ljudstvo pomagalo italijanskim vojakom, da so lahko zbežali septembra 1943 leta pred Nemci ter jim posojalo celo civilne obleke kljub temu, da so bili do tedaj okupatorji in hote ali nehote pomagali preganjati slovensko ljudstvo.

Tržaški informbirojevci si lahko izmislijo še kolikor pravljic jih je volja, toda zgodovina osvobodilne borbe je stvarnost, ki se ne da potvarjati. Zato bo tudi ta njihov poskus blatenja jugoslovanskih narodov klavno propadel in še bolj razgalil njihovo umazano klevetanje tudi pred njihovimi lastnimi pristajali.

DELAVCI PAZLJIVO POSLUSAJ O REFERAT TOV. PETRONIA NA SINDIKALNI KONFERENCI.

NA DVEH FRONTAH

se mora boriti slovensko šolstvo v Trstu

Slovenske šole na Tržaškem ozemlju so že vedno zapostavljene v primeri z italijanskimi, prav tako je položaj slovenskih učiteljev in profesorjev že vedno neurejen. Solniki nimajo stalnega nameščenja, o namestitvah pa odloča vojaška tajna policija. In ker je bilo govora, da bo treba občinski proračun o šolstvu omejiti, je med slovenskimi učitelji in profesorji zavladala skrb, kajti govorijo se, da nameravajo šolske oblasti odpustiti 23 slovenskih učiteljev, češ da morajo ukiniti kar 26 slovenskih razredov, ker ni dovolj otrok.

Da so v povojnih letih številčno šibkejši vsi prvi razredi povsod v svetu, kjer je vohala vojna, vsakdo ve. Vsak pameten človek pa tudi ve, da se to stanje v nekaj letih zopet uravnovesi, in zato je nepravilno in škodljivo za šole kakor za učiteljstvo, če ukinjajo razrede z manj učenci. Posebno nepravilno pa je, da padajo omejitve vedno prav na slovenske ustanove in slovenske nameščenice.

Slovinci v Trstu in okolici so bili dolgo fašistično dobo brez svojih šol in zato bi bilo pričakovati, da bi jim vojaška uprava, ki tako rada poudarja svojo demokratičnost, v smislu te demokratičnosti res tudi pomagala v njihovem kulturnem razvoju. VU pa, ki je demokratična samo za italijansko re-

akcijo, ovira razvoj slovenskega šolstva. Če pa že Slovencem, zaradi dolgoletnega fašističnega potujčevanja ne nudijo nikakršnih prednosti, potem bi morali v svoji »demokratičnosti« priznavati vsaj enakopravnost slovenskih šol z italijanskimi, kjer imajo te n. pr. po dve učni moči na Katinari za 22 otrok, na Proseku za 19, v Devinu pa za 28 učencev.

Borba za slovensko šolstvo se, žal, mora voditi ne le proti imperialistični anglo-ameriški vojaški upravi ter reakcionarni mestni občini, temveč tudi proti kominformistom, ki vedno bolj odkrito kažejo svojo šovinistično linijo.

S svojimi razvidnimi delomi so kominformisti ohranili akcije šolskega odseka pri SHPZ za ustanovitev slovenskih šol v miljskih hribih. Prav tako je njihovo delo, da je moral prenehati tečaj za žensko obrt. Za ta tečaj je vladalo med našimi dekletmi veliko zanimanje in prvo leto ga je končalo 36 gojenk. Da je bil tečaj uspešen, nam potrjuje dejstvo, da je ASIZZ poslala mnogo izdelkov na mednarodno razstavo v Pariz. Marinina skupina v ASIZZ pa je po resoluciji odrekla tečaju prostore ter tudi oddržala inventar in s tem preprečila nadaljevanje tečaja, ki je prvo leto pokazal tako velike uspehe. Te žene pa so tudi, dosledne v iz-

vajanju »patrimonio del partito«, zadržale tudi izdelke gojenk, kar dokazuje samo njihovo podlost.

Da je otroški vrtec v Vicolo Ospedale tudi žrtev kominformistov in da sedaj mestni predšolski otroci nimajo svojega dnevnega zavežišča, je delo bivše fašistke Pagnaccove in nje podobnih, kakor so tudi denunciacije zavednega slovenskega učiteljstva njihove zasluge in prav zaradi teh je bila učiteljica Trošt Klavdija odpuščena iz službe in izgnana iz cone A.

Tudi širjenju mladinskega čtiva kominformisti nasprotujejo. V preteklosti je to vršila VU, ki je pregledovala po šolskih torbicah, ali ni leže med zvezki in knjigami skrivaj »Ciciban« ali »Pionir«. Letos pa jim v tej šovinistični gonji pomagajo kominformisti.

Za povezavo med šolo in domom ter za uspešnejše vzgajanje otrok pa obstajajo roditeljski sveti. Zal, tudi delovanje teh, ki se je v prvih povojnih letih izkazalo kot uspešno, je kominformizem oslabil. Zato se je šolski odsek močno naslonil na prosvetna društva, ki so kot čuvavci slovenske kulture v svojem kraju dolžni voditi brigo tudi o šolskih vprašanjih. Posebno važno je da stopimo v obrambo svojih narodnostnih pravic, ko slišimo take izjave kot jo je del v občinskem svetu miljski kominformistični u-

pan, ki je dejal, da ne bo v občinskem svetu trpel npr. slovenskega jezika.

Kljub vsem močnim očitkom pa beleži šolski odsek pri SHPZ v dobi od lanskega kongresa do letošnjega lepe uspehe.

Tečaj za žensko obrt smo že omenili. Prav tako je organiziral enoletni trgovski tečaj, ki je obsegal slovenščino, knjigovodstvo, stenografijo, trgovinstvo in trgovsko računstvo. Tečaj je absolviralo 15 gojencev.

V lanskih počitnicah je šolski odsek organiziral in vodil jezikovno počitniško kolonijo v Metliki, kamor je poslal vse otroke, ki slabo obvladajo slovenščino, odnosno one, ki so se pripravljali za prestop iz italijanske v slovensko šolo. Prav tako je v času šolskih počitnic skupno z Dijaško Matico organiziral počitniški tečaj za dijake s popravilnimi izpiti. V lanskih počitnicah je poučevalo v tem tečaju 14 profesorjev 94 dijakov, v letošnjem pa 21 profesorjev 100 dijakov.

Šolski odsek pri SHPZ se je trudil, da pravilno oceni pri starših prednosti študija na gimnazijah ter dosegel, da se je k sprejemnemu izpitu za prvi razred prijavilo 300 učencev, tako da ima gimnazija v prvih razredih tri paralelke več kot lansko leto.

To je vsekakor uspeh, kljub izraziti nenaklonjenosti proti našemu šolstvu s strani anglo-ameriške vojaške uprave ter odvrčanju našega ljudstva od narodne zavesti pod gestom zlaganega internacionalizma.

DEMOKRACIJA

«V tekmi z narodu vsestransko nezno politiko Titovega režima je dobila Italija po tem mišljenju v roke odločilne karte, s katerimi se ji je ponudila prilika, da kljub narodnostni mešanosti obmejnih področij znatno prispeva k utrditvi svojih vzhodnih meja. Premogijo so izrekli mišljenje, da bo privlačna sila novega italijanskega demokratičnega in urejenega življenja delovala dalje in globlje, preko meja, katere bo Italija določila mirovna pogodba. Zadovoljna slovenska manjšina bi bila pogoj za doseg tega stanja.»

«Istra, Reka, zapadna Kranjska in pol Goriške so izgubljene za državo, ki je pokazala tako malo smisla za pojem narodnostne strpnosti. Neizprosno besni usoda nad istrskimi begunci...»

«Demokracija je, kakor se vidi iz omenjenih vrstic, vzeti in dveh člankov, nekam žal, da je Italija zgubila lep del Julijske krajine. Zato se tolažijo s tem, da bo demokracija Italija imela privlačnost na osvobodene kraje. Polemtekm se precej strinjajo z miselnostjo o dvatisočletni kulturi in njeni privlačni sili ter z D'Annunzijevo tradicijo meje na Snežniku. To so pa res patrioti! Se nekaj je tu značilnega. Za te gospode je torej v Italiji življenje demokratično in urejeno. Potem je bil tudi zadnji napad na trgovino Koren v Gorici demokratičen in je demokratično vse preganjanje Slovencev v Gorici in Benetiji.»

DELO

«Titofašisti so torej prepustili Trst Italiji in se vedno kričijo, da ga Vidali hoče prodati Italiji. Titovo stališče za obstoječe stanje je najbolj reakcionarna rešitev našega vprašanja. Babiču zagotavljamo, da se koruška burka ne bo ponovila v Trstu.»

Te tri stavke smo pobrali iz enega samega članka v »Delus iz Sikanijevega uvodnika «Nesramna igra». Komentar ni potreben, ker vs'kdo takoj opazi protislovje. Glede zadnje stavke o Koruški pa se z »Deloma« popolnoma strinjamo in nas zelo veseli, da je tudi ono proti burkam ter da se bo torej uprlo Sovjetski zvezi, ko bo hotela ponoviti koruško burko tudi s Trstom.

«Pozabili ne smemo na »veleukaa« Hlavatya, faliranega mesarja človeških čeljusti.»

Nad izrazi pisca v »Delus« se ne bomo zgražali, ker smo jih že vajeni. Vprašali bi ga le, ali so morda v Sovjetski zvezi odpravili zobne zdravnike in se vrnili k srednjeveškim sistemom izdiranja zob.

TRIESTE LIBERA

«V nas je danes ta volja, ki bo postala jutri stvarnost: dokončna osvoboditev izpod vsake tuje okupacije in sprememba Svobodnega tržaškega ozemlja v avtonomno pokrajino združeno z republiko Italijo.»

Paulin, zvesti Vidalijev oproda, je še enkrat jasno povedal to, s čimer si ne upa še priti na dan njegov gospodar, ki zato obtožuje nas, da prodajamo Trst Italiji in meščarimo s cono B. Paulinu prav radi verjamemo, da si želi povratka Italije, to je karabinerjev in kvestirunov: tako bo vsaj zopet imel zaslužek. Na Vidalijevo službo se namreč ni preveč zanesil, ko pa je tako vibrav in bi mu Pavlinček lahko kmalu postal odveč.

Voleva suonare ed è stato suonato ali smola Vidalijevega, delegata'

Za informbojeve je bila 1. sindikalna konferenca sestaneč funkcionarjev. Delavci iz raznih tovarn torej niso bili delavci, Vidalijeve aktiviste in novinarje, ki so hoteli delavcem preprečiti dostop na konferenco, pa imenuje »ll Lavoratore« skupino delavcev, ki so šli na kraj, da bodo mirno opazovali delo onih rovarjev, ki so na te delavce metali celo kamenje.»

Z domišljijo so pri »Lavoratoru« res bogati! Zamenjali so samo vloge, pa je bila stvar rešena. Iz napadalcev postajajo vidalijevci žrtve, iz aktivistov delavci, resnični delavci pa postajajo »Babičevi funkcionarji.«

Vse to pisanje je razumljivo, je v slogu Informburoja in nas ne čudi. Zakaj pa niso nič napisali o govoru, ki ga je imel na konferenci njih pristaš Grieco? Pred stotinami strovarjev je lahko mirno govoril in tudi zmerjal pa obrekoval, vendar je lahko govoril do konca. Dalj so mu celo prvemu besedo. Dejal je:

«Tovariši, delavci iz tovarn kakršen sem tudi jaz, delavci, ki se bedno preživljate in prinesete konec tedna domov samo 5.000 lir, vaše sedanje delo je izdajstvo. Vi cepite delavske vrste, medtem ko bi se morali vsi združiti in se boriti za izboljšanje našega stanja. Vi ustanovljate nov sindikat in ste na isti črti z Delavsko zbornico, vaša konferenca je naperjena proti Sovjetski zvezi, tov, Pe-

tronio je napadel tov. Stalina. Sindikalni položaj je res težak, toda tega je kriva politika imperialistov, kriv je tega naš položaj. Tu je vojaška baza.»

Članov Enotnih sindikatov je res manj kakor leta 1945. Toda tedaj je bila revolucija na pohodu. Ko pa so nam izrgali pridobitve narodnoosvobodilne borbe, tedaj nas je začelo delavstvo zapuščati. Tov. Petronio ni analiziral dogodkov do junija 1948. Ni povedal, da se je vodila v sindikalnih nacionalistična politika, da je bilo preveč stavek. Da, mi smo se borili za priključitev k Jugoslaviji, ker smo mislili, da je socialistična, pa ni.»

Se je govoril tovariš Grieco in vse njegove besede so bile na las podobne onemu, kar beremo že leto dni in pol v informburojevem tisku. Govoril je in nihče ga ni motil, ko je vse delegate imenoval izdajalce, le smejali so se mu. Se bolj pa so se mu smejali, ko je dejal, da je tovariš Petronio bilil Sovjetsko zvezo in govoril proti Stalinu, kajti Sovjetske zveze in Stalina tov. Petronio sploh ni imenoval. Toda tovarišu Grieco je prešla frazeologija o Sovjetski zvezi in Stalinu tako v kri, da siliti ti imeni povsod. Zanj je ime Sovjetska zveza edini argument, ker so ga v teh 18 mesecih popolnoma zmešali. Zanj niso tudi sedanji voditelji Enotnih sindikatov krivi, da prinese svojji ženi samo 5.000 lir, ampak samo

Resolucija

Na pobudo pripravljalnega odbora se je 13. novembra 1949 sestala v Trstu I. konferenca za obnovitev razrednih sindikatov cone A Tržaškega ozemlja.

Na podlagi dnevnega reda in na podlagi poročil pripravljalnega odbora je sledila široka in temeljita diskusija o položaju Enotnih sindikatov v Trstu in o splošnem položaju delavcev te cone.

Iz poročila in diskusije je konferenca ugotovila, da se Enotni sindikati zaradi njihovega sedanjega vodstva v Trstu, ki je uvedlo v delavsko organizacijo kominformistični spor, postopno likvidirajo, moč in borbenost tržaških delavcev pa se uničuje.

Ob zaključku konference so se udeleženci soglasno sporazumeli o potrebi izvolitve sindikalnega akcijskega odbora za obnovitev razrednih sindikatov v Trstu, kakor predvideno na dnevnem redu.

Izvoljenemu odboru daje konferenca nalogo, da podvzame vse potrebno za obnovitev sindikalne moči tržaških delavcev na podlagi načel razredne borbe ter proletarske demokracije in morale, tako da bodo delavci cone A Tržaškega ozemlja zopet v položaju, da bodo lahko z uspehom kljubovali kapitalističnemu pritisku, izboljšali gospodarske in socialne pogoje ter branili demokratične svobodine delovnega ljudstva, ki jih imperializem ogroža.

pogoji imperialistične vojaške baze.

Lepo in mirno je odgovoril tov. Grieco tov. Petronio in mu dejal približno takole: »Tovariš Grieco, ti praviš, da cepimo delavske vrste, ti praviš, da se moramo vsi združiti. Ti praviš tudi, da moramo utrjevati bratstvo. Toda kdo cepi delavske vrste? Kdo je izključil vse razredno zavedne in borbene sindikaliste voditelje iz glavnega in izvršnega odbora ES? Povedal ti bom, kar še nisem doslej nikjer povedal. Preden se je sestel glavni odbor ES, mi je De Stradi dejal: »Danes moramo izključiti iz odbora vse Slovence. Da pa ne bo stvar izgledala preveč pristranska, je partija ukazala, da izključimo tudi enega Italijana: tov Luxo.«

Tov. Grieco, ali je to utrjevanje bratstva? Ti praviš, da je v Trstu težak sindikalni položaj zato, ker je vojaška baza imperialistov, da je bilo leta 1945. mnogo delavcev v Enotnih sindikatih, ker nam takrat še niso izrgali pridobitve osvobodilne borbe. Toda vojaška baza imperialistov je tudi Italija, Francija, druge države. Ali naj morda zato italijanski, francoski in drugi delavci prekrizajo roke in pokleknejo pred svojimi izkoriščevalci, kapitalisti? Res je, ko se je nekala ljudska oblast, so razni oportunisti zapustili Enotne sindikate. Toda jaz nisem primerjal sedanjega stanja s stanjem v maju 1945. temveč s stanjem v maju 1948. Takrat so bili Enotni sindikati še močni, takrat niso delodajalci delali z delavci, kar so hoteli.

Tovariš, ti praviš, da je bilo takrat preveč stavek, da stavke niso bile ekonomskega značaja. Če bi ne bilo onih stavek, ne bi danes več nosili tržaški delavci rdečih zastav, bi nas fašisti leta 1946. uničili, bi bili danes druga Grčija. Tem stvarkam se lahko danes zahvalimo, da moremo še govoriti. Tovariš, vsega tega ti nočeš videti, ker so ti zastrižli pogled, ker so ti onemogočili vsako razmišljanje, ker so ti vcepili v glavo, da je vsaka borba v Trstu nemogoča, da se zate borijo italijanski delavci. Toda če se sam ne boš boril, ne boš nič dosegel. In če prineseš svoji družini komaj 5 tisoč lir na teden, je tega kriv tudi Radich, so tega krivi tudi tvoji voditelji. Zato pa smo se mi tu danes zbrali, da napravimo temu težkemu stanju konec, da združimo vse zavedne delavce, da izrgamo mrtvilo vse one, ki so razočarani in malodušni. Ko bo naš sindikat zopet močan in borben kot je že bil, tedaj bo tudi zate bolje, tov. Grieco, tedaj boš tudi ti prinesel več denarja svojji ženi v svojem plačilnem zavrtku, tedaj boš lahko tudi živel kakor človek.»

Z RAZREDNO ZAVESTJO NAPREJ!

(Nadaljevanje s I. strani)

dikatih glavna naloga. Enotni sindikati ne smejo biti podružnica tržaških informbojevcev. Oni morajo predstavljati vse razredno zavedne delavce, morajo braniti interese vseh teh delavcev ne glede na njih nazore. Vodstvo ne sme izvajati v sindikatu diktature, steokam se mora vrniti vsa potrebna avtonomija, vsaka stroka mora o svojih vprašanjih najprej sama odločiti. Sindikat mora stoneti na proletarski demokraciji ter ne sme biti domena štirih ali petih Vidalijevih lutk.

Nasproti trditvam kominformistov, da ni mogoče v Trstu kot vojaškem oporišču imperialistov voditi nobene sindikalne borbe, morajo delavci postaviti konkretno sindikalno boro, morajo odpraviti pasivnost iz delavskih vrst, obnoviti pri vseh delavcih razredno zavest. To delo

ne bo lahko, ker je vidalijejsko razdajstvo pustilo v delavskih vrstah težke posledice. Z demokracizacijo sindikatov, z avtonomijo strokovnih zvez, z oopuscanjem najstare krivke in z resničnim bratstvom pa homo sindikalno mrtvilo odpravili in vrnili delavcem zaupanje vase, borbenost, in razredno zavest, ki so osnova vsake sindikalne organizacije. Sindikalna organizacija mora namreč najprej obstajati v zavesti delavcev, kajti te zavesti ne more nadomestiti noben birokratični aparat.

Delo bo težko, toda že nedeljska konferenca je pokazala, da bo novoizvoljeni akcijski odbor užival podporo vseh zavednih delavcev, ki so pohiteli na konferenco. To število delavcev pa bo vedno bolj narasčalo, ker v sindikalnem življenju veljajo predvsem dejstva, ne pa klevete in laži.

Ali ste že naročeni na

LIUDSKI TEDNIK

?

KRONIKA

Skupina mladincev Jugostovana iz Limburga na Nizozemskem je obsodila obrekovalni članek lista «De Waarheid», organa KP Nizozemske proti Jugoslaviji. V protestnem pismu uredništvu tega lista so napisali mladinci: «Lažnive trditve proti socialistični državi, kot je Jugoslavija, lahko samo škodujejo splošnemu delavskemu gibanju».

Največji delovni učinek v orajstvu je dosegla udarna traktorska brigada v Stališču. S petimi traktorji je preorala v 18 urah 107 oralov zemlje.

73 udarnikov in enega racionalizatorja so dobili po tekmovanju v delovnem kolektivu podjetja za proizvodnjo nafte v Doljni Lendavi. Udarniki so prejeli denarne nagrade, racionalizator Ferenc pa radijski aparat.

Po novi uredbi bodo lahko kmetje v predelih, kjer ne pridejo žita, lahko kupovali žito po vezanih cenah do 20 kg mesečno za vsakega družinskega člana.

V Bolgariji se nadalje vrše aretacije v Pirinski Makedoniji. Stevilne rodbine so preselili v razne vasi Dobruže.

V novi termoelektrarni Plevlje že montirajo stroje. Ta elektrarna bo dajala električno energijo novemu plevljskemu premo-govnemu bazenu in novim rudnikom svinčene cinkove rude v severni Crni gori.

Učitelji v Sloveniji, ki poučujejo po vaseh in stanujejo v državnih poslopih so oproščeni plačevanja najemnine. Učitelji imajo tudi pravico do brezplačnega kuriva.

Do oktobra so frontovci v Ljubljani napravili 3.801.501 ur prostovoljnega dela v vrednosti dln 44.988.025. Poleg tega so frontovci delali v različnih ljubljanskih tovarnah in gozdnih akcijah.

V Jugoslaviji so svečano proslavili svetovni mladinski dan. V Ljubljani je na proslavi dejal sekretar CK LMS Janez Kočvar: «Ni sredstev, s katerimi bi odrgnili LMJ od napredne mladine sveta. LMJ je z njo trdno povezana in uživa globoke simpatije pri njem... Jugoslovanska mladina bo dala še večje napore pri zgradnji socialistične Jugoslavije, s svojim mladinskim žarom bo pomagala naši Partiji in ljudski oblasti premagati vse ovire, ki nam jih delajo tisti, ki so pred zgodovino poklicani, da nam pomagajo».

Radijske aparate bodo letos dobile v Makedoniji vse kmetijsko obdelovalne zadruge.

Novo sušilnico za koruzo so izdelali. Visoka je 12 m, torej nižja od dosedanjih. Sušilnica ima velike prednosti pred sušilnicami iz inozemstva.

Na trgu Slavje v Beogradu so pokopali 20. novembra truplo znanega delavskega voditelja Dimitrija Pucoviča, ki je pred prvo svetovno vojno pogumno nosil revolucionarno zastavo proletariata.

Jugoslovanski znanstveniki so ugotovili, da velik del premoga izkopanega v FLRJ prešelajo v koks. Ker ta koks nujno potrebujejo plavži, so pričeli graditi v Lukavcu, ne daleč od proge Brčko-Banovići veliko koksarno. Koksarna v Lukavcu bo ena največjih v Evropi. Pri gradnji pomagajo frontne brigade. V jeseni prihodnjega leta bo pričela koksarna delovati. Obsežna so tudi dela za razširjanje premo-govnika na Majevici, kjer pridobivajo premog s 6.500 do 7.000 kalorijami, ki je primeren za pridobivanje kokska.

Letošnji ribolov je bil v Dalmaciji dober. Ribiške zadruge so že sredi oktobra presegle plan za 83%. Nad 2,5 milijona kg rib so poslali v Zagreb, Beograd itd. V devetih mesecih so nasolili več rib kot lani vse leto.

V Zenici raste največji metalurški kombinat v FLRJ

Burna zgodovina Bosne v zadnjih stoletjih je pustila vidne sledove na Zenici nekdanj majhnem mestecu Bosne. Vsak kotiček Zenice predstavlja odlomek te povesti. Tam je kameni minaret džamije, ki priča o nekdanji moči Osmanskega cesarstva, tam zopet črni dimnik železarne iz časov prihoda Avstrije v te kraje. Ljudje so takrat stali pred velikimi železnimi vrati in iskali kruha v železarni in rudniku. Ko ga niso dobili, so se vračali domov in sanjali o novih, boljših časih. Pozneje je prišel nov velik dogodek v življenje Bosne: ustvaritev versajske Jugoslavije. Zopet so ljudje polagali velike upe vanjo. Toda njihove želje so se kmalu zrušile. V življenju Bosne se ni ničesar spremenilo — razen gospo-

darjev. Vrsta ljudi pred velikimi železnimi vrati je bila še daljša.

Danes pišejo ljudje Bosne sami drugi del svoje zgodovine.

Ce vidimo jeklarne šte. 3 in novo delavsko naselje, smo s tem videli tudi novo Zenico, ki se v zadnjih letih naglo razvija. Zasenčila je staro Zenico, ki je s svojimi zavitiimi ulicami, majhnimi in temnimi hiškami danes samo še spomenik suženjske preteklosti. V železarni delajo s hitrim tempom: noč in dan se bore za nove količine jekla. Jeklo je, kakor pravijo kovinarji: akri Titove petletke. Ponoči visoko odseva ogenj iz nove jeklarne šte. 3, v trenutku se ta sijaj razširi, kakor bi se naenkrat prižgali številni reflektorji — tedaj se

izliva novo jeklo iz peči, ki so jih zgradili po vojni.

Iz prve Martinove peči je v novi jeklarni prišlo prvo jeklo v začetku lanskega leta. Ogromna dvorana jeklarne bo dolga več 100 m, ko bo popolnoma dograjena. Vanjo bi lahko spravili celo nekaj 6 nadstropnih hiš. Gradnja jeklarne je dolga povest o junaških delovnih podvigih članov Ljudske fronte, ki so pred dvema letoma pričeli kopa-ti temelje za dvorano Martinovih peči; zidarjev, ki so jo gradili; monterjev in kolektiva tovarne «Djuro Djakovič», ki so izdelovali po 10 ton težke kose železne konstrukcije. V kapitalistični državi bi tako velike objekte, kot je nova zeniška jeklar-na, gradili nekaj let. Najprvo bi postavili dvorano, montirali in sezidali peči in šele potem zgradili vse ostalo. V Jugoslaviji pa niso mogli tako delati, ker so iz dneve v dan rasle potrebe po jeklu. Istočasno so gradili dvorano in peč. Ko je v pričetku leta 1948 pričela delati prva peč, ki so jo zgradili zeniški kovinarji v svojih lastnih delavnicah, je bil od velike dvorane zgrajen samo en del: streha nad prvo pečjo. Prvi uspeh je dal delavcem nova izkustva. Zgradili so novo peč, iz katere je letos spomladi prišlo prvo jeklo. Sedaj dokončujejo tretjo. Prvo jeklo bo dala 29. novembra na praznik republike. Sedaj že gra-de 4. peč, ki bo trikrat večja od prve. Peči so moderne in jih polni-ta dva delavca s pomočjo električnih naprav brezsuškršnega napora.

Zeniška železarna je bila v stari Jugoslaviji druga po velikosti. Toda njena proizvodnja je bila ne-uravnotežena. Zenica bo postala čez nekaj let največji kovinski kombinat v državi. Poleg jeklarne šte. 3 grade nove visoke peči, koksarno, največjo kovačnico v Jugoslaviji.

Začetek proizvodnega procesa železarna tvori ležišča železne rude v Vareš-Majdanu. Kmalu bodo rudo s posebnimi vagoni prevažali do nove visoke peči, katere temelji že stoji. Reko Bosno bodo «prestavili». Tekla bo po novem 1.200 m dolgem kanalu, na katerem je izvršenih že 2/3 del. Nove peči bodo najmodernejše v državi in precej višje od tistih v železarni Sisak. Surovo železo bodo še v tekočem stanju pripe-ljali do Martinovih peči, kjer ga bodo predelovali v surovo jeklo. Po-tem bodo surovo jeklo pripeljali v tako imenovane globinske peči. Del železne konstrukcije za dvorano globinskih peči, ki jih je izdelal kolektiv tovarne «Jasenice», je že montiran. Vse delo bo mehanizirano in jeklo bodo v vagonih pripel-jali v valjarno, kjer ga bodo pri-delovali v polfabrikate.

Ogromna kovačnica že raste. V njej bodo oddelki za kladiva in

stiskalnice ter velike mehanične de-lavnice.

Ker bodo v Zenici porabili vsa-ko sekundo 5 kubičnih metrov vo-de, grade posebne shrambe za vodo in veliko postajo s črpalkam. Samo en delavec bo kontroliral dovajanje vode k vsem napravam.

Po dveh letih so zgradili novo na-selje 20 enonastropnih delavskih hiš. Sedaj grade naselje za 242 dru-žin in 1.000 samcev. Za rudnik gra-de 20 zgradb za 60 družin in 500 samcev. Vrednost teh stavb znaša 200 milijonov dinarjev. V nekaj letih bo Zenica največje mesto v Bosni in Hercegovini.

Vse to, kar danes grade in kar bodo še zgradili v Zenici do konca prve petletke, je samo prvo poglav-je drugega dela zgodovine Zenice, ki ga piše ljudstvo samo. V drugi in tretji petletki bodo zrastle nove naprave železarne in nove stano-vanjske četrti, da bodo popolnoma izginili tudi zadnji sledovi suženjs-ke preteklosti.

Tekmovanje za Dan republike

Rudarstvo v Jugoslaviji ima letos velike naloge. Rudniki premoga mo-rajo radositi potrebam industrije in prometa po preme-gu; rudniki barva-stih kovin pa morajo dvigniti proiz-vodnjo, da lahko izvažajo rudo v ino-zemstvo. Tako ko dobila FLRJ zato stroje, surovine in industrijske na-prave. Ne bo več treba izvažati žita in drugih živil, ki jih doma potre-bujejo.

Borba za izpolnitev velike letošnje planske naloge v rudnikih je dobila svoj poln razmah ob koncu julija, ko je znani rudar iz Breze Alija Sirota-nović dosegel svoj prvi rekord. Z ustanavljanjem brigad, ki so tekmo-vale po tem sistemu, se je znatno dvignila proizvodnja, kar je pripo-moglo mnogim rudnikom, da so že iz-polnili svoje planske naloge. Doslej je po vsej državi izpolnilo svojo plan-sko nalogo že 14 rudnikov. Do Dneva republike pa se bodo kolektivom teh rudnikov pridružili še drugi delovni kolektivi. Rudniki barvastih kovin so izpolnili do konca oktobra 80 odst. svojega letnega proizvodnega plana.

V Treptu so razglasili 370 rudarjev in topilničarjev za udarnike po tek-movanju v tretjem tromesečju tega leta.

Železarna Guštanj je izpolnila svojo plansko nalogo 10. novembra. Kot prvi oddelk železarne na Jesenicah je izpolnil svoj plan oddelk, kjer iz-delujejo šamotno opeko. Na Jesenicah bodo imeli na Dan republike velik praznik. Takrat bo pričela prvič obra-tovati nova valjarna debele železne pločevine. Preteklo soboto se je pri-družil zmagovitim kolektivom tudi oddelk jeklarne v železarni Store, ki je izpolnil svojo plansko nalogo. Isti uspeh so dosegli tudi v vareški železarni, v Sisku in smederevski železarni.

Zadnje borbe mladinskih brigad na Avtocesti

Na največjem gradbišču tretjega leta petletke, na Cesti bratstva in enotnosti so že v začetku oktobra dovršili vsa zemeljska dela, razen na tistih mestih, kjer je bilo še treba zgraditi posamezne velike ob-jekte. Veliko skrbi je povzročalo graditeljem slabo vreme v aprilu, maju in juniju. Tako so dela pone-kod zastajala in bilo je res treba mladinskega poleta in moči, da so bila dela dokončana.

V gozdovnih pri Spačvi, južno od Vinkovcev so morali zgraditi asfaltno cestišče in dva velika nadvoza. Borba za zgraditev asfaltnega ce-stišča se je pričela v juliju. Imeli so na razpolago le malo strokov-nih delavcev. Zato so se mladinci kar sami naučili tega dela. 1. julija so izdelali 1.660 m² asfaltnega ce-stišča, 9. julija že 3.950 m², 25. ju-lija pa skoraj 5.000 m². Kamioni so brez prestanka dovažali vrelo asfaltno maso in že 2. avgusta je bilo cestišče vzdolž 4. sekcije asfal-tirano. Delo pri Spačvi je postalo težko, ko so pričeli graditi nadvo-ze čez dve železniški progi. Zemljo za nasipe so morali dovažati po po-sebni normalnotirni progi 8-13 km daleč. Končno so tudi to delo ob-vladali.

Podobne težave so imeli pri Sla-vonskem Brodu, kjer so gradili dva nadvoza visoka 11 m. V oba nasi-pa so morali zgraditi z ene in dru-ge strani 170.000 kubikov zemlje. Samo en nasip je terjal toliko zemlje, kot 11 km cestišča. Delo so opravili brigadirji 18. mladinskih brigad. Končano je bilo 4. no-vembra.

Pri Novski so pričeli graditi via-

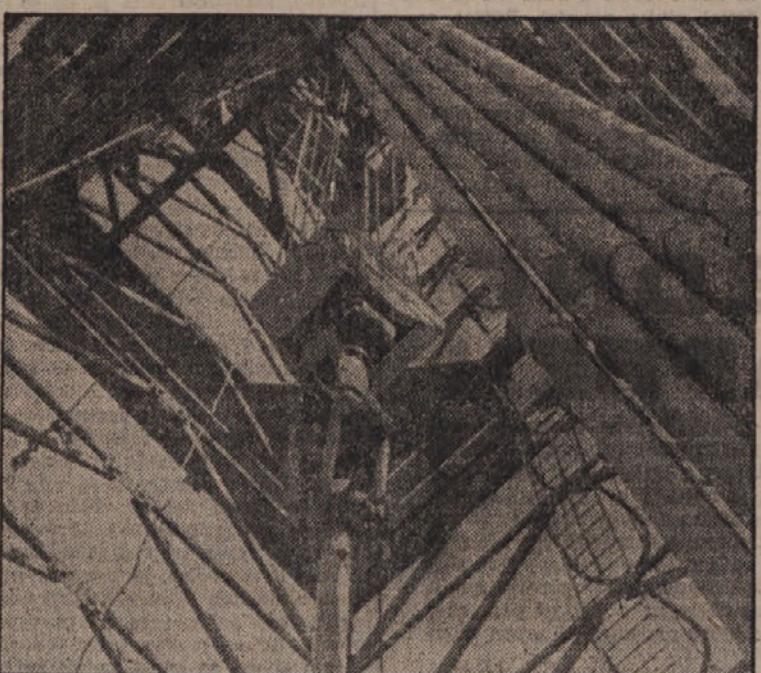
dukt čez cesto Novska-Jasenovac in železniško progo. Dolg je 156 m in je najmodernejši gradbeni objekt na Avtocesti. Betonsko ploščo ce-stišča polagajo na 56 vitkih beton-skih stebrih, ki so razporejeni v 14 vrstah. V objekt bodo vgradili 1.200 kubikov betona in 120 ton betonskega železa.

Mladinske brigade so dobile tež-ko nalogo zgraditi ob viaduktu vi-sok nasip na cestišče. Navoziti je bilo treba 120 tisoč kubikov zemlje. Dež je tako razmočil zemljo, da so morali staro odvoziti in na-mestiti novo. Na tem gradbišču, dolgem 1 km, se je zbralo 3.000 gra-diteljev. Danes se že vidi jo kontu-re viadukta in tudi nasip je zgra-jen. Sedaj je treba do viadukta zgraditi le še 9 km betonskega ce-stišča. Ob zaključku zemeljskih del pri Novski so imele brigade ve-liko slavnost.

Poslednja dela opravljajo briga-dirji pri gradnji dveh nadvozov in sicer nadvoz Glomačnik in nadvoz Zadubravljje. Tu je zbranih 9.000 brigadirjev, ki delajo ponoči in po-dnevni. Vsak dan dovažajo na tisoče kubikov zemlje. Trdno so odločeni, da ne zapuste prej grad-bišča, dokler ne bodo končana po-slednja dela na Avtocesti.

Največja tovarna sulfatne ce-luloze bo kmalu dograjena v Pri-jedoru. Ko bo ta tovarna do-grajena, se bo proizvodnja pa-pirja v FLRJ povečala v pri-meri s pred vojno za 10%.

V Jesenicah so novatorji in racionalizatorji prihranili letos 5.700.000 dinarjev.

V Sloveniji črpajo nafto iz domače zemlje s sodobnimi tehničnimi pripo-močki. Pred vojno so je izčrpali samo po 200 do 300 ton na leto. Zato so pa uvažali ameriško nafto, beacin in petrolej. Danes pride iz bogatih podzemeljskih nahajališč nafte v Jugoslaviji na tisoče ton na leto, več kot v vseh dvajsetih letih pred vojno. Na sliki vidimo vrtni stolp v Prek-marju. V sredi stolpa je vrtna cev, ki jo s škripec spuščajo v globino. po potrebi tudi 2.000 metrov pod zemljo.

Priprave za volitve v ljudske odbore po vsej FLRJ

Takoj, ko je Ljudska skupščina LRS sprejela sklep o volitvah v ljudske odbore, so se pričeli pri-pravljati po okrajih za volitve. Po plenumu Osvobodilne fronte Slove-nije so dobile priprave za volitve še širši razmah. V vseh krajevnih odborih so bili sestanki množičnih organizacij, na katerih so se pogo-vorili o bodočih volitvah in o kan-didatih za nove odbore. V večini vasi so bili že tudi zbori volivcev, na katerih so ti kritično pretresli delo krajevnih odborov in nove kandidate, ki so jih predlagale množične organizacije.

Tako je bilo po Sloveniji in vseh republikah FLRJ, kjer bodo volit-ve konec novembra in decembra za krajevne ljudske odbore, razen v ljudski republiki Hrvaški, kjer so se volitve že izvršile. Kandidati bodo izvoljeni na splošnih, enakih, direktnih in tajnih volitvah. Vsi državljani FLRJ, ki so izpolnili 17-letno starost, imajo aktivno in pa-sivno volilno pravico. V stari Ju-goslaviji ženske niso imele volilne pravice, prav tako tudi ne mladina od 18-21 let.

Plenumi ljudskih odborov bodo

izvolili izvršilne ljudske odbore, ki bodo izvrševali funkcije državne oblasti. Ljudski odbori si predpi-sujejo neodvisno svoje statute, svoje proračune in gospodarske načrte. Oni vodijo krajevno gospodarstvo, gradnje in upravljajo z javno imo-vino. Razen tega se ljudski odbori bavijo z razvojem kulture in vzgo-je na svojih področjih, z zdravstve-no zaščito in socialnim zavarova-njem. Zadnje volitve v ljudske od-bore so bile leta 1947. Danes je v celi FLRJ 151.313 članov ljudskih odborov, od katerih jih je 40.000 članov KPJ.

Ljudska fronta bo kot splošna po-litična organizacija ljudstva tudi na teh volitvah imela važno vlo-gu. Zborom volivcev je predlagala za kandidate tiste delavce, ki so se odlikovali na raznih področjih dela; novatorje, najboljše aktivis-te itd.

Volivci bodo izbrali na volitvah ljudi, ki bodo lahko v polni meri izvrševali svojo odgovorno dolžnost in kazali jugoslovanskim ljudem pot naprej.

IN DRUGIH LJUDSKIH DEMOKRACIJ

Adamič bo napisal knjigo o Jugoslaviji

Znani ameriški književnik Louis Adamič je napisal članek v listu "Trends and Tidess" o svojih vtisih, ki jih je dobil pri obisku v Jugoslaviji. V članku pravi med drugim tudi tole:

"Jugoslavija je sredi velikega gradbenega poteka. Ljudstvo navdušeno dela in ni sledov o nemirih, o katerih toliko piše tuji tisk. Sprehajal sem se po gozdovih, vaseh in mestih, vzpenjal sem se na planine. Povsod je ljudstvo napisalo gesta. Po hišah in tovarnah je mogoče brati: »Delo je najboljši odgovor na obrekovanje proti tovi, Titu in naši državi,« pravi v svoji zgodovini delamo za se. Ko sem se sprehajal po gozdovih, sem nekoč opazil na stari bukvi ime »Titos«, ki je bilo vrezano v les pred nekaj leti, vsekakor med vojno.

»V Jugoslaviji sem imel vse možnosti, seznaniti se z jedrom spora med Jugoslavijo in Sovjetsko zvezo. Postalo mi je popolnoma jasno, da je spor med Titom in Informbirojem velikanskega pomena za nas in napredek na svetu. Zato sem se posvetil proučevanju tega spora in začel razmišljati, da napišem knjigo o tem. Knjiga bo izšla v začetku prihodnjega leta z naslovom »Titos in bo imela nekaj 100 strani«.

»Stalin ima zelo malo spoštovanja do malih narodov. Ne zaupa v napredne sposobnosti narodov. Zaupa samo v ruski narod. To je ena izmed temeljnih razlik med Stalinom in Titom. Tako med vojno, kakor tudi po njej, si je Kremenj prizadeval, da bi z agenti NKVD zadušil jugoslovanske oblike revolucije, ki jo je vodil Tito, da bi jih zamenjal s striktno ruskimi metodami, s takimi, ki jih uporabljajo v Bolgariji, na Poljskem, na Madžarskem, v Romuniji, na Češkoslovaškem in v Albaniji. Politika sovjetske vlade je dobila osvobodilni značaj. Nasprotno s tem pa žele Tito in jugoslovanski komunisti, ki zaupajo v napredne sposobnosti pri vsakem narodu, ki zaupajo, da bodo vsi narodi krenili v smer socializma, da bi ustvarili take socialistične države, ki bodo imele trdne medsebojne politične, gospodarske in kulturne odnose, ki bi morali temeljiti na socialističnih načelih medsebojne pomoči in spoštovanja potreb in sposobnosti vsakega naroda. To je druga konceptija, povsem nasprotna tisti konceptiji o državi, nad katero gospoduje tajna policija in tisti, po kateri imajo velike in bolj razvite države pravico izkoriščati male in slabše države«.

Na Poljskem niso hoteli zaostajati

KRONIKA

Tudi vrhovi poljskih informbirojevcev niso hoteli zaostajati v protijugoslovanski gonji. Zato so uprizorili pred vojaškim sodiščem v Katovicah v dneih od 4. do 9. septembra proces proti predstavniku jugoslovanskega prometnega ministrstva na Poljskem Milicu Petroviću, ki so ga obtožili »gospodarskega in političnega vohunstva na Poljskem«. Na podlagi izmisljenih in za laze privlečenih obtožb, je vojaško sodišče obsodilo Milica Petrovića na 14 let ječe.

Ze vnaprej pripravljeni katoviški proces se je razvil po že znani določeni šabloni. Izmišljena obtožba pravi, da je Milic Petrović baje po naročilu funkcionarjev jugoslovanskega poslanstva v Varšavi in jugoslovanskih predstavnikov na Poljskem zbiral tajne informacije gospodarske in politične narave, organiziral vohunske mreže na Poljskem in razširjal propagandne brošure, da bi pripravil ugodna tla za vohunske in diverzantske akcije proti ljudski oblasti na Poljskem.

Cilj te za laze privlečene obtožnice je bil, da bi jugoslovanske diplomatske in druge predstavnike na Poljskem prikazali kot vohune, jugoslovanska predstavništva pa kot vohunske centre. Poljski propagandni aparat je obesil ta proces na veliki zvon. Glasilo poljske Združene delavske partije »Tribuna ludus si je prizadevala ta proces povezati s procesom v Budimpešti.

Jugoslovanski predstavniki, ki so jih v oktobru izgnali iz Poljske so dali o tem procesu izjavo. Tako pravi med drugim bivši svetnik veleposlanštva Ante Rukovina:

»Prvič, provokator Petrović trdi, da sem ga po resoluciji Informbiroja povabil na veleposlanštvo v Varšavi in ga prisilil podpisati izjavo proti resoluciji. Jaz pa sem nastopil službo v veleposlanstvu 1. septembra 1948, torej dva meseca po resoluciji. Petrovića pa sem prvokrat videl in se seznanil z njim konec leta 1948.

Drugič, drugičkrat sem videl Petrovića julija 1949, tretjič in zadnjič pa avgusta 1949, nekaj dni pred njegovo aretacijo. Petrović je prišel na veleposlanštvo in se pritožil, da ga izživajo organi uprave varnosti, in da mu vojvodska milica v Katovicah ne da vizuma, da bi se vrnil v domovino. Rekel sem mu, naj znova posreduje pri poljskih oblasteh v Katovicah, da bi mu dale vizum in obvesti poslanštvo v Varšavi, če bi mu Poljaki še ne, hoteli dati zaprosenega vizuma.

Glejte, takšno je v resnici avohunsko delo Milica Petrovića in njegovi stiki z mezojs.

Bivši trgovinski svetnik na Poljskem Vladimir Saličić je izjavil:

»Novembra 1947 sem prišel na Poljsko kot gospodarski svetovalec veleposlanštva FLRJ ter bil veren tola-mač težnja in želja svoje vlade: z bratsko in demokratično Poljsko raz-

širiti in poglobiti gospodarske stike in storiti vse, da bi bili ti stiki kar najbolj prisrčni, čim boljši in čim koristnejši za obe demokratični deželi. Z najvišjimi poljskimi voditelji sem izmenjavaj mnenja in izkušnje o tekočih problemih, o tekočem delu, dajal sem in dobival potrebne in ustrezne podatke in če je takšno delo vohunsko, tedaj zaradi tega ni treba obtoževati skromnih in neznanih nameščencev, od katerih nisem nikoli ničesar zahteval, marveč najvišje voditelje, namreč tiste, ki dvigajo zdaj največ prahu in hrupa, da bi jih astarejši brata čimbolje opazil kot zveste in vdane.

Res je, da sem obiskoval poljske tovarne in poljske delavce, navezoval stike s poljskim kmetom, in sicer vedno z znanjem poljske vlade in vedno z istim ciljem, kar najbolj spoznati poljsko ekonomijo in možnosti, da bi se trgovinska izmenjava in gospodarsko sodelovanje med našima dvema deželama povečala. Drugih ci-

Mladina, to so pionirji bojoče socialistične industrije v Jugoslaviji. Vedno več mladih delavci so zaposleni kot kvalificirani delavci na borbeni fronti dela. Na sliki vidimo mladince, ki dela na stružnici v mladinski tovarni »Jedinstvo«.

Ijev jugoslovanski predstavniki nikoli niso imeli in poljski voditelji so to dobro vedeli.

Cudno je, da nam informbirojevska obtožba očita, da smo šli mrzno proti ZSSR. Na Poljskem je precej ljudi, ki nič kaj ne ljubijo Rusov. Mi smo se v glavnem sestajali in pogovarjali s poljskimi vodilnimi ljudmi in poljskimi člani Partije ter bili nosilci in agitatorji ljubezni do ZSSR in sovjetskega človeka, čeprav smo pogosto tvegali, da bi zaradi takšnega stališča izgubili osebne prijatelje in prisrčne odnose. Nam so zatrjevali: »Vi jih ne poznate, daleč so od vas, in to je vaša sreča«.

Izjavo je dal tudi trgovinski ataše Marković, ki pravi med ostalim:

»Kar zadeva obtožbe, da je Petrović zbiral vohunske podatke po mojih direktivah, izjavljam, da spada vse to v očitno izjalovljeni poskus, ker niti poljske oblasti ne morejo trditi, da bi se vohun kdaj koli zanimal za zastarele stroje in naprave v poljskih livarnah, zgrajenih konec 19. stoletja, zlasti še, ko je znano, da ti stroji in naprave niso bili nobena skrivnost niti javnosti niti v industriji na splošno. Tisto, kar podi'ka državni tožilec skozi usta Milica Petrovića, ni nič drugega, nego klavarna provokacija v besni in diskreditirani, zgrešeni klevečniški gonji proti Titovi Jugoslaviji.

Izjave provokatorja Petrovića in drugih prič-avtomatov, kakor tudi obtožb državnega tožilca odločno odklanjam kot prostiške klevete in izmišljotine in hkrati smatram za potrebno izjaviti, da takšne abnormalne in teroristične metode procesa pomenijo samo globoko moralno propadlost ne le organizatorjev procesa, temveč tudi celotne informbirojevske gonje zoper novo Jugoslavijo«.

Življenje madžarske manjšine v Sloveniji

Na ozemlju Slovenije je bilo pred vojno naseljenih 14.000 Madžarov, ki jih je stari režim preganjal in zapostavljal. Brezposelnost, ki je bila v tem času po vsej državi, je bila tod še bolj izrazita. 3.000 Madžarov je moralo zaradi tega zapustiti svoje domove in oditi v tujino.

Po osvoboditvi se je stanje madžarske manjšine docela izpremenilo. Zajamčena jim je bila enakopravnost in brezposelnost je izginila. Večina jih je danes v Prekmurju zaposlena pri podjetju za črpanje nafte in pri gradbenih podjetjih. Vedno znova se prijavljajo novi in odhajajo v produkcijo. Zlasti so se člani madžarske narodne manjšine dobro izkazali na naših poljih. Madžarska narodna manjšina ima svoje zastopnike v krajevnih odborih. V začetku so se v njihove odbore vrinili izkoriščevalski elementi, ki so hoteli nadaljevati s svojim razdiralnim delom med ljudstvom, kot so to de-

lali pred vojno. Kmalu pa so jih spoznali in na njihova mesta izvolili poštene delovne ljudi.

Madžarska narodna manjšina ima v Sloveniji 11 šol. V njih poučujejo vse predmete v madžarskem jeziku. Lani je bil odprt en razred gimnazije v madžarskem jeziku, letos pa še nadaljnji trije. Letos so odprli tudi večerno gimnazijo, ki jo obiskuje od 26-30 ljudi. Preko zime bodo v vseh krajih izobraževalni tečaji.

Razne knjige in brošure dobivajo v svojem jeziku iz Novega Sada. Vsaka vas ima knjižnico. Veliko pažnjo posvečajo na kulturno-prosvetno delo. Ustanovili so 5 kulturno-umetniških društev, imajo svoje folklorne skupine itd. Madžarska manjšina danes doživlja skupaj z ostalimi jugoslovanskimi narodi lepše čase, kot kdaj koli prej v zgodovini. Nepopustljivi so v borbi za socializem.

Obširna melioracijska dela v letošnjem letu v FLRJ

Letos so bila v Jugoslaviji velika melioracijska dela, predvsem na Hrvaškem, kjer so bila letos 20krat večja kot lani, in ob Skadarskem jezeru.

Na Hrvaškem bodo z izvršitvijo teh del pridobili do konca petletke okrog 103.000 ha nove orne zemlje, zemljo pa bodo izboljšali na površini 22.000 ha. Na Jonskem polju, kjer bodo pred poplavi zavarovali 100.000 ha, so letošnji plan dosegli s 103%. Tudi plan za dela na Jelas polju, kjer so že letos pomlad uredili 600.000 ha riževih polj, je bil letos prekoračen. Obsežna so bila dela za melioracijo kraških polj v Dalmaciji. Glavna dela so bila letos na Sinjskem polju, Morlačkom polju in Nadinskem blatu. S popolno melioracijo kraških polj v Dalmaciji bodo pridobili 30.000 ha zemlje, kjer bodo uredili vinograde, sadovnjake ter pridolivali industrijske rastline in žito.

Tudi na skrajnem severu LR Hrvatske v Baranji uspešno napreduje melioracijska dela Ob Donavi bodo pridobili za obdelovanje

okrog 9500 ha najplodnejše zemlje, hkrati pa bo odstranjeno leglo malarije, ki ogroža tudi stanovalece bližnjega Osijeka. Zato se brigade Ljudske fronte iz Osijeka stalno udeležujejo melioracijskih del v Baranji.

Dela za izsušitev Skadarskega jezera so se začela žele pred tremi meseci. Navzhe temu bo letošnji operativni plan v celoti izpolnjen. Ze prva izmena frontnih brigad je zgradila velik del obrambnega nasipa vzdolž reke Morače. V ta nasip so brigade prve izmene vgradile 59.000 kubičnih metrov zemlje in pripravile velike količine ilovice in kamena za oblaganje nasipa. Druga izmena, ki je začela delati 1. oktobra, je v enako vrnemo nadaljevala delo. V oktobru so frontovci vgradili nadaljnjih 27.000 m³ zemlje v nasip, obložili so s kamnom nad 1500 m² nasipa, z ilovico pa 2500 m². Tako so graditelji na obrambnem nasipu izvršili v treh mesecih 98% zemeljskih del.

Se ta mesec bodo nasip v celoti obložili z ilovico in kamenjem. Hkrati so začeli graditi most čez

reko Moračo. Pri gradnji tega mostu so doslej izvršili že 75% nameranih del. Se pred nastopom visoke vode so zgradili stebre za most, ki bo dolg 310 m. Čez ta most bodo postavili tir, da bodo lahko hitreje dovažali kamene za gradnjo prvega nasipa v samem jezeru južno od Plavnice. Tudi na drugi strani jezera so uredili velik kamnolom in že dovažajo kamene za gradnjo poskusnega nasipa na plitvini jezera.

V albanski vojski se nadaljujejo aretacije. V neki artilerijski brigadi v Elbasanu so aretirali celo skupno vojakov, ki so se pripravljali na beg v FLRJ. Poleg drugih so bili aretirani in takoj obsojeni zastavnik Ramis Krusi na 20 let, vodnik Fak Teše na 10 let in Hasan Cami na 5 let. Ramis je član partije in se je v osvobodilnem pokretu udeleževal od leta 1943. Albanci so izgnali tudi 26 jugoslovanskih družin. Pred odhodom so bile podvržene vsakršnim maltretiranjem. Vzeti niso smele seboj ničesar drugega kot ročno prtljago.

Na Madžarskem so obsodili tri osebe na zaporno kazen od dveh do 4 let, ker so razširjale veselo o skorajšnjem znižanju vrednosti maožarske valute.

Na Češkoslovaškem je stopil v veljavo odlok, po katerem bodo veljavni samo zakoni sklenjeni na ljudskih odborih.

Sovjetska agencija TASS je objavila seznam kdo vse je poslal čestitke predsedniku predsedstva Vrhovnega sovjeta ZSSR Nikolaju Sverniku ob 32. obletnici Oktobrske revolucije. Med drugimi je imenovan Luigi Einaudi, Auriol, kralj Friderik danski, predsednik švicarske konfederacije, velika vojvodinja Charlotta iz Luksemburga, irski regent, slamski princ, kralj Faruk, perzijski šah, predsednik češkoslovaškega parlamenta Oldrich itd. V seznamu so opozabili navesti brzojavko dr. Ivana Ribarja, predsednika prezidija Ljudske skupščine FLRJ.

V Pragi so obsodili na smrt Antonina Prejko, 20-letnega mehanika. Ta je podtaknil ogenj v neki mehanični delavnici za popravila avtomobilov v Pragi. Požar, ki je potem nastal, je povzročil škodo nekaj milijonov kron. Pred zažigom je Prejka ubil nočnega paznika podjetja.

Predstavniki neke angleške izvozne družbe so pretekli teden podpisali pogodbo za prodajo tkanin in drugih surovin Sovjetski zvezi v vrednosti 200.000 funtov. Dobave bodo izvedene v novembru in decembru. Sovjetska zveza pa bo prodala celulozo za isto vrednost. To je tretja pogodba med Sovjetsko zvezo in Anglijo za dobavo tkanin ZSSR. Vrednost dobav znaša sedaj skupaj milijon funtov.

Sovjetski časopis »Kultura in življenje« je objavil članek, v katerem ostro napada Aleksandra in Sergeja Gerasimova zaradi formalizma in naturalizma in ker so njihove slike izraz »kvarnega vpliva« impresionizma. Aleksander Gerasimov je voditelj Sovjetske umetniške akademije, Sergej Gerasimov pa je predsednik zveze sovjetskih umetnikov. Obenem je časopis »Kultura in življenje« napadel tudi slikarja M. Dobroserdova, češ, da slika »formalistične neumnost«.

2.500 središč občinskih zadrug »Kmečka samopomoča«, ki so edini organi za odkup krompirja na Poljskem je odkupilo več kot 400.000 ton krompirja. Po planu morajo odkupiti 500.000 ton krompirja za prehrano mestnega prebivalstva ter 75.000 ton za industrijsko predelavo.

Kitajsko ljudsko zavarovalno družbo so ustanovili v Pekingu. Ta bo imela za nalogo podpirati razvoj trgovine, ščititi varnost življenja delovnega ljudstva in zavarovati državno lastnino. Po drugih mestih Kitajske že ustanovljajo podružnice. Osnovna glavnica družbe znaša 30 milijonov dolarjev.

CK KP Bolgarije je ostro grajal in opozoril nekoga Gabrielova, ki je kot generalni direktor državnega podjetja »Metalimport« dovolil, da so nameščenci tega podjetja poslali »protisovjetsko« brzojavko v Moskvo. Ravnatelj istega podjetja pa je bil izključen iz partije zaradi svojega protisovjetskega delovanja in čustvovanja.

Sovjetska zveza namerava dobaviti Avstraliji 30.000 ton avstrijskega bencina izpod svetovne cene. To bo lahko storila, ker nima nobenih transportnih stroškov za prevoz iz Avstrije preko avstrijskih, češkoslovaških in nemških prog do Steffina in ne plača Avstriji nikalnih davkov za proizvodnjo petroleja in bencina.

Češkoslovaški ministrski predsednik Antonin Zapotocki je napisal roman »V harno leto«. Pred tem je Zapotocki izdal še dva romana »Po starem ni več mogoče živeti« in »Vstali bodo novi bojevniki«.

LASJE IN BOLEZEN

Zdravi lasje nam često dajejo jasno oporo za presojanje splošnega telesnega stanja, ne samo pri človeku, ampak tudi pri živalih. Vsak prijatelj živali ve iz lastne izkušnje, da je sijaj kožuščka odvisen od zdravja četveronožca. Tudi pri človeku sklepamo iz sprememb na lasih na prestano bolezen oziroma na bolezenske spremembe v organizmu. Na kratko hočemo govoriti o dveh zanimivih primerih sprememb na lasišču, in sicer o sivljenju ter izpadanju las zaradi bolezni.

Proces, ki vodi do tega, da začnejo lasje siveči, ni dobro znan, o tem je več teorij, najbolj verjetna je tista, ki pravi, da tiste stanice lasne papile, ki stvarjajo tako imenovani pigment, prenehajo s svojim delovanjem. Tudi mislijo, da je vsaki papili že vnaprej določeno, koliko pigmenta lahko proizvede in ko je enkrat ves pigment izrabljen, pričnejo lasje siveči. Sivi lasje so zaradi tega pri starih ljudeh nekaj povsem normalnega, če-

sar pa ne moremo trditi za mlade ljudi. So rodbine, katerih članj ostivijo že v mladosti in zdravniki poročajo o osivelih otrocih, ki so bili stari šele pet do šest let. Mislijo, da so žleze z notranjim izločevanjem vzrok sivljenju v mladih letih. Spremembe v organizmu, ki povzročajo, da se tvori manj pigmenta ali pa, da se pigment sploh ne tvori, morejo biti začasne ali pa trajne. Trajna nesposobnost organizma, da ne more več tvoriti pigmenta, nastopa v starosti, začasna pa pri nekaterih nalezljivih boleznih ter boleznih živčevja. Dogodi se pa tudi, da lasje nenadoma osivijo. Pravijo, da so temu vzrok močni duševni pretresljaji in nava-jajo zato nekatere primere iz zgodovine. Tako trdijo, da je kancelar angleškega kralja Henrika VIII., Thomas Morus, popolnoma osivel, ko so mu prebrali smrtno obsodbo, tudi znana francoska kraljica Marija Antonietta je v noči pred usmrtitvijo osivela. Podobnih primerov je več, toda le malo je do-gnanih in resničnih. Lasje pa ne sivijo samo v času življenja, ampak so vsakemu znan primeri, da so prišli na svet že otroci s sivimi lasmi in da so takšni ostali vse življenje. Lasne papile otrok, ki so se rodili s sivimi lasmi, sploh ne morejo stvarjati pigmenta, tudi imajo ti otroci še kakšne druge znake: na soncu ne potemijo, noli so popolnoma beli, očesna šarenica je brez pigmenta in se zato vidijo skozi njo krvne žile in take oči so videti rdeče.

Medtem ko so sivi lasje v pretežni večini znak starosti, je izpadanje las često posledica obolenja organizma. V krvi krožeče bakterije in njih strupi često povzročajo izpadanje las. Te snovi prihajajo pri različnih nalezljivih boleznih v kri ter poškodujejo lasno papilo. Te vrste izpadanja las spoznamo po tem, da se izpadanje pojavlja navadno v osmem do dvanajstem tednu po prestopu infekcijski bolezni. Lasje izpadajo v večini primerov samo nekaj časa ter se pozneje popravijo. Izpadanje las povzročajo predvsem tiste nalezljive bolezni, ki nastopajo s povišano temperaturo zlasti gripa, davica, tifus, škrlatinka, ošpice in pljučnica. Način izpadanja las je povsem akutnega značaja in v treh tednih lahko izpadejo vsi lasje. Če so prizadete mlajše osebe do nekako štidesetega leta bodo lasje v večini primerov zopet zrastle. Zgodilo se bo večini, da bodo imeli ti novi lasje drugačno barvo, kot so jo imeli prvotni, celo bujnejši bodo mnogokrat. Večkrat pa izpadanje po nalezljivih boleznih ne nastopa. Ta rastlina namreč vsebuje snov, ki kvarno vpliva na rast las. Med najbolj znane strupe za lasno pa-

pilo spadata abrija in pa talij, ki je sestavni del raznih sredstev za pokončevanje podgan. Ljudje, ki pridejo pomotoma ali pa v samomorilnem namenu do tega strupa, dobijo močno izpadanje las. Tudi razna poživila ter močno kajenje lahko povzročajo izpadanje las. Zaradi nezadostnega delovanja žleze ščitnice pride tudi do izpadanja las: lasje postajajo tanjši, suhi in brez sijaja ter sivijo, tudi obrvi pričnejo izpadati, kar nam služi kot dokaz, da nekaj ni v redu z žlezami z notranjim izločevanjem. Če izpadajo lasje v pazduhi in dlake ob spolovilih, vemo, da žleza hipofiza svoje funkcije ne vrši v zadostni meri.

Ko pri ženi ugasne delovanje jajčnikov in pride do mene, se tudi njene lasje spremenijo. Za to spremembo je značilna rast las in dlak na tistih mestih, ki so bili do zdaj neobrašeni in pa izpadanje las na glavi. Ko se žena bliža klimakteriju, postajajo njene poteze ostreje, pod nosom in na bradi v prično poganjati dlake, istočasno pa izpadajo lasje na glavi. Te motnje nastanejo, ker so jajčniki prenehali s svojim delovanjem.

PREPROSTA IN PRAKTIČNA SMUCARSKA OBLEKA.

NASVETI in odgovori ljudskega zdravnika

A. T. IZ KRANJA: Če vam je zdravnik svetoval operacijo, kar podvržite se ji; na ta način bo zdravljenje boleznih, ki je sicer dolgotrajno, zelo skrajšano. Modrček je pa neizogiben tudi nekaj časa po operaciji in sčasoma se mu boste privadili. Prosite vaše reditelje, naj imajo še malo potrpljenja in naj vas dobro hranijo, ker bo to mnogo pripomoglo, da kmalu ozdravite. Zaradi poljubov ni treba, da ste v skrbeh, le pazite, da bo zaenkrat tudi ostalo samo pri tem.

LJUBITELJICA OTROK: Nič se ne boj draga ljubiteljica otrok, tudi tvoje življenje bo lahko razveseljevalo otroški smeh. Da imaš mesečno perilo neredno in poredko in da imaš velikokrat belo perilo, je kriva slabokrvnost in še ne popolni razvoj notranjih spolnih organov. Nevarnosti ni nobene; pojdi pa vseeno k zdravniku, da ti napiše naslov kakega zdravnika proti tem nedostatkom. Uživaj po možnosti mnogo zelenjave, sadja in jaje, udeležuj se v kakšni fizikalni panogi in hodi na planine. Kar se tiče nege kože, poglej nasvete v zadnjih številkah »Ljudskega tednika«.

A. A. IZ KRASA: Star sem 17 let in že od zgodnje mladosti mi izpadajo lasje, tako da se mi na čelu že dela pleša. Lase imam zelo mastne, večasi celo mokre, dasi si jih ne močim. Poleg tega imam tudi malo prhljaja. Pogosto me boli tudi koža ob tilniku. Rad bi tudi vedel, če je izpadanje las dedno.

ODGOVOR: Izpadanje las je dedno. Masirajte si lasišče s petrolino ali tudi z navadnim petrolejem.

M. V. AJDOVSCINA: Sporočite mi vaš naslov. Dr. S. M.

ničesar drugega in kakšen konj je bil to. Korenje vsebuje namreč vse, kar je potrebno za življenje.

Stari Rimljani in Grki so ga poznali, toda to je bila pri njih važna zdravilna rastlina. Tudi dandanašnji ga ponekod še radi stavijo na čire, da jih zori in celi. Potem pravijo, da preganja otrokom gliste. Prave sirupe delajo v nekaterih krajih, ki so zelo priporočljivi za bolne prsi. Pametni ljudje stavijo korenje tudi v marmelado, sušje ga za dodatek kavi ali ga uporabljajo namesto kave ali čikorije; nekatere kuharice pa znajo napraviti iz korenja predobro bonbone in sladkarije. T. P.

Korenje

Korenje je dobra jed, korenje je zdrava jed, toda v Trstu ga vse premalo jemo. Ali veste, da so v združenih državah še leta 1923 pridelali samo dva milijona bušlov korenja, leta 1941 pa 18 milijonov bušlov. Torej ni kar tako ta stvar s korenjem. Med drugo svetovno vojno so v Združenih državah letno pripravili milijon kilogramov posušenega korenja, ga lepo zavili in zvozili preko morja. Kar tjavendan tega gotovo niso delali. Amerikanci, dobikarji in koristolovci kot so, se prav gotovo ne bi tako zanimali za korenje, če ne bi bilo nič na njem. Kemiki so ugotovili, da je korenje odlična rastlina. Poleg vode, ki jo vsebuje kot v-aka rastlina ima še dokaj dusenatih snovi, sladkorja, razne snovi, ki imajo v sebi fosfor in pa vitamine, vitamina A in B1 v večji množini, vitamina B in C pa manj. Vitamin A je za oči neprecenljive vrednosti, gorje, če ga ni v naši hrani, prej ali slej nam bodo obolele oči in čaka nas slepota v mraku. B je v zvezi s pravilnim delovanjem naših živec, našega srca in mišic. Teh dveh vitaminov je v korenju največ, da ne govorim o B2 in C. Za to so se Amerikanci tako zagnali za korenjem.

Korenje jedo surovo in to je še najboljše; če bi le vsem ugajalo in bi imeli vsi dovolj zdrave zobe, kajti v vodi, ki vre, se vitamin B1 uniči. Jedo ga pa tudi v solati, kar je tudi zelo priporočljivo. Največ pa ga ljudje pojedjo kuhanega. Tudi to ni slabo, kajti poleg vitaminov, ki vzdržijo toploto, ostanejo še rudniške soli in razne organske snovi.

Korenje je res dar božji in mi Tržičani ga res premalo cenimo. Saj ga komaj dobijo na tržaškem trgu. Prodajajo ga pievezanega v svežnjih za juho skupaj s peteršiljem in zeleno. Toda poglejte v velika in mala mesta v Franciji, Holandski, Nemčiji, Svici, Jugoslaviji. Tam je korenja na pretek in koliko lepih vrst, rumeno, rdeče, dolgo, podolgovato, okroglo in kratko. Tam si ljudje znajo postreči s korenjem.

Če je kdo bolan, odrasel ali otrok, kaj je boljše kot korenčkova juha. Zdravnik Ernest Moro v nemškem mestu Heidelbergu je maticam kar naprej priporočal, naj svojim dojenčkom in otrokom dnevno kuhajo korenčkovo juho.

Korenje vsi poznate. To je skromna rastlina, ki skoraj povsod raste, seveda ne ljub, ne ravne prelakhe in ne pretežke zemlje. Tudi apnenca mora imeti, da boljše raste. Raste dve leti. Prvo leto požene velike narezane in razrezane liste, korenina pa na jesen zelo odebeli

in omeneni. To jemo. Iz te debele korenine požene drugo leto visoko steblo, ki nosi liste in bele cvete. Cvetovi so majhni in strajeni v skupine, ki jim pravimo kobulji. Plod razpade v dve semeni. Ta semena so bodičasta in zelo majhna. V eni unči je okoli 24.000 semen. Semje ostane kalivo dve do tri leta. Vzkalji pa v dveh do treh tednih. Moko poletje korenju ne prija nič zemlja pognojena s svežim gnojem.

Ta rastlina je doma na evropski celini, predvsem v Sredozemlju. V Anglijo so jo prinesli n. pr. šele Holandci za vlade kraljice Elizabete. Razumljivo je, da si je ta odlična rastlina utrla pot po otoku. Za vladanja kralja Jakoba I. je bilo korenje tako v modi, da so si angleške dame lišpale svoje pričeške s košatim listjem korenja.

Dandanes pa korenje poznajo po vsem svetu. Saj gojijo ga je zelo enostavno. Se več kot ljudje pa ga pojedjo, domače živali. Vse domače živali ga imajo radi in do njem odlično uspevajo. Nekemu konju so dajali dnevno po 50 kg korenja in

Tople golenice za zimski sport. Napravimo jih iz 100 g volne in s pletilkami št. 2

Število zank je odvisno od širine noge. Za srednjo širino nasuj 90 z. in pletil 2 d., 2 l. Ko si napletila 14 cm, pletil samo na 18 z. v sredini (ne da bi zanke snela) in sicer: na lični strani 4 z. d., 1 z. ovita in 2 z. skupaj, na narobni strani pa pletil vse zanke desno. Ob koncu vsake vrste dopletl 6 z. od onih, ki so ti ostale ob straneh navedenih 18 z., dokler ne pričneš plesti na vseh zankah. Napravi 30 vrst, potem pa opuščaj po 6 z. ob koncu vsake vrste, da ti ostane samo 18 z. ter prični zopet plesti na vseh zankah, le da v prvi vrsti po vsaki 10 z. eno narasteš; nadaljuj s prvotnim vzorcem 2 d., 2 l., dokler nimaš napletenega 14 cm, nakar zanke snemi in golenico sešij.

Nasveti

Ribe moramo pred kuho in peko 2 uri prej nasoliti; sol se vsrka v meso.

Premog da večji žar, če ga poškopimo z vodo. Skropimo ga na lopatici, ne v zaboju, ker bi začelo dno gniti ali rjaveti.

Ogenj takoj vzplapolja, če vržeš vanj košček kolofonije (ne v prašku).

Drva dajemo v peč počez, če hočemo razgreti štedilnik za kuho, po dolgem pa, če hočemo zagreti pečico za peko.

Madež rje na ponikljanih predmetih odpraviš s krpo, ki si jo namočila v amoniaku.

Če hočeš skuhati na trdo jajce, ki ima počeno lupino, daj v vodo žlico kisa.

Pod milo deni v skledico lesono ploščico, ki vpija vodo in preprečuje, da se milo ne topi.

Jodove tinkture ne smeš več uporabljati, če se peni, ko streseš steklenico. Raje je kupi manj, a večkrat svežo.

Boraks v vodi beli zobol

Namesto mila uporabljaj za umivanja obraza mandljeve otrobe. Nasuj na dlan žličko mandljevih otrobov, zmešaj jih z vodo v kašo ter si z njo dobro odgrni obraz, nato pa splajni z vodo. Polt postane vse bolj sveža, se ne svetli in ne delajo se ogrci.

ŠIRITE
LJUDSKI
TEDNIK

v tako nagli meri, kot smo omenili, zlasti ne pri kroničnih boleznih, pri katerih ne nastopajo visoke temperature, tar velja predvsem za tuberkulozo. Posebne vrste izpadanja las se pojavlja večini pri sifilitičnih in gobavčnih in sicer v tretjem do petnajstem mesecu po okužitvi. Na glavi se pojavijo večja ali manjša žarišča, ki povzročajo, da so lasje videti, kot da bi jih izjedli molji ali izgrizle miši.

Razen bakterij lahko povzročijo izpadanje las tudi razni strupi, ki pridejo v krvni obtok. Poškodbe na lasih bodo tem večje, čim močnejši so strupi ki poškodujejo lasne papile. Tudi nepravilna prehrana je lahko vzrok izpadanju, kar najlepše opažamo pri nekaterih živalih. Tako na primer izpada dlaka morskemu praščku, če ga hranimo s krompirjem, orehovim listjem ali s pokvarjenim senom. Isto tako izgube dlako konj, svinja in osel, če jih hranimo z listjem neke divje rastline, ki raste v Južni Ameriki.

STRAN NAŠIH KMETOVALCEV

Dolivanje vina Koristi racionalnega gnojnika

Izkušnje so pokazale, da pridobi vino največ na dobroti — kvaliteti, če ga negujemo in hranimo v lesenih sodih, to pa zaradi tega, ker je les luskjčav in prepušča zrak do vina, pri čemer nastajajo oksidacija ter razni drugi kemijski procesi, ki so velikega pomena za tako imenovano zorenje vina. Ugotovljali bi lahko, da ima les tudi svojo slabost, ker vino izhlapeva. Tako na pr. izhlapi iz soda na 1 hl do 5 litrov. Ta izguba je znatnejša pri novih sodih, ker se vino še ni tako absorbiralo. Prav tako je praksa dognala, da je izguba večja pri mladih vinih kot pri starih. Od česa pa je odvisno to izhlapevanje? Od toplote in vlažnosti v kleti, od debelosti in kakovosti dog, iz katerih je sod napravljen, od oblike sodov (z ovalnih sodov na pr. izhlapi več kot iz okroglih), od kakovosti vina (čim več je v vinu alkohola, tem močnejše tudi izhlapeva). Važni so še drugi činitelji, kot nezadostna zabite pilke, stvarjanje vinskega kamna, razno postopanje z vinom itd. Zanimiva pa je ugotovitev, da vino v večjih sodih razmeroma manj izhlapeva kot v majhnih, zato vino v majhnih sodih tudi prej dozori.

Ko vino izhlapeva, se v sodu nabira zrak ali v najboljšem primeru, ako vrenje še ni popolnoma končano, ogljikov dioksid. Ko se CO₂ (ogljikov dvokis) več ne tvori, se zrak, ki prihaja skozi razpoke lesa, pomeša z ogljikovim dioksidom, s čimer nastajajo potem dogodki za življenje škodljivih mikroorganizmov (malih bitij), ki povzročajo vinske bolezni, predvsem berse in cikavost.

Izguba vina v lesenih sodih se menja po letnem času in je polti večja kot pozimi, večja v suhih kletih in suhem vremenu nego v vlažnih kletih ob vlažnem vremenu. Vpliv toplote vidimo v tem, da sod, napolnjen z mladim vinom, usahne do določene meje; to pa zato, ker mlado vino spravljam v klet, kjer je nižja temperatura. Pri tej priložnosti se zaradi vazkratiranja zmanjšuje prostornina. Pri starih vinih je izguba manjša, ker se je tu storil vinski kamen, ki štiti vino pred velikim izhlapevanjem, pa tudi temperatura je pri teh vinih več ali manj stalna. Vedeti pa mo-

ramo tudi, da najmočnejšemu vplivu toplote podležejo vina, ki so na nezavarovanih mestih, kot na pr. na prepihu, pri oknu, pri peči itd. V takih primerih moramo sode primerno zavarovati.

Ali moremo količino izhlapelega vina unaprej določiti? Računajo, da se suše od 3 do 3,5 odst., večjih doseže celo 5 odst. (1,5 do 5 litrov na hl). Če upoštevamo vse doslej navedene činitelje, pridemo do nujnega zaključka, da moramo bodisi mlado ali pa staro vino dolivati. Razlika je samo v tem, da je treba mlado vino čišče zalivati kot starr, in sicer v začetku vsak drugi ali tretji dan, pozneje vsaki četrti dan, ko pa sode po glavnem vrenju dopolnimo, pa vsak teden, potem vsake 14 dni in končno pravilno vsake tri do štiri tedne. Pri mladih vinih, kjer se toplota spre-

Čitajte in širite!

LIUDSKI TEDNIK

minja, je treba dolivati pogosteje. Ne moremo pa za vsa vina določiti nekega povprečja že glede na okolnosti, ki vplivajo na izhlapevanje.

Ko je vino dve leti staro, dolivamo enkrat mesečno, v toplem letnem času tudi dvakrat. Čim večja je nevarnost, da bi se razvila berse ali cik, čišče je treba dolivati.

Kako pa dolivamo? Navadno uporabljamo bakrene vrče z dolgo cevjo. Preden začnemo polniti sod, je treba pilko temeljito obrišati ter pilkino odprtino dobro poduhati, vino pa osvetliti s svečo; če je na njem berse, moramo zelo previdno dolivati do pilkine odprtine, da ne bi berse odplavili.

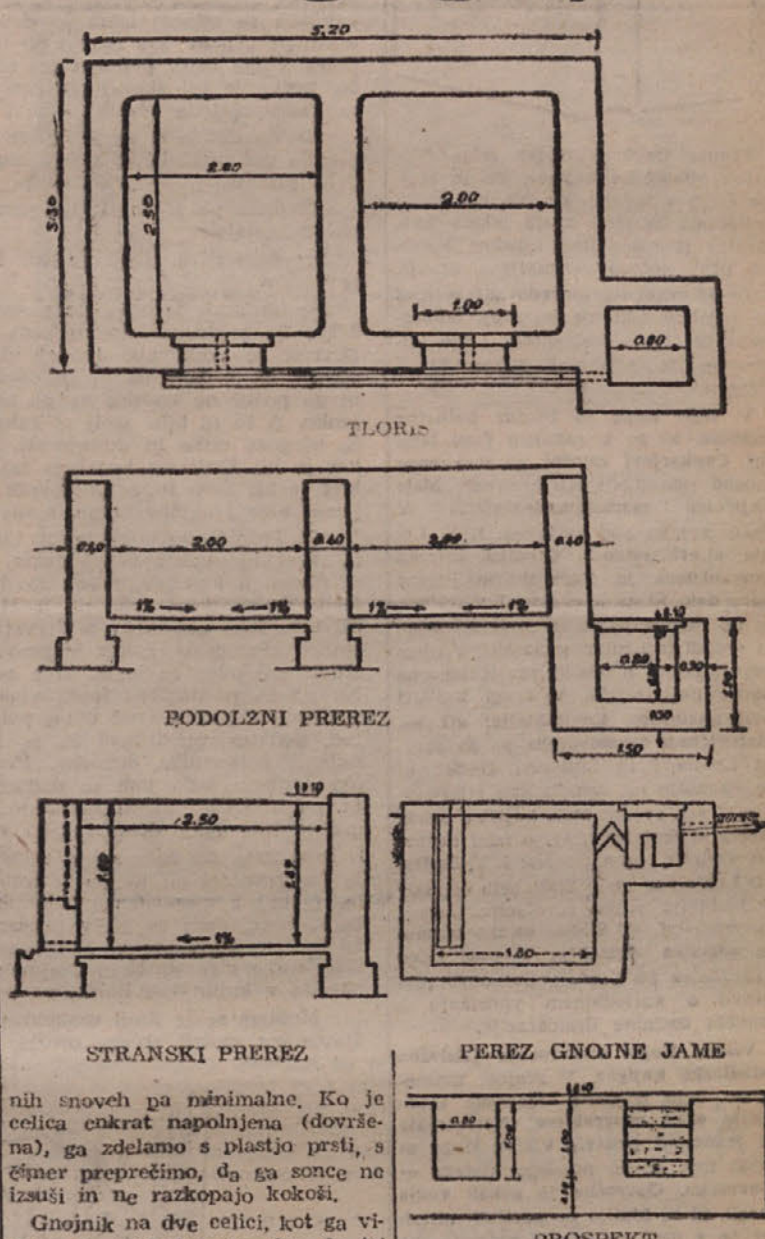
Dolivanje zahteva torej vso pazljivost. Poskušati so to delo opraviti s posebnimi steklenicami, ki bi same po sebi dolivale toliko vina, kolikor ga izhlapi, toda izkušnje so pokazale, da so bile te steklenice brez koristi, ker so vino okužile z boleznimi; zato je najbolje, da dolivamo kot navadno.

Brez hlevskega gnoja si kmetije prav za prav ne moremo predstavljati. — Vsak kmetovalec dobro ve, da vsebuje goji nekatere snovi, ki so potrebne za rast rastlin; dostikrat pa ne ve, katere so tiste hranilne snovi, ki jih goji vsebuje. Znano je, da je gnoj najbolj popolno gnojilo. V njem so vsi hranilni elementi, potrebni rastlinam. V vsakem kubičnem metru gnoja imamo 2 kg dušika, 2,5 kg kalija in 1,25 fosforne kisline. Odraslo govedo nam napravi v enem letu približno 20 kub. m gnoja; to je 40 kg dušika, 50 kg kalija in 25 kg fosforne kisline.

Vse te redilne snovi pa se deloma ali skoraj popolnoma porazgube, ako ni gnoj dobro oskrbovan, ako ga ne hranimo v zato nalašč pripravljenem prostoru, t. j. gnojniku.

Potrebno je, da skrbno ravnamo z gnojem v času zoritve, ki traja najmanj 6 mesecev. Če tega ne storimo, pa imamo le kup snovi, ki vsebuje malo ali skoro nič omenjenih gnojilnih snovi. V dobi dozorevanja se fosforne kisline in pa kalija dokaj malo porazgubi. Nasprotno pa se dogaja z dušikom. Pri dobri oskrbi gnoja, bi izgube ne smeje presegati 15%; pri slabi pa znašajo do 50%. Kaj se zgodi z gnojem, ako ga ne oskrbujemo? Kadar pripeka sonce, se izgublja več dušika z izhlapevanjem amoniaka, kadar pa dežuje, ga voda izpira in tako odnaša.

Jasno je torej, kako važno je oskrbovanje hlevskega gnoja. Tega pa seveda ne moremo doseči brez dobrega in racionalnega gnojnika. Gnojnikov imamo več vrst. Ne glede na to, kako je ta ali oni tip gnojnika zgrajen, mora odgovarjati naslednjim pogojem: dno in stene morajo biti nepropustne, a gnojnika se mora zbirati posebej v gnojnični jami. Prej sem omenil, da imamo več vrst gnojnikov! Nas bo predvsem zanimaj gnojnik, ki ga v naši coni najbolj priporoča kmetijsko nadzorništvo, in za gradnjo katerega dobijo kmetovalci lahko gnojno podporo. To je gnojnik na celice, kakor ga vidite tu na sliki! Te vrste gnojnik zelo dobro ustreza našim razmeram in potrebam. V njem gnoj pravilno dozoreva, ker so stene visoke, izgube po gnojil-

nih snoveh pa minimalne. Ko je celica enkrat napolnjena (dovršena), ga zdelamo s plastjo prsti, s čimer preprečimo, da ga sonce ne izsuši in ne razkopajo kokoši.

Gnojnik na dve celici, kot ga vidimo tu, zadostuje za dve do tri odrasli živini. Za večje število blaga pa je treba celice dozidati (vsaka celica za eno do poldrugo glavo živine).

Ob strani gnojnika napravimo malo cementno jamico v izmeri 1x1x0,80 m, ki služi za zbiranje iz-

gnoja odtekaajoče gnojnice, ki nam služi za namakanje gnoja med polnjenjem.

Za gradnjo gnojnika na dve celici potrebujemo naslednjo količino materiala:

1. Cementa 20 stotov, ki zadostuje tudi za napravo male gnojnične jamice ob strani gnojnika (v izmeri 1x1x0,80 m);
2. gramoza 5,35 kub. metrov;
3. mletega peska 2,70 kub. m;
4. finega vodnega peska 1,20 kub. metra;

Zatirajte plesnobo v kleti!

Plesen je škodljiva v kleti, ker kvari vino, posodo in kletarsko orodje. Proti njej postopamo najuspešneje tako, da klet večkrat vpračimo, da ne puščamo vode v kleti in da ne hranimo v kleti poljskih pridelkov. Zelo nujno je tudi, da večkrat brišemo vinske sode in drugo orodje s suho cunjico. Zelo dobro vpliva proti plesnobi žvepleni dim, zato je potrebno, da večkrat na leto zadimimo klet z žveplom; zvečer ustajemo majhno pest žvepla na šerjavo v kakih starih železni posodi, postavimo jo sredi dobro zaprte kleti, ki naj ostane vsa noč dobro zaprta.

Živini soli in klajnega apna

Letos smo imeli sušno leto in zato je tudi seno bolj revno z rudninskimi solmi, to pa zaradi tega, ker trava v suši ne more srkati iz zemlje zadostne količine soli. Vsakdo pa ve, da potrebuje žival za zgradnjo svojih kosti mnogo mineralnih soli. Če pa teh soli v krmu ni, jih moramo nadomestiti. To storimo najlažje z navadno soljo za živino in pa s klajnim apnom.

Živinj moramo pokladati obe soli, ker druga drugo izpolnjujeta. Živinska sol napravi predvsem krmo bolj tečno, s klajnim apnom pa damo živali onih snovi, ki jih potrebuje za zgradnjo kosti. Poklada-

nje klajnega apna je torej posebno važno za mlado živino.

Zivinorejci, upoštevajte to, ker sicer bomo imeli več primerov kostolomnice.

Počasi k jaslim!

Zaradi preobilnega dela v jeseni, se dostikrat ne zmenimo za krmiljenje živine. Pasemo dan za dnem, ne da bi pomislili, da lahko vsak dan nastopi slabo vreme in da bomo morali z živino na jasli. Živina je prisiljena ostati v hlevu, kjer začne dobivati brez vsakih priprav samo suha krmila.

Takšen hiter prehod od dosedanje sveže krme (paše) k suhi ni vedno brez posledic: molznice izgubijo mleko, drugo govedo pa shujša; pojavijo se motnje v prebavilih ali pa tuči druge bolezni.

Ako se hočemo izogniti takšni izgubi ali škodi, je nujno potrebno, da pridemo polagoma od zelenega k suhemu krmiljenju. Na dobro urejeni kmetiji najdemo v pozni jeseni še vedno travo, repino ali pesno listje, zelje in druga sveža krmila. Vse to lahko uporabimo za krmiljenje s tem, da jih mesamo med dobro seno. Kjer pa primanjkuje omenjenih svežih krmil, je dobro, da krmimo namest s temi z otavo. Tudi, je zelo umestno, da dobijemo pri tem vreden rep ali korenje v obliči.

Več je treba pomisliti, če je težko spraviti mlečnost krav na prejšnjo višino, ako se je znižala zaradi nepravilnega ali nezadostnega krmiljenja. Kdor hoče torej imeti od svoje živine tudi čez zimo čim več koristi, naj počasi preide od svežega k suhemu krmiljenju.

Mali zimski pedic

Mali zimski pedic je nočni metuljček. Samec je popolnoma razvit kakor metulji sploh, samica pa ima mesto kril le štiri kratke izrastke, zato ne more letati; ima pa tri pare prav krepkih nog, da lahko izvrstno hodi.

Ta metuljček se pokaže pozno jeseni, oktobra in novembra, navadno potem, ko nastopi prvi jesenski mraz. V toplejših krajih in ugodnih zimah ga je večjih videti celo decembra in januarja. Podnevi ždi na drevju v razpokah in po vejah, kjer ga prav težko zapazimo; seže o mraku oživi in tedaj letajo samci po zraku, samice pa takoj, ko zapuste bubo, tekačo po zemlji do prvega sadnega drevesa in plezajo potem po debelu navzgor. Ko se na debelu oplode, samci kmalu poginejo, samice pa hite v vrh, kjer odlože med popje kakih 350 jajčec v kupčičih po 20 do 40 skupaj. Najljubše so jim češnje in jablane. Mnogoletne izkušnje so pokazale, da se je pedica mogoče ubraniti; najlažje in najbolj gotovo pa v pozni jeseni, ko prileze iz zemlje metuljček, in sicer tako, da polovimo samice, ko lezejo (ker ne morejo leteti) po debelu v vrh sadnega drevesa. Lovimo jih pa na papirnatih pasovih, ki jih privežemo na debela in namatemo s kakim lepljivim mazilom, na katero se nežne živalce primejo in kmalu poginejo. Te pasove imenujemo zato lepljive pasove. Pripravi jih pa takole:

Kak poldrug meter od tal prav na gladko osnažimo rastkavo skorjo na debelu kakih 20 cm na široko. A-

ko ima globoke razpoke, jih zamažemo z ilovico, da samica pod pasom ne zleze naprej. Nato opašemo deblo z močnim, 10 do 25 cm širokim papirjem, ki ga v ta namen kupimo, ali pa vzamemo za to kak debel, močan papir. Pas privežemo zgoraj in spodaj prav tesno k debelu z vrvice ali še bolje z žico. Naposled ga namažemo okrog in okrog kake tri prste na široko s primernim lepilom, ki ima to lastnost, da ostane več mesecev lepljivo. Pri tem delu moramo paziti, da ne pustimo kakega prehoda pod ali nad pasom, po katerem bi pedičeva samica lahko prišla nepoškodovana v vejevje drevesa. Pasove odstranjemo zgodaj spomlad. Najbolje, da jih sežgemo. Zelo priporočljivo je, da jih pustimo do maja na drevju in jih pred pomladjo še enkrat prenovimo (premažemo). Ako bi se na pomlad na kakem drevju pokazali pedici, drevo močno otresemo, naker zlezejo nazaj in obliče na pasu.

Lepila ne smemo mazati naravnost na deblo brez papirnate podlage, ker so v njem snovi, ki lahko zamore lubad in tako drevo močno oškodujejo. Zlasti velja to za mlado sadno drevje z nežno kožo.

Razumljivo je, da bo imel mir pred pedicem, kdor opaše debela sadnega drevja z lepljivimi pasovi, a tvojemu sosedu, ki tega ni storil, bo pa škodljivec vse uničil. Zato pokažimo tudi sosedu, ne, vsem sadjarjem v vasi, kako se to delal. Tako bo pedic pokončan na tvojih in sosedovih jablanah in prihodnje leto boš dejali: «Dobro delo smo opravili, pedica ni več!»

Za vsako naslednjo celico, ki jo želimo prizidati, rabimo še 2 kub. m gramoza, 1 kub. m mletega peska, 0,50 kub. m finega vodnega peska in 7 stotov cementa.

Celokupni znesek stroškov za napravo gnojnika na dve celici znaša po današnjih cenah približno 60 tisoč lir.

Na pobudo kmetijskega nadzorništva so v gospodarskem letu 48-49, napravili na področju cone A STO-ja 65 gnojnikov (z dvema, tremi in celo štirimi celicami), poleg tega pa še okoli 40 z denarno podporo 38%. Področje je dalo kmetovalcu brezplačno cement (20 stotov), poleg tega mu je pa še posodilo ogrodje, ki je izdelano po načrtu za dve celici gnojnika in ki je pripravljeno tako, da z njim lahko napravimo poljubno število celic.

V novem gospodarskem letu bodo nudili kmetovalcem še pomoč do gradnje gnojnikov, ampak ne več v cementu, temveč v denarju za melioracijo; podpora bo znašala 38% celokupnih stroškov, kar bo odgovarjalo praktično isti višini prispevkov, kakor če bi prejel podporo v cementu.

Nujno je, da ima kmetija poleg dobrega gnojnika tudi gnojnično jamo, v kateri se zbirajo vsi tekoči odpadki hleva in svinjaka. Njena kapaciteta naj se izračuna po številu blaga v hlevu in po količini gnojnice, ki jo napravi povprečno odraslo govedo v enem letu, to je 3 do 4 hl.

MED
NOVIMI
KNJIGAMI

France Bevk: «Otroška letas» (Založba Mladinske knjige). To je knjiga črtic, v katerih opisuje naš znani primorski pisatelj svoja mlada leta. Knjiga je namenjena mladini, kateri bo prav gotovo priljubljeno branje, saj se Bevkovo pripovedovanje v njej še posebno odlikuje po svoji domačnosti ter topli čustvenosti. Lepe ilustracije je prispeval slikar Marij Pregelj.

V vrsti knjig in brošur politične vsebine, ki so v zadnjem času izšle pri Cankarjevi založbi, so nedvomno močno pomembni štiri zvezki Male knjižnice marksizma-leninizma. V enem zvezku pod naslovom I. V. Lenin «Levičarstvo - Otroška bolezen komunizma» je slovenskemu bralcu dano delo, ki ga je napisal Lenin kmalu po revoluciji, ko so sovjetski državi grozili tuji intervencionisti. V njem govori Lenin o taktiki revolucionarne borbe proletariata. V drugi knjižnici pod naslovom: Lenin-Stalin: «O socialističnem tekmovanju» pa so zbrani Leninovi in Stalinovi članki, ki se nanašajo na socialistično tekmovanje. Tretji zvezek Male knjižnice marksizma in leninizma, ki je izšel nedavno, vsebuje pod naslovom: I. V. Stalin: «O Leninizmu» vrsto Stalinovih člankov o voditelju ruske revolucije. Zadnji zvezek - I. V. Stalin: «Kako pojmuje socialna demokracija nacionalno vprašanje» pa vsebuje Stalinovo razpravo o nacionalnem vprašanju s staljšča socialne demokracije.

Viktor Hugo: «Gavroche» (Založba Mladinske knjige). V svojem znamenitem delu iz dobe francoske revolucije «Les misérables» (Nesrečniki) je francoski pisatelj Viktor Hugo opisal tudi usodo mladega klateža - Gavrocha. Gavroche je nekak vodja otrok, ki se klatijo po pariških ulicah ter se v času revolucije postavijo na stran ljudstva v borbi proti zatiralcem. V eni izmed pouličnih bitk pada tudi Gavroche. Prevajalec v našem članku omenjena knjige je zbral iz Hugojevega romana vse zgodbe, ki govore o Gavrochu, ter jih povezal v celoto ter tako pripravil slovenski mladini zaokroženo zgodbo o dečku - junaku francoske revolucije. Knjiga je opremljena z več risbami akad. slikarja Rika Debenjaka, prevajalec pa ji je dodal še kratek dostavek z orisom pisatelja in njegovega dela ter okolja, v katerem je živel.

OB
CERNIGOJEVI
RAZSTAVI

Zlato sonce po vsem morju

Da, ta Grudnov verz se nam zdi prikladen za te svetle slike: Zlato sonce po vsem morju! Po morju, obali in istrski obmorski zemlji. Zelo pomembno je, da nam je Cernigoj pripravil razstavo iz doživljenj svojega izleta od istrskem bregu; pomembno zato, ker nam je naše morje tako domače in naša obala tako spojena z našim življenjem, da se premalo zavedamo teh svojih, močnih lepote. Pomembno tudi zato ker nas čar in barve naše obmorske zemlje dvignejo iz mrke vsakdanjosti in malo-dušja - končno je le zemlja tista, ki mora dati pravi smisel našim človeškim podobam. Zemlja ob morju.

In še nekaj je važno: kakor je Spacal umetnik notranje poglavitve, intimnega pridiha in v bistvu otožnega nastrojenja - tako je Cernigoj, izraz tržaške velemestne dinamike, vsestranske gibčnosti, neprestanega nemira. Cernigoj je slikar, ki ima v sebi vrvež pristanišča, mreže, vrvi in šartke, kaleidoskop pisanih čolnov in njihovih odsevov v vodni modrini. Dva mostra, ki se dopolnjujeta; dva pola naše duševnosti, ki se kosata, ki se

borita za pravičen izraz svojega pomena: čustvena, tiha in silna poezija domačih tal v Spacalu, velemestni, neugnan duh v Cernigoju.

Drago nam je, da moramo poudariti to prav ob Cernigojevi razstavi; zato ker je postala že neokusna navada, da ta ali oni o nejevalec ovija tudi njegovo slikarsko delo v neprijazno, posmehljivo megljo. Prav na tem mestu je pred tednom nekdo navedel mnenja ljudi po katerih naj bi bila dela nekaterih naših slikarjev, med temi Cernigojeve slike, «šolarska» in «otroška». Ne bomo se na tem mestu spuščali v debato, ugotoviti pa hočemo, da tako pisanje ni umestno niti z narodno-vojnega niti z narodno-obrambnega stališča. Najmanj pa seveda z umetniškega. Umetnostni kritik mora občinstvo vzgajati, ne navajati bolj ali manj plehke pripombe nepriljubljenega občinstva. Tudi Koseskega so nekoliko poveličevali in odklanjali so in se posmehovali Prešernu - toda kdo se danes še spomni na Koseskega? Morda bi se ljudje in mladina v Dolini tudi pred Jakobcem namrdnili - toda samo najvež in ja-

nati; bi se posluževal njihove sodbe kot merodajnega merila.

Zraven tega nam nalaga položaj veliko dolžnost, da ne podcenjujemo svojih sinov; še posebno ne tistih, ki nas pred nasprotniki častno predstavljajo, ki so pred vsem svetom posetnica naše kulturne zrelosti (najlepsi primer naj bo koprška gospodarska razstava).

S tako, zavedno in iskreno mislijo moramo sprejeti tudi Cernigojeva slikarska dela, ki jih sedaj razstavlja: kot slovenske barve o slovenski zemlji; kot pestru vtise s potovanja po domačem bregu; kot pisan, mavrični trak istrskih čarov. Zato ni iskal Cernigoj v njih odgovora slikarskim problemom; te slike nočejo biti avantgardna umetnost niti v zapadnem smislu niti v smislu socialnega realizma - čeprav bi jih lahko označili kot realistične. Ne, samo mnogobarvna in živa pripovedka so, zato ker je bil Cernigoj pred istrsko obalo z mladimi očmi, dinamičnim duhom in čudežnim roko. Le tu in tam (posebno v oljih) prevladuje njegovo tehnično znanje nad duševnim razpoloženjem, toda vse je zmeraj izraz moškega ter viharnega temperamenta, mojstskega čopiča, ki se ne boji predmetov, snovi, kompozicije. Pa naj je slikarja prevzela tišina odmaknjenega zaliva ali vrvež ribičev ali neverjetni mlk mlinov na veter, ki krozijo nad plitvo vodo v gredicah pranskih solin. Hvaležni moramo biti Cerni-

vsake vrste in iz vseh časov, stare pištole, sablje, navadne in rapirje za floret, pa povrh še mrežnato čelado (ki bi prišla kaj prav pri čebelah). Nad vrati so se razpenjali ogromni jelenji rogovi in na drugi strani je bila nanizana cela vrsta posnelkov iz raznih letnikov kadetske šole v Kamenici, na katerih je bil gospod polkovnik še golobrado fante.

Vest, da je Emil tu in da ima «neko hudo, važno sporočilo», je gospo Melito silno vznemirila. Skočila je z divana, ki je bila že znova sedla nanj, a preden se je odpravila iz sobe, si je le še popravila frizuro in naptudrila lica.

- Kaj je, dragi Emil, morda pa vsaj vi veste, kje je gospod Jendek?... Ta moja Barica... - je zgovorno začela gospa, a je kar obtičala, ko je videla, kako je Emil odrevenel, kako mu je obraz poblebel in so mu bile oči kakor steklene.

- Milostljiva! Prosim vas, izvolite sesti! - je glasno zadržel in zmanjkalo mu je besed.

- Toda Emil, za boga govorite!... Cemu me vi v moji hiši silite, da sedem?

- Milostljiva! - se je uprl - izvolite sesti! - (Vedel je namreč, da se fine dame onesveščajo, kadar čujejo slabe novice).

In gospe Meliti ni preostalo drugega, kakor da je vzdihnila in sedla, pa tudi Emil je vzdihnil in spregovoril:

- Milostljiva, niker se hudo ne vznemirjajte!... Novica ni dobra!

- Kaj je za božjo voljo?... Kaj me mučite?! Kaj je z mojim možem, je živ ali mrtev?

- Nemara je še živ! - je odgovoril Emil moško in oprezno. - Torej, gospoda polkovnika so ujeli... partizan!

- Kaj? - je vrisnila gospa Melita tako glasno, da je še Barica planila iz kuhinje in nekam bedasto razprla usta. - Ujet od partizanov! Jaj, mati moja mila, kakšna strahota! - je zajecala gospa Melita. - Ali je to mogoče? Ujet od partizanov?... Kako, kje, kdaj? - Emil govorite! Govorite, povejte vse, saj bom močna, saj sem oficirjeva žena!...

Tedaj ji je Emil mirno in kar na široko popisal vse, kar je zvedel v ministru: Kako se je moral gospod polkovnik odpraviti na to nesrečno pot ali izlet namesto polkovnika Kneževiča, ki je nepričakovano obolel, kako so dali ta ukaz gospodu Jendeku v zadnji minuti, kako ni utegnili niti njemu, Emilu, še kaj reči ali naročiti. Potem je pripovedoval, kar mu je pravil šofer generala Ivičiča, kako malo je manjkalo, da ni tudi generalov avto zašel med partizane in kako so se jim srečno izvilj zgolj spričo njegove šoferske spretnosti in prisebnosti. A tudi oni drugi kamion s štiridesetimi domobranci, ki je spremljal kolono, tudi ta se je okrenil, namesto da bi se pogajal v borbo.

Vse to je bilo grozno in neverjetno, a se vendar milostljiva gospa Melita takrat ni onesvestila in tudi srce ji ni počilo. Na vsak način se je izkazalo, da so njeni živci in srce jačji, kakor je ona tudi le slutila.

Gospa je samo grenko zajokala in pomagala ji je Barica, ki je še prej, ko je Emil vse tako lepo pripovedoval in razlagal, naslonjena na podboj surkala in si otirala solze.

- Kaj bo zdaj z našim gospodom? - je Barica jokavo vprašala. - Mar ga bodo ubili?

- Barica, kako morate to tako bedasto vprašati? - se je razhudila gospa Melita, čeprav je tudi njo samo mučilo prav isto vprašanje.

- Tega ni mogoče vedeti - ju je tolažil Emil. - Morda ga pa ne bodo. Partizani niso tako krvoločni in ne bedasti kakor ustaši. To so vam vse bolj politični...

- Kako to mislite, Emil? - je povpraševala gospa Melita in si oprezno brisala svoje velike solze z majhnimi svilenim robcem.

- Veste, če je ujetnik navaden domobranec, vam oni pravijo: Daj, prestopi k nam, bori se za svobodo in ne za Svaba in Paveličal! Če tega noče, tedaj mu ukazajo: Dobro, pojdi domov, a pazi, da nam znova ne prideš v roko!... Pri oficirjih seveda je pa stvar še drugačna. Ti so dražje blago. Domobranec, recimo, je kakor koruzna moka, a oficir je prevečena pšenična... Za gospoda bodo gotovo zahtevali zameno.

- Kakšno zameno?

gled na lukco» (Piran), «Ribiški kot» (Koper) in «Osamljena lukca» (Koper).

Najbolj so nam seveda všeč akvareli; kot akvarelist je Cernigoj najlaže našel način, da da iz raza svojemu presenetljivemu dojetanju, akvarel mu je ubogljivo sredstvo, s katerim ujame in pridrž barvitost, ki ga je očarala. Ne pomnimo, da bi nas bil pred to razstavo kdo tako presenetil z odkritjem istrske obale. Omenili bomo «Colne», «Vrhpolje», «Soline zvečer», predvsem pa «Colne v kanalu». «Colni v kanalu» so, ne glede na preizkušeno in obenem ubogljivo tehniko, pesem čolnov in ribiškega dela, pesem šartk in vrvi in njihovega odseva v vodi kanala. Vse je pravilno, vse je razumljivo in določeno - in vendar je v vsem dinamika, ki čara in razburja, kakor nas razburja vsaka jadnica, ko se ribiči pripravljajo na odhod.

Če omenimo še v kamen sklesan kip za na grob padlim, s katerim se Cernigoj predstavlja kot sposoben kipar, pa imamo popolno podobo tega vsestransko nadarjenega mojstra ki se ne ustraši nobenega problema in jih vse reši v tehnično-neoporečno kvalitetna dela. Naj poudarimo, da smo mu tokrat kot obmorski ljudje predvsem hvaležni zato, ker je mnogim od nas odkril istrsko obalo, ki je na njegovi razstavi pred nami kakor na traku barvnega filma.

BORIS PAHOR

UMETNOST · PROSVETA

S PREMIERO „DONOSNE SLUŽBE“ je SNG lepo začelo novo gledališko sezono

ANGELA RAKARJEVA pa dostojno proslavila
40 letnico svojega umetniškega delovanja

Ko so naši ljudje gledali na odru pri uprizoritvah «Donosne službe» odrski lik Rakarjine Felisate Gerasimovne Kukuškine, so se prav gotovo v njihovem spominu zopet pojavile tudi nekatere druge njene učinkovite karakterne vloge, ki jih je naša slavljena vsakokrat docela zaokroženo in človeško verjetno ter pronicljivo izoblikovala v štirih sezonah v Trstu. Če sem zapisal besedico učinkovite, nisem s tem hotel reči, da bi bila Rakarjeva kdaj koli hlastala za bleščicami, bežnimi učinki, kajti ona je vedno brez vsakega pretiravanja, umerjeno, realistično in človeško izdelala razne odrske osebnosti. Efektivnejši od drugih so bili ti liki, ker ji je pač tekst predpisoval važnejšo vlogo v dejanju. Človek si pa laže zapomni to, kar je po učinku izrazitejše. Gledalcu se zdi skoro nepojmljivo, kako more igralka igrati na pr. figuro gospe Lavretzove v «VII mali», ki se skoro ne premakne z mesta in ki je skoro ves čas na odru brez besede. In vendar je njena pričujočnost pri dejanju opazna, pa še kako opazna. Prav gotovo bi bilo meni in bralcem v veliko veselje, če bi se mogli na tem mestu ponovno poglobiti v razne njene prejšnje ustvaritve.

Z enako ljubeznijo, skrbnostjo in premišlekom je Angela Rakarjeva tudi v tej igri postavila pred nas Felisato Gerasimovno, vdovo kolegijskega prislednika. Izdelala jo je vsekoli realistično, izluščila je samo važne momente, ki označujejo ta značaj omejene, egoistične, gospodovalne ženske, ki se zna v svoji malomeščanski družbi pretvarjati in prilizovati. Tipe s takim značajem srečujemo pogosto v življenju in vedno vplivajo komično na svojo okolico. Rakarjeva je s svojim pronicanjem, ne bomo reči v dušo takih ljudi, temveč v njihove preračunljivosti in z odraščanjem vsega, kar bi bilo odveč, umetniško prekrvasila to vlogo in iz nje naredila živo, enotno figuro. Kakršno koli karikiranje bi bilo v veliko škodo te figure. Naj omenim že na tem mestu, da ne ona ne drugi igralci niso skušali izstopati iz skupne igre. Marsikdo izmed občinstva mi je dejal, da bi si bila morala slavljena izbrati kako drugo delo za svojo slavoslovesno predstavo, kjer bi ona igrala vodilno vlogo, kjer bi v prvi vrsti ona gnala dejanje naprej. Tako bi bila pač lahko ona zablestela pred ostalimi igralci. Menda ni težko razumeti, da taka misel ne drži, ker v realistični dramski igri je vsaka vloga važna za celotno skupinsko igro in ne sme nobena vloga zatajniti druge. Ta vloga je dala Rakarjevi popolno možnost, da pokaže vse svoje sposobnosti, kar se ji je tudi posrežilo.

Svet korupcije, pokvarjenosti, iskanja zgolj lastne koristi in «civilizirane» oblike omejenosti, kot pravi literarni zgodovinar Vidikin, predstavljajo v glavnem vloge Višnjevskega, Jusova in Belogubova. Po vlogi senatorja v «Ognju in pepelu» je Stane Raztresen s to vlogo še napredoval. Znal je podčrtati jedkost in cinizem tega človeka in posmehovanje bednemu idealistu Zadovu. Zagrabil pa je tudi v njegovo intimno zasebno življenje, ki se kaže v odnosu do žene. V mimiki in glasu nam je pokazal Višnjevskega tako, kot sem ga pravkar opisal, in pa kot nadložnega starca. Nobena stran njegovega značaja se ni oddvojila od celotne slike in vsi smo lahko popolnoma dojeli to figuro.

Modest Sancin je natančno preštudiriral kretanje, glas, mimiko in življenjsko filozofijo takega birokrata kot je Jusov, ki je sam s seboj zadovoljen, ker je pač vedno storil svojo dolžnost do samega sebe in do svoje ožje okolice, če je taka kot je on sam in če tudi njemu to koristi. Vse to je naravno prenesel v svojo igro in obenem tudi okostenelost svoje birokratske nravi ter tako izdelal resnič-

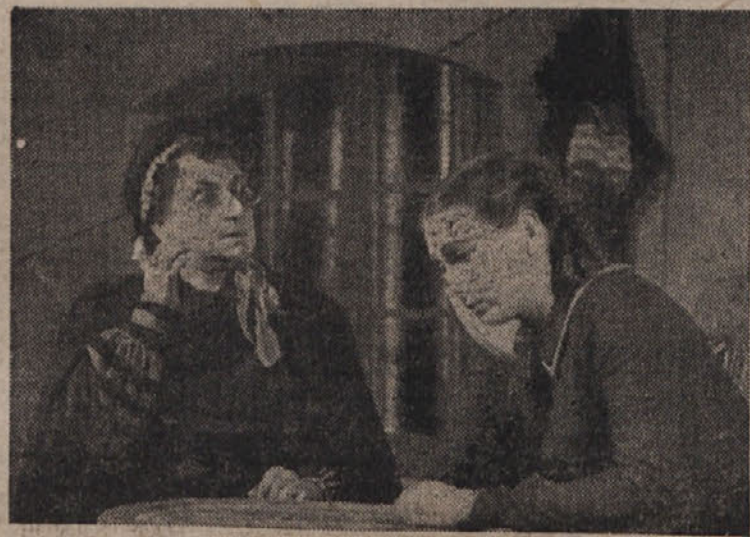
no, življenjsko osebnost. Mislim, da to figuro lahko z mirnim srcem stavimo ob stran skupihu iz Molièrovega «Skopuha». Vsak prizor je bil že sam na sebi markanten, tako da nam ni težko spominjati se ga v katerem koli momentu, kljub temu pa je bila lik iztesan iz enega samega kosa. Belogubova je smiselno, dosledno in enotno v vseh potezah tega značaja podajal od začetka do konca. Rado Nakrst od začetka, ko se priljuje in se trudi, da bi ga predstojniki zaznali in še pozneje, ko je že dosegel, kar si je želel, ko je dobil edonosno službo. Belogubov je preračunljiv in tudi njegova ljubezen je zaradi tega lahko samo pogojna, kar vpliva v nekaterih prizorih na gledalca nekoliko komično, je pa tudi majhen in ne čuti grdobe svojega poenjanja, ko hoče svojega svaka Zadova v gostilni ponižati. Ta figura je v Nakrstovi kreaciji popolnoma

Prosveta med ljudstvom

Lepa in prisrčna ter tudi kvalitativno dobra prireditev je bila v četrtek dne 10. novembra v Plavjah, katero so posetili ljudje iz Plavij, Badihe, Skofij in Stramara. Po zdravniških besedah tov. Zore Starihove, ki je čestitala društvu, ker je to društvo tudi v času zmede in zastoja, ki jo je povzročila resolucija Informbiroja, uspešno delovalo, je govoril tov. Benulič o napredni slovenski kulturi in o težnjah našega ljudstva po kulturni enotnosti z vsem matičnim narodom. Sporedi je bil pester in izrazit. Nekateri tovarišice so nastopile z zbornim recitativom Kajuhove «Slovenske pesmi». Zelo dobri so bili dueti pionirki, ki so vse prav prijetno iznedilile. Male pionirke, ki so pri baletni skupini, so pokazale, da imajo zelo razvit čut za ritem ter ubranost in skladnost pri baletu. Nastopile so še pionirke z recitacijami, mešani zbor in godba na pihala. Prireditev je popolnoma zadovoljila navzoče občinstvo.

SNG-TRST

V petek 11. novembra je bila repriza «Donosne službe» v Skednju. V soboto 12. novembra je SNG nastopilo z isto igro na Kontovelu. V torek 15. nov. je SNG gostovalo z Ostrovskega «Donosno službo» v Nabrežini. V nedeljo 20. novembra bo ob 10. uri dopoldne premiera Goljeve «Sneguljčice» v Skednju, zvečer istega dne pa bo ob 20. uri predstava iste igre na Kontovelu.

Angela Rakarjeva kot Kukuškina in Drolčeva kot Polina

zaživela. Kontrast k figuri Višnjevskega in tudi življenjski kontrast k figuri Julinke in v vseh onih, ki prav tako mislijo, je osebnost Ane Pavlovne Višnjevske. Ostrovski je dobro poznal življenje in ljudi. Julinka lahko izhaja v zakonu brez prave ljubezni ali medsebojnega spoštovanja, saj ji denar plemeniti značaj. Ana Pavlovna pa je dokaz, da razkošje samo ne daje še sreče. Mnogo življenjskih resnic je Ostrovski nanizal v to igro. Vloga Ane Pavlovne, plemenite, resne, trpeče ženske, ki je bila v življenju opeharjena za svojo srečo, je mojstrsko izdelala Nada Gabrijelečeva do najmanjše podrobnosti.

Dva različna značaja sta Polina in Julinka. Prva čustvena, druga preračunljiva in plehka. Tudi v Polini je dovolj one človečnosti, ki si želi marsikaj, kar za življenje sicer ni nujno potrebno, zato ni verjetno, da je toliko časa obdelovala svojega moža, naj si poskrbi boljše življenje, samo zaradi tega, ker sta jo sestra in mati tako naučili, temveč tudi zaradi same sebe. Zmaga pa sicer v njej njen značaj. Stefka Drolčeva je podala ta lik s toplo čustvenostjo, a kljub temu prepričljivo. Njena igra je učinkovala ves čas naravno, preprosto in prisrčno.

Njeno sestro Julinko pa je igrala Angelca Sancinova. Izdelala je plichkost, površnost in civilizirano omejenost takih ženskih tipov iz vsakodnevne družbe, kot jih srečamo včasih v življenju. Ne moremo si predstavljati teh dveh likov enega brez drugega in igra obeh nosilk teh vlog je bila skladna.

Profigura k nepoštenosti, korupciji je Zadov, sorodnik Višnjevskega. Ostrovski ni mogel iz njega še napraviti junaka, ker bi ne bil še ustrezen tisti dobi. Zadov je človek čustva in človek poštenja, ne pa še človek izrecne borbe proti nasprotnim načelom. V to vlogo je Jožko Lukež položil vso toploto čustva, kot jo narekuje nava te figure. Zato učinkuje ta vloga po nekod nekoliko patetično.

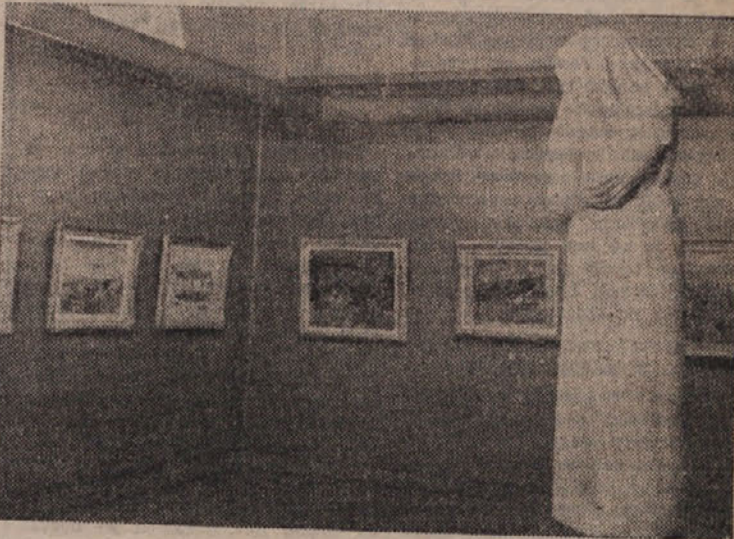
Mikina njegovega prijatelja je dobro izdelal Ernest Zega, vendar pa se ni v svoji igri popolnoma sproščel, ker mu zaradi kratke dobe njegovega odrskega udejstvovanja primanjkuje še odrska rutina.

Vloga Dosuževa, te epizodne figure, je Milan Kosič popolnoma dognal. V ruskem dramskem slovstvu pogosto naletimo na take epizodne figure ki sicer dejanja ne spravijo naprej, ob katerih se pa jasneje oblikujejo načela in nastojanja, vidneje izstopajo osebnosti, in ki pomagajo ustvarjati razpoloženje in okolje k dejanju. Vsestransko jo je izdelal in je vložil vanjo le toliko, kolikor je bilo treba, srda in gneva nad pokvarjenostjo določenih krogov družbe, zagrejenosti, pa zopet je nakazal prepustitev samega sebe toku, v katerega

Ribiški kot (Koper)

Cernigoj

Pogled na del Cernigojeve razstave

je zaplaval, češ da tako nič ne pomaga. S to prepustitvijo in z rahlo zagrenjenim veseljaštvom gre preko vsega, a vzle temu želi v svoji dobi, da bi drugi bili boljši od njega. Vse je Milan Kosič zaokrožil v izvršeno celoto.

Iz vloge Stjoše, sobarice, ki je za razvoj dejanja popolnoma nepomembna, ki označuje le neko okolje, je ustvarila Ema Starčeva tako živ tip, da ga lahko vzporedimo z njenimi kreacijami vodilnejših vlog.

Tudi ostale epizodne figure so bile markantno, umerjeno in smiselno izdelane in je predstava tudi z igranjem: teh vlog postala tako izrecno dobra. Boža Podkrajška ni bilo več spoznatl v tej njegovi maski in kretanjah. Odpadla je raz njega vsaka komična poteza, kot jo rad prida, če je količkej v skladu z vlogo. Anton Požar in Srečko Košir sta bila posrečena uradnika. Dobro sta podala natakarka Silvij Kobal in Julij Guštin.

Tov. prof. Miroslav Ravbar je prevedel ruski tekst v gladko slovenščino, ki se lepo sliši. Jože Cesar je kot scenograf prikazal pri svojih inscenacijah v tem delu pristno razkošje na eni strani in zakrito ter vidno revščino na drugi, tako da so se scenarije pomagale ustvariti ono razpoloženje, ki ga ta komedija zahteva. Gledališka krojačnica je pod vodstvom Sonje Mikuletičeve in po njenih osnutkih odlično izdelala lepe, stilne kostume. In da je bilo prav vse v skladu je tudi Draga Pahorjeva pripravila dobi in oblikam ustrežajoče pričeške.

In prav na koncu naj omenim še režiserja tov. Jožeta Babšča. Ne morem zaradi tega, ker bi bila njegova zasluga za lep uspeh igre najmanjša. Iz tega, kar sem do tu povedal, se da razbrati, da je bilo podajanje skladno pri posameznikih in pri skupinskih nastopih, da je bil tempo realen, da je bila zunanja oprema s celoto skladen del, ki je tej celoti v popolni meri pripomogel do veljave i dr. Vse niti pa je držal v rokah režiser in njegova zasluga je bila pravilna razdelitev vlog, točna in jasna razčlemba vsega poteka dejanja in vključitev posameznih vlog v to dejanje itd. Zato sem omenil režiserja na koncu.

Ob koncu predstave je slavljena, obkrožena od vseh svojih tovarišev, sprejela mnogo voščil, čestitk in darov. Ta slovesnost je bila tako prisrčna, da je ganila slavljeno in vse navzoče.

J. K.

KULTURNA

KRONIKA iz FLRJ in drugod

Pri proslavi 30-letnice slovaške vseučilišne knjižnice Amosa Komenskega v Bratislavi je sedanji ravnatelj te ustanove dr. Jan Caplovič poudaril ogromne zasluge prvega ravnatelja dr. Jana Emleerja, ki je pred 30 leti prevzel bivšo madžarsko knjižnico tedanje pravne fakultete. Danes ima ta knjižnica 400.000 zvezkov in dva dobro organizirana oddelka za slovaško literaturo, ki štejeta 30.000 del. V času prevzema je imela knjižnica samo 60.000 zvezkov, od katerih je bilo komaj 100 slovaških knjig.

V mariborski operi so v nedeljo 6. novembra prvič uprizorili novo slovensko opero «Višnjani» skladatelja Heriberta Svetela. Besedilo sta napisala E. Govekar in režiser F. Golovin po znani Jurčičevi humoristični povesti «Kozlovska sodba v Višnji gorii». Opero je dirigiral skladatelj sam.

Na predlog bratislavskega Društva umetnikov in prijateljev grafike je pripravilo Društvo čeških umetnikov-grafikov «Hollar» v svojih društvenih prostorih v Pragi razstavo slovaške grafike, ki je prva obširna in samostojna razstava izven Slovaške. Razstavljenih je 80 del 16 slovaških grafikov v glavnem lesorezi in litografije, ki so sinteza novejših in najnovejših grafike slovaških umetnikov Fulle, Hložnika, Hollega, Lehotskega, Dubaya, Millega, Zmetaka in drugih.

Flaubertovo knjižnico je prodal Louis Bertrand med vojno francoski akademiji znanosti in umetnosti zaradi finančnih težkoč, v katere je zašel. Akademija je sedaj darovala to knjižnico kraju Croisset in se ta nahaja znova v onem paviljonu, v katerem je Flaubert leta 1880 umrl.

TEHNIKA in ZNANOST

BELI LAK, KI SE NE UMAZE

V nekem znanstvenem laboratoriju se je kemikom posrečilo napraviti belo barvo, ki se ne umaze: Poskusi so trajali pet let. Ta lak so izdelali predvsem zato, da z njim obarvajo drogeve železniških signalnih naprav. Strojevodje namreč mnogo lažje opazijo raznovrstne signale, če so njih drogevi belo obarvani, se pravi, če so obarvani z belimi in črnimi črtami. Vendar so se naprave ob tihih doslej zelo hitro umazale. Nov lak je tako sestavljen, da se sprosti sam čisti. Poleg tega je barva tako močna, da zadoštuje tudi en sam oplesk.

ZASCITA LADJ PRED RJAVENJEM

Rja je velik sovražnik kovinskih ladij. V prodaji so marsikateri opleski, s katerimi obvarujemo kovine pred rjavenjem. Vendar ne preprečijo vsi ti izdelki rjavenja na ladjah. Neka londonska tvrdica je izdelala postopek, imenovan «Lateracs», s katerim lahko preprečimo učinkovanje morske vode na kovine. Spodnji del ladje prevlečemo namreč z nekim opleskom, katerega glavna sestavina je na nek poseben način pripravljen tekoči gum. Ta oplesk se tudi hitro suši. Ladjo lahko splavimo 48 ur po opleskanju.

VELIKANSKI STROJ ZA IZDELAVO ZOBATIH KOLES

Prekoceanski parniki so opremljeni z velikimi pogonskimi stroji. Pa ne samo ti stroji, temveč tudi njih sestavni deli so izredno veliki. Tako so n. pr. izdelali v neki strojni tovarni orjaški stroj za izdelovanje zobatih koles, s katerimi bodo opremljeni parne turbine za parnike. En sam sestavni del tega stroja tehtaja 20 ton. Omenjeni stroj za izdelovanje zobatih koles so za prevoz razstavili v sestavne dele, ki so jih naložili na 20 velikih tovornih avtomobilov. Ta stroj ima 116 vodilnih vzvodov ter ga poganja motor 75 ks.

LAK ZA ZASCITO LESA

Na trg je prišel lak, imenovan «Carbokote», s katerim opleskamo les, da ga zaščitimo pred kvarnim učinkovanjem večine kislin, lugov ter kemijskih topil. Ko se ta lak strdi, ga ni mogoče več odstraniti z lesa. Les zaščititi tudi pred zvišanjem temperature do 163.0C. Zelo učinkovite so nadalje zmesi tega laka z ogljem ter gumijem.

ZAKAJ CVETO KRIZANTEME JESENI?

Nekateri znanstveniki so ugotovili zanimivo dejstvo, da prično cvesti krizanteme šele takrat, ko se dan primerno skrajša, torej šele jeseni. Krajšanje dneva oziroma daljšanje noči povzročijo, da se razvijejo

poplci, ki končno vzcveto. Z različnimi poskusi so dokazali, da preprečimo cvetenje krizantem, če z umetno razsvetljavo skrajšamo temno noč. Če torej umetno krajšamo dan, lahko povzročimo, da cveto krizanteme tudi v drugih letnih časih.

STEKLO, KI GA NI MOGOČE JEDKATI

Vsepopovod vidimo raznovrstna stekla, v katerih so avrezane najrazličnejše risbe. Vendar pa večino teh risb niso vrezovali v steklo, pač pa jih napravijo na ta način, da steklo jedkajo s fluorvodikovo kislino. Ta kislina ima namreč to lastnost, da razjeda steklo. Najprej prekrijejo steklo s posebno snovjo, ki je sestavljena iz različnih voskov, na to prevleko ne učinkuje omenjena kislina. V voščeno prevleko vrežejo zatem razne risbe in izpostavimo steklo param fluorvodikove kisline, se pravi polijejo tako pripravljeno steklo s kislino.

Vendar pa je bila za industrijske obrate, v katerih izdelujejo fluorvodikovo kislino ta lastnost kisline zelo neugodna, ker ne morejo uporabljati steklenih strojnih delov, skozi katere bi lahko opazovali potek izdelave te kisline. Vendar so izdelali sedaj neko novo vrsto stekla, ki je odporno do razkrajajočih učinkov fluorvodikove kisline. To steklo se tali pri 1371.0C ter ga z lahko oblikujemo.

VSAKEMU STROJU SVOJE MAZILO

Delovanje raznovrstnih strojev je različno. Zato moramo mazati vsako vrsto strojev s posebnim mazilom, ki odgovarja potrebam določenega stroja. Da pa ne bi uporabljali nepravilna olja, je izdal ameriški urad za norme, predpise, po katerih naj izdelovalci mazil obarvajo mazila z določenimi barvami. Vsa mazila, ki jih rabimo za stroje so razdelili v osem osnovnih skupin, katerih vsaka je obarvana z značilno barvo. Tako bodo odpravljene razne nevedčnosti.

BARVANJE KOVIN

Casopisi kovinarjev poročajo, da so iznašli nov postopek za barvanje kovin. Železne, kakor tudi ne-železne kovine obarvamo tako, da vtaknemo kovino v barvilno kopel. Določena barvila dobavljajo v obliki soli kakor tudi v tekočem stanju. S temi barvili lahko obarvamo kovine v različnih tonih. Barvana površina je meka in tudi sveti se. Nekatera barvila imajo tudi to dobro lastnost, da zvečajo odpornost kovin do razjedanja.

ZEMELJSKI PLIN JE VAZNA SUROVINA

Nekdaj še niso poznali vrednosti zemeljskega plina, ki prihaja iz različnih razpok kakor tudi iz umetno napravljenih vrtanj na površje zemlje. Uporabljali so ga predvsem za kurjenje. Sedaj izdelujejo iz njega važne dodatke za zboljšanje vrednosti bencina, nadalje ga uporabljajo za izdelovanje umetnega (sintetičnega) gumija, eksplozivnih sredstev, umetnih smol, pleksi-stekla, umetnih vlaken nylon, vinyon, saran. Vendar je pa to le nekaj imen velikega števila proizvodov, ki jih lahko dobimo iz zemeljskega plina.

Prizor iz filma «Kačje gnezdo»

Kačje gnezdo

Naslov filma «Kačje gnezdo» se naslanja na srednjeveško vražo, ki pravi, da je blazneža treba vreči med kače, kjer ga bo strah tako pretresel, da bo ozdravel. Obenem hoče naslov filma poudariti, da so nekatere ameriške blaznice prava kačja gnezda zaradi sistema in ljudi, ki te bolnišnice upravljajo.

Film nas postavi v blaznico, kamor se mora za več mesecev zateči mlada pisateljica. Nje blaznost izvira iz časa, ko je bila še otrok. Nekoč se ji je zazdelo, da je oče več ne ljubi, in zaželela si je, da bi umrl, ko pa je oče ves umrl, si je podzavestno očitala, da je ona kriva njegove smrti. Od tedaj je v vsakem človeku, ki jo je ljubil, videla svojega očeta in se ga bala. Ta njen strah podkrepi še smrt njenega zaročenca. V bolnišnici se nekemu zdravniku posreči, da jo ozdravi, čim najde vzroke njene bolezni. Tako prisostvujemo zdravljenju, po psihoanalitični metodi in vsem naporom mlade blazne žene, ki se trudi, da bi v svetlih trenutkih izpovedala pretekle dogodke.

Film «Kačje gnezdo» je neke vrste reportaža, ki nam hoče odkriti strahotno usodo blaznežev. V neprijetnih bolniških sobah z rešetkami in visokimi stenami, po katerih se plazijo pošastne sence blaznežev, se odigravajo strahotne scene. Sredi teh grozot pa se razvija močna borba med nesrečo Virginije in tesnobnim upanjem njenega moža ter mirnim zaupanjem zdravnika. In vsa ta borba je globoko občutena, človečanska in pristna; močno pa pade film v scenah, ki hočejo učinkovati s histeričnimi krčki in vsemogočim prikazovanjem pobjaznehih žensk. Razumeti ne moremo, kako je mogel režiser izva-

biti stanje nesrečnežev, da bi z njim vzbujal v gledalcih grozo in večasih celo smeh; s tem je žalil človeško usmiljenje in tudi vse, ki posvečajo ves svoj trud zdravljenju blaznežev. Upamo pa, da je na svetu malo bolnišnic, kjer bi uživali duševno bolni tako malo pomoči, tolažbe in sočutja, kakor smo videli v filmu. Mnoga sredstva torej, ki se jih film poslužuje, zmanjšajo vernost režiserjevega prizadevanja, da pokaže z znanstvenimi metodami zdravljenje duševno bolnih. Kljub temu pa nam film marsikaj pove. Kakor v večini ameriških filmov je tu postavljen socialni problem, a ne rešen. Film je tudi vzgojnega pomena. Opozarja nas, kako važno je ravnanje z otrokom v najpomembnejši mladosti in da z ljubeznijo lahko rešimo dušo, ki je zašla v temo.

Nekaj nenavadnega pa je film zlasti zaradi odlične igre Olivije de Havilland. Dramatičnost filma izredno poudari njen izraz, njen pogled, s katerim neprestano vprašuje sebe in okolico, kaj jo je privlelo v nesrečo. Film je tudi tehnično izredno zanimiv.

Na kongresu filmskih delavcev kulturnega filma v Hamburgu so med drugim filmy prikazovali tudi francoski film «Človek človeku» v katerem je prikazan ustanovitelj Rdečega križa.

Francoski kritiki se hočejo prepričati, če ima francosko prebivalstvo res slab okus glede filmov kakor se splošno govori. Zato bodo ustanovili v Parizu posebno kinodvorano za preizkušnjo ljudskega mnenja.

Filmska KRONIKA

Medtem ko je bilo na Hrvaškem v začetku petletke 160 kinematografov, jih je bilo konec leta 1947 že 177, konec leta 1948 — 194, po prvi polovici petletnega plana pa 206, konec prve petletke pa jih bo 319.

«Odgovor narodu» je naslov dokumentarnega filma, ki ga je po scenariju Slobodana Jovičiča izdelalo filmsko podjetje «Boena-film».

Znanj sovjetski režiser Mark Donatsoj snema nov film «V zemlji srcornih kisic». To je film iz življenja Eskimov, ki žive v najoddaljenejših krajih SZ na Cukotki, rtiču med Azijo in Ameriko.

Filmske ekipe narodno-osvobodilne armade na Kitajskem so snemale zločme kuomintanških čet v Taijvanu. Film bodo uporabili pri sodbi kuomintanških vojnih zločincev.

Prvi film Nove Kitajске nosi naslov «Mesta». V njem so prikazani napori kitajskih delavcev in tehnikov, ki pod vodstvom partijskih organizacij sodelujejo v narodno-osvobodilni vojski.

Italijanska igralka Ana Magnani bo zapustila film, da se pridruži igralski družini, ki bo gostovala s 4 dramskimi deli v Rimu, Milanu, Franciji in Angliji.

List «Parisien» je določil komisijo, ki mora vsak mesec podeliti nagrado dvema najboljšima filmoma, ki ju igrajo v Parizu. V mesecu oktobru sta bila odlikovana 2 italijanska filma «Pod rimskim soncem» ter «Rin, svobodno mesto». Obenem žanje v Parizu velike uspehe film «Tatovi kolesa».

Na prvi mednarodni razstavi za televizijo v Milanu je skupina Italijanov, imenovana «Addicolor», prinesla reštev vprašanja industrijskega izdelovanja novih barv, bolj primernih za film in televizijo kot dosedanje.

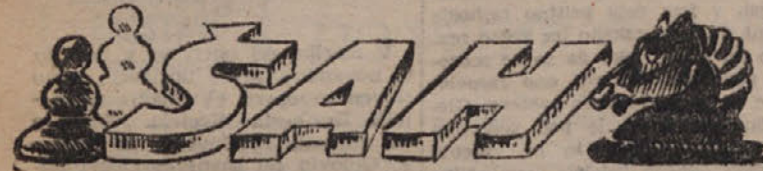
RADIO JUGOSLOVANSKE CONE TRSTA

Vsak torek, sredo, četrtek in petek od 17.30-17.45 oddaja: «Aktualni politični pregled» (ital.).

PETEK 18.11.1949: 13.15-13.35: Igra saksofonist Drazil Srečko. 13.45-14.00: Ljudska univerza (sl.). 17.45-18.00: Italijanske pesmi. 18.30-18.45: Sportni pregled (ital.). 18.45-19.00: Ozornik (ital.). 19.45-20.00: Hrvatska kulturna oddaja. 20.00-20.30: Uganite kaj igramo (slov.). 20.50-21.00: Z našim ljudstvom (it.). 21.00-21.30: Poje tržaški komorni zbor pod v. Ubalda Vrabca. 21.30-21.50: Brahms: sonata za violino in klavir - izvaja Karlo Rupel in Marjan Lipovšek. 22.00-22.20: Zivljenje jugoslovanskih narodov (sl.).

SOBOTA 19.11.1949: 13.15-13.35: Narodne pesmi pojeta Kozem Rožica in Trobec Danica. 13.45-14.00: Gospodarski pregled (ital.). 18.00-18.30: Iz opernega sveta. 18.30-19.00: Pionirska oddaja (ital.). 20.00-20.30: Mendelssohn: Koncert za violino-orkester. 20.30-20.45: Politični pregled (slov.). 21.00-21.30: Veder sobotni večer (slov.). 21.30-22.00: Igra zabavni orkester pod v. Bojana Adamiča.

NEDELJA 20.11.1949: 8.15-9.00: Znane orkestralne skladbe. 9.00-9.30: Kmetijska ura (slov.). 9.30-10.00: Kmetijska ura (ital.). 10.00-10.45: Iz jugoslovanske glasbene folklore. 10.45-11.15: Zivljenje Hrvatov v Bujsčini. 11.45-12.00: Našim ženam (slov.). 12.00-12.45: Glasba po željah (slov.). 13.15-14.00: Glasba po željah (ital.). 14.00-14.30: Pionirska oddaja (slov.). 18.15-19.00: Oddaja za podeželje. 20.00-20.30: Klavirske skladbe. 20.30-20.45: Politični komentar (ital.). 21.00-22.00: Glasna igra (ital.). 22.00-22.30: Orkestralna glasba. 22.30-23.40: Sportni pregled (ital.).

HOLANDSKA OBRAMBA

Beli: Novotoljnov, Crni: Cistjakov.

1. d2-d4	e7-e6
2. Sg1-f3	f7-f5
To je uvod v sistem holandske obrambe, kjer dobi črna lepo igro na kraljevem krilu. Napad je pa dvorezen. Če se beli dobro ubrani napada, postanejo slabosti točke 17, ki je vedno najobudljivvejša, nevarne. Posledice, ki pa nastanejo po mehki beli igri, kakor je tu tudi slučaj, pa so lahko za belega usodne.	
3. e7-e4	Sg8-f6
4. g2-g3	Lf8-e7
5. Sb1-c3	0-0
6. d4-d5	
Prenajljena je popustitev nape-tostj v središču. Beli pa ima namen, da skrene iz običajne poti in da partija ne bi zašla preveč v teoretične vode.	
6. —	e6-d5:
7. c4-d5:	

Bolje je 7. Sd5:, ker postane amet na d5 preveč izpostavljen.	
7. —	Sf6-e4
8. Lf1-g2	
Slabo je 8. Se4?: fe4; 9. Sd4 Lb4 + 10. Ld2 Df6 z dobljeno igro.	
8. —	Se4-c3:
9. b2-c3:	Le7-f6
Lovca je na tem mestu mnogo močnejši od nasprotnikovega.	
10. Lc1-b2	
Tu je lovca preveč pasiven. Možno je bilo kriti kmeta c3 z dame, na c2 ali b3, a lovca bi mogoč sto-piti na mnogo boljše mesto e3.	
10. —	Sb8-a6
11. Sf3-d4	e7-g6
12. 0-0	Sa6-c5
13. Dd1-c2	d7-d6
14. Tal-e1	
Dobra ideja bi bila poskušati zamenjati črna lovca n. pr. s c4 ter nato Sb3. Beli bi imel še kar do-oro igro.	
14. —	Lc8-d7

15. Lb2-c1?	
Se vedno je bilo c4 bolje. Beli je iniciativo že izgubil.	
15. —	Ld6-g7
16. L2-h4	
Staro pravilo pravi, da se kmete pred kraljem v obrambi ne sme premikati. Kraljeva postojanka bo kmalu tarča črnih napadov.	
16. —	Dd6-f6
17. e2-e3?	
Beli igra brez pravega plana. Ni jasno, zakaj se je beli odločil za to potezo, kaj je vendar v 15. potezi igral Lc1? Vsekakor z namenom da ga uporabi na diagonali C1-h6.	
17. —	Ta8-e8
18. c3-c4	f5-f4!
Najboljši odgovor na 16. potezo belega Sedaj črna popolnoma razbije kraljevo krilo.	
19. Lc1-b2	
Nevarno bi bilo g4.	
19. —	f4-g3:
20. f2-g3:	Df6-e5
21. Tel-e8:+	
Tudi po Kh2 ne bi belega rešilo n. pr. 21. — Tf1: 22. Lf1: Se4 23. Dd2 Tf8 z močnim in odločilnim napadom. Poteza v partiji pa prinese takoj presentljivo odlo-čitev.	
21. —	Te8-f8:
22. Kd1-f2	De5-g3:+
Tega pač beli ni pričakoval. Beli ne sme vzeti dame, ker je z Le5	

mat. Beli se vda, ker ne more nuditi nobenega odpora več.

Ing. SIKOSEK BORIS

Šahovska olimpiada bo v Jugoslaviji l. 1950

Pred dnevi je imela v Parzu kongres mednarodna šahovska zveza FIDE ob 25letnici svojega obstoja. Razen pregleda delovanja zveze, so na tem kongresu sprejeli Botvinnikov predlog za način bodočega tekmovanja v borbi za najvišji naslov. Po tem predlogu bo dvoboj za naslov svetovnega prvaka vsako peto leto. Turnir 14 kandidatov za nasprotnika v dvoboju s svetovnim prvacom bo v aprilu prihodnjega leta na Madžarskem. Zelo verjetno je, da se bo tega turnirja udeležil tudi Jugoslovian Trifunović.

Za organizacijo svetovne olimpiade, ki bo prihodnje leto, sta se potegovali Jugoslavija in Češkoslovaška in izglasovan je bil predlog za Jugoslavijo. Na tem tekmovanju bo sodelovalo 40 držav s 300 najboljšimi igralci na svetu. Kongres je tudi podelil naslove za mednarodne velemojstre in mednarodne mojstre. Naziv mednarodnega velemojstra je oči Jugoslovancov dobil dr. Milan Vidmar.

**24 NOVIH REKORDOV
V LAHKI ATLETIKI**

Sedaj, ko so zadnji tekači zapustili tekališče in so metalci in skakači prenehali s treningom, je nastopil čas, da kritično pregledamo njih uspehe. Letos je položaj v lahki atletiki v Jugoslaviji izredno zanimiv. Jugoslavija je bila letos država, ki je postavila ali izenačila največ novih državnih rekordov. Zanimivo je tudi, kako se je dvigalo po osvoboditvi število novih ali izenačenih državnih rekordov:

1945	1
1946	11
1947	26
1948	27
1949	42

Po osvoboditvi so skupno dosegli ali izenačili 107 državnih rekordov.

Od 26 disciplin v atletiki, o katerih vodi lahkotletška zveza evidenco rekordov, so lahkotletci postavili nove

**V VSAKO
SLOVENSKO HIŠO
LJUDSKI
TEDNIK!**

rekorde letos v 20 disciplinah.

Obveščajo je samo še 6 rekordov, in sicer v skoku v daljino — 732 cm (1946), v metanju kopja — 70,86 m (1948), v teku na 100 m — 10,7 sek. (1935), v troskoku — 14,35 m — (1938), teku na 400 m z zaprekami — 54,7 sek. — (1936) in v teku na 110 m z zaprekami — 15,0 sek. Vendar pa vse kaže, da ni več dolgo, ko bodo tudi v teh disciplinah postavljeni novi rezultati. Tako imajo v FLRJ v teku na 100 m že 2 šprinterja, ki tečeta z 10,8 sek. (Jovančič in Brnad) v teku 110 m z zaprekami je dosegel Zurkovič 15,4 sek., Srb pa 15,5 sek., v teku na 400 m z zaprekami je Zupančič samo za tridesetinko sekunde slabši, v troskoku pa manjka Zagorcu 5 cm, Rajčiču pa 1 cm, da dosežeta stari rekord.

Vrednost lahkotletike ene države lahko najbolje sodimo po povprečnem rezultatu najboljših desetih lahkotletcev. V Jugoslaviji je že cela vrsta lahkotletcev, ki so dosegli v posameznih disciplinah veliko izenačenj. Tudi to moramo šteti za uspeh, ki so ga dosegli v letošnjem letu. Povprečni rezultati so skoro v vseh disciplinah izboljšani, v nekaterih celo znatno. Tako je v teku na 800 m povprečna vrednost desetih najboljših rezultatov 1:75,1 min, na 1500 m — 3:59,1 min, na 500 m — 15:06,7 min, skoku v višino 181,5 cm, metanju diska 43,02 m, metanju kladiva — 46,30 m, desetboju — 5,594 poenov itd. Zanimivo je tudi, da je na primer deseti v teku na 200 m tekel 23,2 sek., na 800 m — 1:58,6 min, skočil v višino 178 cm, v daljino — 688 cm, vrgeč disk 40,80 m itd. Edino niso bili popravljeni povprečni rezultati prejšnjih let v teku na 100 m (1946 — 11,02 in 1949 — 11,03), v metanju kopja (1948 — 59,02 m in 1949 — 58,83 m) in v štafeti 4x400 m (1948 — 3:26,3 min in 1949 — 3:27,0 min).

Karakteristično je tudi za vse discipline, da vrednost povprečnih rezultatov stalno raste. Vsako novo leto prinaša tudi boljše rezultate, kar kaže na stalni vzpon atletskega športa v Jugoslaviji. Nekaj primerov:

tek 200 m:	tek 800 m:
1945 23,80	1945 2,04,1
1946 23,06	1946 2,00,3
1947 22,92	1947 1,58,9
1948 22,91	1948 1,57,3
1949 22,47	1949 1,57,1
skok s palico:	met diska:
1945 325	1945 38,26
1946 344	1946 40,89
1947 352	1947 40,95
1948 355	1948 42,24
1949 364	1949 43,02

**Avstrija premagala Jugoslavijo
v prijateljski tekmi v Beogradu**

Če se spomnimo, kako smo bili presenečeni ob rezultatu 1:1 v tekmi med Jugoslavijo in Francijo v Beogradu in primerjamo te danje naše občutke z občutki te nedelje, ko smo poslušali tekmo med Jugoslavijo in Avstrijo, lahko opazimo bistveno razliko: na presenečenja smo se že navadili. Sedaj, ko je zopet poteklo nekaj dni pa celo opazimo, da smo se docela sprijaznili s tem dejstvom. Pred tekmo bi imeli vsakega za bedaka, če bi trdil, da je mogoč rezultat 5:2 za Avstrijo in ne narobe. Na vsak način je bil ta rezultat potreben. Tako so si jugoslovanski strokovnjaki lahko ogledali svoje moštvo tudi v tej novi postavi, da bodo lažje izbirali za odločilno nogometno srečanje s Francijo v Italiji. Zopet bodo šli resno k delu in upamo, da bodo Spitzovi edeč-kia končno le svojo nalogo izpolnili. To je danes več kot potrebno, če misli Jugoslavija v Brazilijo.

Jugoslavija je nastopila to pot v postavi: Soštarič, Colič, Stankovič, Čajkovski I., Jovanovič, Jakovetič (Djajič), Vukosavljevič, Bobek, Mitlič, Čajkovski II. in Vukas. Avstrijsko reprezentanco pa so sestavljali: Lemann, Happel, Rokl, Hanappl, Oewirk, Joksch, Strittich, Decker, Huber, Stojaspal, Aurednik. Avstrija je zaslužno premagala apatično moštvo, ki ni znalo ničesar pametnega podvzeti. Gledalec na novem stadionu JA je bilo nad 60.000. Jugoslovanski igralci so izjavili, da so bili zaslužno premagani.

V prvem polčasu so imeli Jugoslovani številne prilike, da dosežejo gol in to že v prvih 17. minutah. Prva dva gola sta izenačila Jugoslovane. Avstrijci so igrali s kratkimi pasovi za desno stran, vse so izvajali enotavno in brez okrevanja. Jugoslovani pa so v napadu kombinirali, napadali v širino namesto preko dobrih igralnikov Vukosavljeviča in Vukasa. Slaba gra Jakovetiča, ki ni povezoval desne zveze, je mnogo pripomogla, da so napadali Avstrijci uspešno preko desne strani.

V 14. min. drugega polčasa je Bobek znižal rezultat na 2:3. Jugoslovani so zastreljali enajstmetrovko in vili Avstrijem nove korajže. Drugo enajstmetrovko je Stankovič, kakor preje Vukosavljevič streljal preko gola. Avstrijci so zaigrali še koristne-

je in končno zvišali rezultat na 5:2. Napolitanec Gamba je o tej tekmi dejal: Najboljše je bilo avstrijsko krilo Strittich v jugoslovanskem moštvu pa desno krilo Vukosavljevič. Strittich je igral odlično, sprejemal zoge vedno svoboden in brez okrevanja streljal iz vsake pozicije. Razen njega so se še odlikovali Decker, Oewirk in vratar Zeemann ter desni branilec Rokl.

V moštvo Jugoslavije so bili zadovoljivi Vukosavljevič, Mitlič, Jovanovič in Colič. Colič je zamenjal obolelega Horvata zelo dobro in je bil najuspešnejši v obrambi. Jakovetiča je zamenjal v drugem polčasu Djajič, ki je v neki meri povezal krilo vrsto, da je bila igra Jugoslovancev v drugem polčasu boljše kot v prvem. Napad je bil neučinkovit, Bobek, Čajkovski II. in Mitlič niso izpolnili tega, kar se je od njih pričakovalo.

**Strein pred Fontanotom
v Pulju**

Kolesarska tekma v Pulju v nedeljo, se je vršila ob prisotnosti jugoslovanskih in tržaških kolesarjev. Proga je bila dolga 126 km. Po hudji borbi, posebno s Tržačanom Fontanotom je zmagal Jugoslovane Strain s časom 4:1, 20 ur. Drugi je bil Fontanot, tretji Pešič, nato so pa sledili Bobek, Kozlica, Gallo (Pulj), Crnobrnja, Zivojevič, Poklen (Istra).

Odlični rezultati Jugoslovancev na svetovnem prvenstvu v streljanju

V svetovnem prvenstvu v streljanju je Jugoslavija zasedla drugo mesto v streljanju z vojaško puško. Prvo mesto je zasedla Švedska z 2.534 točkami, Jugoslavija je dosegla 2.490, Švica 2.486, Argentina 2.484, Finska 2.452 točk itd. Jugoslovane Stevan Prauhart je v prvenstvu posameznikov dosegel v tej disciplini 514 točk in se plasiral na osmo mesto med najboljšimi strelci sveta. Še večji uspeh so dosegli Jugoslovani v streljanju z vojaško puško - 3 serije po 3 strele iz vsakega položaja, kar da skupno 26 strelcov. Prvo in drugo mesto si delita Luna (Argentina) in Jovan Kratochvil (FLRJ), ki sta oba dosegla po 260 točk. Tretje in četrto mesto sta dosegla Prauhart in Tošnič z 258 točkami, šesto Markovič z 257 točkami, sedmo Mihorko in enajsto Čestnik. Za Jugoslovane so se plasirali odlični izstrelci, kot Herber, Grining in drugi.

Avstrija B-Jugoslavija B 3:1

Da bi ne bilo na Dunaju drugače, kot v Beogradu, je tam tudi Jugoslavija B nepričakovano izgubila proti Avstriji B s 3:1. Gol za Jugoslavijo je dal Pajević.

Francija-ČSR 1:1

Francija je igrala v nedeljo v Parizu z reprezentanco ČSR. Pravijo, da sta bili moštvi precej enakovredni in da bi bil boljši neodločen rezultat, kot pa zmaga Francije 1:0. Francoska reprezentanca je nastopila v spremenjeni postavi: Ibrir, Huguet, Marche, Cuisard, Honne, Lusiano, Baillet, Carre, Baratte, Strappe, Lechantre.

V srečanjih za svetovno prvenstvo sta se srečala prejšnji teden Škotska in Galles, ki sta se zedinila z 2:0 za Škotsko. V tej skupini se bosta srečali v nedeljo Anglija in Irland. Irska se je to nedeljo srečala s Švedsko. Zmagala je Švedska s 3:1. Povratno srečanje bo v Stockholmu.

Slika iz tekme med Brtoniglo in Ponzianino. Brtonigla se je pošteno upirala napadom svojih nasprotnikov, njen vratar je že težko reševal položaj. Vendar se je ubranila v prvem polčasu vseh napadov Ponzianine.

TRŽAŠKO PRVENSTVO

Ta teden bo odločeno: Aurora ali Arrigoni

«V tržaškem prvenstvu bo prišlo do zamenjave prvega mesta na kvalifikacijski lestvici? S tem vprašanjem smo se bavili že v naši zadnji številki in vse kaže, da bomo imeli odgovor že do prihodne nedelje. Arrigoni za sedaj že vedno vodi. Odigral je 7 tekem, vendar jih ima priznanih samo 6. Za srečanje z Novim gradom še ni padla odločitev tehnične komisije: če je bil Arrigoni kriv, da so na igrišču nastali neredi ali ne. Če se dogodi prvo, tedaj bo prišel Arrigoni na drugo mesto. Tjki za njim je namreč Aurora, ki si je letos že marsikaj privoščila in ima samo slabšo razliko golov kot Arrigoni. Aurora je to nedeljo igrala s Sv. Ivanom. Ta je imel to pot očitno smolo. Njegov vratar je bil v 36. minuti prvega polčasa poškodovan, da je moral zapustiti igrišče. Nadomestila ga je rezerva, s katero je imela Aurora lažje delo, tako da je zaključila tekmo z 2:0.

Piran ima isto število točk kot Sv. Ivan (10). Prav počasi odkriva svoje namere, da se boče prvim že bolj približati. V nedeljo je gostoval v Novem gradu, kjer se je srečal z domačim sicer odličnim, vendar tehnično malo slabšim moštvom. Piran je tekmo dobil po zaslugi dobrega napadalnega tria z 2:0.

Zanimivo tekmo smo videli v Trstu na stadionu «1. maja» med Ponzianino in Brtoniglo. Brtonigla je prišla na igrišče samo z 10 možmi. Ponzianini se je ves prvi polčas resno upirala. Včasih so sicer nastale pred njenim golom težke situacije, toda vratar Burlo jih je z odličnostjo reševal. Brtonigla je šla celo v napad, najraje preko svojega dobrega desnega krila. Vratar Ponzianine Velussi je moral večkrat prav resno posredovati. Nereča za Brtoniglo se je pričela v

četrti minuti drugega polčasa. Padel je prvi gol za Ponzianino. Jasno je bilo že prej, da bo moral ta trenutek enkrat priti. S samo 10 možmi se je Brtonigla že dovolj časa upirala dobri Ponzianini. Do konca sta padla še dva gola, oba v korist Ponzianine.

Druga tekma, ki so jo v nedeljo odigrali na stadionu «1. maja» v Trstu, ni bila prav nič manj zanimiva od prve. Nova Gorica je bila v odlični formi, tehnično je bila tudi boljše od Montebella. Kot vsi vemo, je «glava» Montebella njegov odlični vratar Pitacco. Ta se je v pričetku igre ponesrečil in tako je bil Montebello na milost in nemilost prepuščen Novi Gorici, ki se je zavedala, kaj je s tem Montebello izgubil. Tekma se je končala s 5:3. Najboljša sta bila na igrišču branilca Montebella Tedesco in Sterle I., pri Novi Gorici pa se je najbolj odlikovalo njeno levo krilo Gorian.

Kronika te nedelje teži na vratarjih. Vratar Meduze Mondo je bil tisti, ki je preprečil, da ni njegovo moštvo v Sovodnjah izgubilo proti Gorici. Tekma se je končala z 1:1. Goričani so bili tehnično boljše.

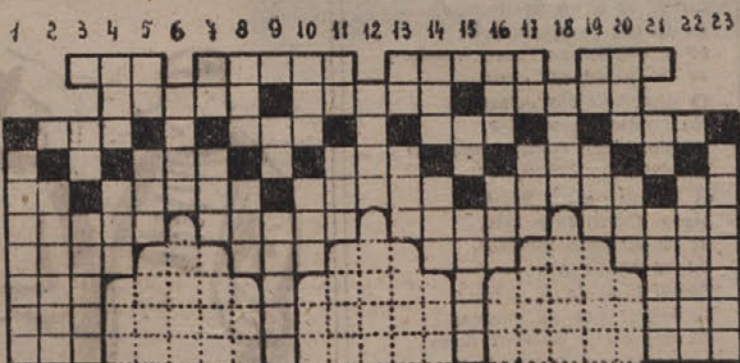
Openec so v Umagu presenetili. Premagali so tamkajšnje moštvo s 4:3. Igra je bila zelo živahna in ostra.

Tudi Govorčin šele na drugem mestu

Prav tako je bila v Pulju tudi tekma v hitri hoji. Borba se je na njej razvijala med Jurečičem in Govorčinom Jurečič je progno 10 km prehodil v času 46,9 min, kar je zelo dober rezultat. Drugi je bil Govorčin, tretji Corsi, Sabadin, Vidali, Meneghetti itd.

ZA BISTRE GLAVE

MOST

VODORAVNO: A. uradni spis, jasnovidec, ogrska pokrajina, naziv; B. označuje moderno plesno muziko, mož postave, žensko ime; C. prometna zveza, turški gospod, glas, slov, goraj; C. organ vida, španski spolnik, sporna država; D. nota, japonsko mesto, jed, evropsko mesto, polovica plana; E. riba, o kateri je pisal «Ljudski tednik» v zadnji številki, muzikalna kompozicija, obteka, hanski po-glavar; F. prodajalnik oprema (tujka), nagoni; francoski prijatelj, majhen delec; G. predplačilo, sorodnik; H. gornji del pri korenju ali repli, kraj na Notranjskem; I. žensko ime, žensko ime.

NAVPIČNO: 1. pripadniki velikega plemena; 2. gora na meji Turčije-ZSSR; 3. središče, žensko ime; 4. Zival, pesem; 5. zaimek, žuželka; 6. pav, davnina; 7. zaimek, kraj v Istri; 8. žensko ime, umetnost (lat.); 9. okrajšava za enoto pri tež, rusko jezero; 10. doba (tujka), del voza; 11. pri-slov, žensko ime; 12. deska; 13. vez-nik, čubilo; 14. priprava za merjenje časa, žensko ime; 15. vzpodludna be-

seča, stara Ljubljana; 16. moško ime, veznik; 17. mera, število; 18. zgodovinsko mesto pri Padovi; 19. veznik, zaimek; 20. poljska cvetlica, žensko ime; 21. nota, parnik na progi Trst-Koper; 22. vojaška ednica (tujka), 23. zadrega.

OBOKI

VODORAVNO: F. začimba, začimba, del hiše; G. vrsta blaga, vojaški premik, skladišče za žito; H. mesto v ZSSR, mesto v Kanadi, prevara; I. mera za ocenjevanje dragih kovin, oseba iz Gogoljevih spisov, osebe iz francoske revolucije.

NAVPIČNO:

4. primitivno orožje; 5. dve veliki posodi; 6. naviti lasje; 7. ograja; 8. del rastline; 10. prometna zveza; 11. vojaška oznaka za višino; 12. Bevkov roman; 13. nočna ptica; 14. nemški spolnik; 16. negotova obtožba; 17. ločilo; 18. obrtnik; 19. klasična go-spa; 20. čebelji izdelek.

REŠITEV

VODORAVNO: 3 tenor, 6 veselje, 7 nizka, 8 mrak, 10 vlom, 13 le, 14 Ivana, 17 bo, 18 dasi, 19 Ana, 20 LMDB, 22 roke, 23 grape, 25 Eros, 26 Anton, 27 otava, 28 boste, 29 kras, 31 erar, 34 zlo, 35 tak, 37 pav, 39 sloga, 41 lesen, 42 opora, 43 notes, 44 vi, 45 kl.

NAVPIČNO: 1 nesl, 2 kolk, 3 tenki, 4 neznana, 5 rjava, 8 mlaka, 9

resen, 11 odmev, 12 modra, 15 varnost, 16 napotek, 18 do, 21 bo, 23 goba, 24 eter, 29 klop, 30 rogovi, 32 apetit, 33 rase, 34 zlo, 36 ar, 38 ves, 40 ar, 41 lok.

IZŽREBANJA

Za rešitve v naših zadnjih številkah so bili to pot izžrebani naslednji reševalci, ki bodo dobili za nagrado slovensko knjigo:

Franc Habe, Komei Silvester, Primožič Silvina, Janak France, Anžič Jožica in Kerševan Mario.

Kupon št. 131

za nagrado tekmovanje
Ljudskega tednika

Odgovorni urednik
KAVS FRANC
Tiska z dovoljenjem AIS-a
Tržaški tiskarski zavod
v Trstu, ulica Montecchi 8
Rokopisi se ne vračajo

ENERGIJE NIMAJO

V Trstu je nastopilo občutno po manjkanje električne energije, podobno kot po vsej Italiji

VIDALJEV SIMPATIZER IZ GIUNTINIH KROGOV: Plemeniti kolega, zakaj pa ste postali tako malo aktivni proti našim skupnim sovražnikom?
VIDALI: Plemeniti kolega, ker dobivamo premalo energije iz Italije...

Dr. Hlavaty in „Delo“

«Delo» je o zobozdravniku dr. Hlavatyju napisalo, da je mesar človeških čeljusti. Resnici na ljubo mora «Kraška burja» ugotoviti, da je omenjeni doktor za «Delo» postal to šele po resoluciji Informbiroja. V tistih časih namreč, ko resolucije še ni bilo, je bil dr. Hlavaty dober celo očetu «Delo» Vidaliju, da mu je popravil gnile škrbine brez vsake mearsarske primesi.

piše

JUCI

Draga Juca!

Ko sem zadnjič v Bazovici po opravih se mudila, na en očenaš sem v cerkev iz navade že stopila.

Lepa Tarzanova slika tam ljudem je oznanjevala, kdaj da v kinu so predstave; veš, da sem se nasmejala.

Zupan Zivec izkoristi tudi cerkev za svoj kino, kmalu v njo še sod prinese, da bo ljudstvu točil vino.

Kristus nekdanj Farizeje ven iz cerkve je zapodil zdaj pa v božjem hramu Tarzan z opico se je zaplodil.

Res, pobožna je ta gesta, to pač mora se priznati, zdaj reklamo le še v kino treba je za cerkev dati.

In tako bo mož pobožen v kinu se na mašo spomnil, Tarzan v cerkvi pa te vljudno bo na Zivčev kino opomnil.

Kakor Rusija poroča cela truma generalov iz Amerike se drenja okrog Titovih vogalov.

Beograd da je prepoln te zapadne invazije, ta vest je zato nastala, da se Rokosovski unije!

Takšnih rac, kot so sovjetske, ni nikjer drugje dobiti, kominform takšnim racam, možnost dal na svet je priti.

Na mednarodnih pomenkih pravke so prišle v navado, Rusi radi jih delijo, kadar gre za bratsko vlado.

Ce je to v korist države, ki jo vse je spoštovalo, to v doglednem času kmalu se bo jasno pokazalo.

O pravicah človeških Rusi mnogo govorijo, vendar deca rodnim staršem povrniti ne želijo.

A Vidali po gnojiščih stare dokumente išče, ki so pa tako neumni, da se smeje jim še piše.

Slabo kaže temu možu, še lagati več ne zmore, pa čeprav iz Moskve dane so za to mu vse podpore.

Morda s temi dokumenti rad bi tak proces napravil, kot ga v Pešti Kominform zoper Rajka je skup napravil.

Vendar ljudstvo ni neumno Meksikanca vsi poznajo, in njegovim lažnim tvorbam vere prav nič več ne dajo.

Ljuba moja, bom končala, in ostani čila, zdrava; «Delo» pa nikar ne čitaj, da se ti ne zmeša glava!

Te pozdravlja
Tvoja Pepa

PRAVICA NA KOLESIH

Tržaško sodišče je oprostilo dve antifašistki, ki ju je pred volitvami obsodilo, sedaj po volitvah pa ju spoznalo za nedolžni. Pač dva obraza naše Justice.

JUSTO IN RIKO

JUSTO: Oštja, fanj se držiš, Riko. Jes se ti čudem.

RIKO: Zekej? Kej me kej manka?

JUSTO: Jes be rjiku, de ja. Kej te «Burja» ne pejgla zeduoste? Kej te jezi?

RIKO: Tu nej neč! Nej me rečejuo magari stu buotu, de sm an uasu, me nej duoste mar. Samuo de ne be pršli ne druge stvari.

JUSTO: Kej pej je tašnega?

RIKO: Tebe buom pavejdou, ma drži zase! Ce be uoni tam pr «Burja» znali, kej se zdej dela u Društvenem domu, ke tam samu plijejuo Amerikani jenu šenjorine jen druga mularija jenu tisti tri uopenski cukki, ki držjuo še z manuo, jen čen be znali, da sem jes rezbiu Prosvetnuo društvo, jen če be znali, keku se Uopenci željuo anu paštenuo zabavuo jen keku jeh grize, ki vidujo, da grje Slovenskuo gledališče u use druge kraje, samuo ne Uopćine ga nej, puotle be se me «Burjas» še bulj sposuodla. Jen če be pej Uopenci use tu znali, ne, ne, nečem nanka mislet...

JUSTO: Ben, ben, patalaži se! Buom pršou jes z muojim teatrom na Uopćine.

RIKO: Buoš anuo uoštiu! Ke se še manj vreden ku jes!

JUSTO: A teku! Se zbadat me češ? Ne buoš, sine! Jes sm segurnuo menj vreden ku ti, zelu, ke nejsm pabirou soude za «spomenik padlim» jen...

RIKO: Muoč, muoč, Justo dragi! Ze skuži buh, muoč, de te kašn ne čuje!

Pojasnilo

«V zvezji z raznimi vestmi, da mi, vidalijevci, uničujemo Enotne sindikate, pojasnujemo v brk tem vestem, da smo pravkar ustanovili novo sindikalno vejo - sindikat naših prepeških aktivistov, katerih življenjski interesi so spričo miroljubnost tržaških naprednih ljudi, postali resno ogrožen».

Iz pisarne doglavnika generalnega sekretarja
Redič I. r.

Spodrsnilo se ji je

Hudo je, če se komu spodrsne in res ni lepo, da se pri tem ljudje več ali manj široko smejejo odnošno smehljajo. Toda kaj se hoče, ko je pa človek tako ustvarjen?! In ker je «Burja» tudi le sad človeških naporov, nam ne bo nihče zameril, da smo se malo nasmehnili, ko smo v «Demokraciji» z dne 11. t. m. brali članek «Umrli je mož». Pod tem naslovom se omenjeni list spominja pokojnega trnovskega dekana Karla Jamnika opisujoč uspešno in vsestransko delo zaslužnega

pokojnika. Med drugim pravi:

«Ze pri požigu sedmih slovenskih vasi v Bistriški dolini na dan Sv. rešnjega telesa leta 1942, ko so italijanski škvadristi postrelili na desetine nedolžnih ljudi, je pomagal, kjer je le mogel...».

Saj vemo, da pokojni dekan ni pomagal pri požigu ne pri ubijanju. Spodrsnilo se je pač «Demokraciji», ki — reva — mora tako neznanstvo hiteti, da v teku enega tedna spiše cele štiri strani takih in podobnih smešnic.

Nova

pogruntavščina

RUSKI AKADEMIK: «Dognal sem, da je bil razen Ahila tudi Efiat ruskega porekla.

STARESINA AKADEMIKOV: «Motiš se, tovariš. V skladu z našo politično linijo more biti Efiat lahko samo Jugoslovan».

Po slabi tovarišiji rada glava boli

Za časa, ko je bila v Koprju gospodarska razstava, je med drugimi prišel v Koper tudi neki Franc Bandi iz Prebenka. Tega pa razstava ni toliko brigala, kolikor stanovanje svoje zaročenke, kamor je vdrl, ter odnesel razne stvari, seveda je bil ovajen in aretiran. Ves dogodek ne bi bil omembe vreden, če «Delo» ne bi bilo hotelo iz tega kovati političen kapital, češ: pošten, nič hudega sluteč «tovariš» je prišel v Koper, da si ogleda razstavo, a so ga krvoločna oblastva jugoslovanske cone Svobodnega ozemlja porabile in vrgle v ječo. In nato je «Delo» potočilo črno solzice tiskarskega črnila v prilogo temu svojemu dnevnu tovarišu.

«Delo» ima seveda popolno svobodo, da si zbira tisto tovarišijo, ki mu prija. Naj le po svoje prebira kriminalno kroniko v listih in ne bo mu manjkalo tovarišev. Le to bo veljalo tudi zanj: Po slabji tovarišiji rada glava boli...

Javljamo - vam nekaj poročil, ki utegnajo izziti v „Delu“

Pevovodja Svara in njegov mladoletni sin sta tako grozno pretepala pristaše Vidalijskega, da sta si pri tem delu polomila roke in se zdravita v bolnici.

Jugoslavija koncentrira svoje čete na ruskih mejah in ogroža rusko neodvisnot.

Jugoslovanska nogometna reprezentanca se je dala premagati avstrijski le zato, da bi pokazala svojo podložnost nesocialističnim državam in se pridružila v njih blok.

PO VODI JE SPLAVALA

Prekomornik «Corte Biancamano», ki je doslej bil vpisan v registrih tržaškega «Lloyda» so, kot ugotavljajo tržaški listi, prepisali v registre neke italijanske družbe v Genovi

DIREKTOR «LLOYDA»: Kaj pa ste mogli pričakovati drugega, kot da bo splavala po vodi...
TRŽASKI POMORSAK: Torej, gospodje, ste nam napravili še eno ladjo...